Roj

haftalık haber yorum gazetesi

Yıl: 1 Sayı: 9 5 Ağustos 1995

30.000 TL. Yurtdışı 3 DM (KDV dahil)

Siegfried Martsch:

Batı ülkelerinin tutumu namuslu değil!

Alman Yeşiller Partisi Milletvekili, Kürt dostu politikacı ve insan hakları mücadeleleriyle tanınmış Martsch'la yaptığımız söyleşide Güney'in mevcut durumu ve olası gelişmelerle ilgili ilginç boyutlar ortaya çıktı.

● S. 5'te

Zerdeşt Aryan Suruci

Dört yüz yıllık Şerefname

Şerefname hem bilginlerin hem de Ortadoğu bilimcilerinin nezdinde Kürtlerin tarihi hakkında yazılmış en önemli kitaptır. Şerefhan, 1. ciltte 55 Kürt beyliğinin ve yerel hanedanlıkların durumunu anlatıyor.

● S. 9'da

Mustafa Kemal, 'Dersim harekâtı'nı 'Rum evi'ndeki haritada çizdi

Dersim katliamı Trabzon'da planlandı!

Mustafa Kemal'in 1938 katliamını Trabzon'da kaldığı 'Rum evi' denilen köşkte bizzat planladığı gerçeğini, yalnız Trabzonlular değil, Dersimliler de pek bilmiyor. Dersim'in tarihini kanlı bir bıçak gibi kesen ve bugün modern silahlı vahşi 'Rambo'lar eşliğinde tekrarlanmaya çalışılan 1938 katliamı, M. Kemal tarafından 1937 yılının Haziran'ında bir Rum'dan gasbedilmiş Trabzon'daki köşkte asılı harita üzerinde detaylandırıldı. Şimdi 'Atatürk Köşkü' adıyla müze yapılmış olan köşkte bu kanlı harita, hem de 'özelliği' belirtilen bir tabela altında hâlâ duruyor ve hâlâ dikkatlerden kaçıyor. M. Kemal'in Dersim bölgesi üzerine askeri harekat yönergeleri çizdiği Trabzon'daki haritayı ve tarihin o kanlı anını görüntüledik.

Dursun YAPRAK

Trabzon, Trabzonluların bilmeden yaşadığı ağır bir tanıklığı; şimdi modernize yöntemlerle tekrarlanmaya çalışılan bir katliamın hazırlığına 'Yataklık' etmiş olma gerçeğini, -sessizce- sınırları içinde saklıyor.

Trabzonluların çok büyük çoğunluğu bunu bilmiyor bile...

Trabzon'la Dersim'i ilişkilendiren mekan, Mustafa Kemal'in Trabzon gezisi esnasında beğendiği ve kaldığı bir köşk. M. Kemal, en son iki günlüğüne geldiği 1937 yılı 10-11 Haziran'ında, Dersim katiamını bu köşkte planlamış. Köşke getirttiği koca Türkiye haritası ve haritada Dersim üzerine 'sabit' kalemle çizdiği 'harekat' planları hala duruyor.

● Devamı sayfa 11'de

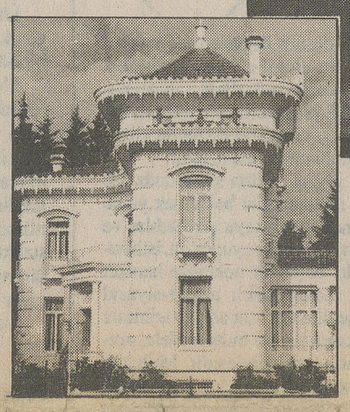

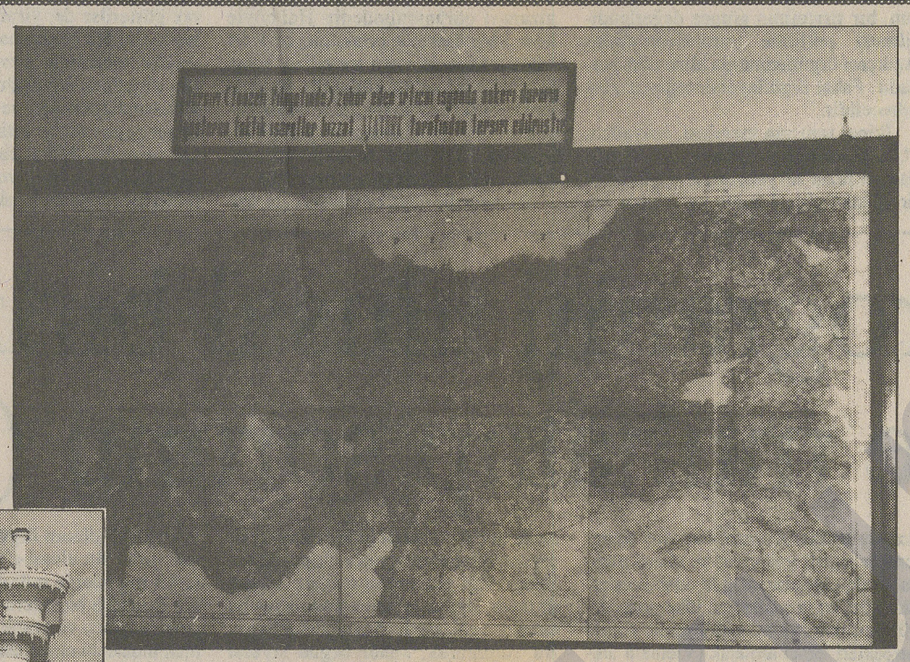

M. Kemal, 1938 Dersim katliamının planlarını halkın 'Rum evi' dediği Trabzon'daki 'Atatürk köşkü'nde bulunan bu harita üzerine çizdi. Köşke son geldiği 10-11 Haziran 1937 tarihinde haritanın Dersim bölgesi üzerinde kalemle yaptığı 'harekat' planları güçlükle okunmakla birlikte hâlâ duruyor. Köşkün ve haritanın bu 'özelliği' harita üzerine asılmış tabelada övünçle belirtiliyor.

Her halükârda gümüş bir şehir

Dersimliler, devletle gerçekten de 1930'ların ikinci yarısında tanışmaya başladı. O büyük katliam ve yenilgiden sonra askere gider, vergi verir, okullara yazılır oldular. Fakat, her şeye rağmen ne Dersimliler bütünüyle ve kesin olarak yenildiklerini, ne de devlet "yılanın başının ezildiği"ni kabul etti. Dersim sık sık başkaldırdı, hep kavgalı oldu devletle. Devlet ise, 1937-38 katliamını zamana yayarak sürdüregeldi.

Haber Merkezi- Dersim'e bu adın ne zaman ve nasıl türetilerek verildiği konusunda, çok kesinleşmiş bir yanıtı yok. Bölgenin bilinen en eski adı İşuva. Sonraki dönemlere ait haritalarda sırasıyla Dailani, Daranalis, Daranisse, Daranalik, Derxene adlarıyla yer aldı. Adın kökeni konusunda ileri sürülen tezlerden biri, Dersim, Derxene'nin zamanla değişime uğramış hali. İkinci teze göre, Dersim adı Farsçadan (der=kapı, sim=gümüş) türeme. Üçüncü sav, sözcüğü Zazaca'daki Darsim (dar=ağaç, sim=gümüş)'e dayandırır. Zazacanın kimi güney ağızlarında, Dersim'e Darsim denildiği biliniyor. Kesin olan bir şey var, Dersim adının kökeniyle ilgili tartışmalarda, tezler son ekte buluşuyor. Yani Dersim, her halükârda gümüş bir şehir.

Bu gümüş şehir, TC döneminde 1938'ye kadar fiili olarak, en azından özerk bir konumdaydı. Dersimliler, devletle gerçekten de 1930'ların ikinci yarısında tanışmaya başladı. O büyük katliam ve yenilgiden sonra askere gider, vergi verir, okullara yazılır oldular. Fakat, her şeye rağmen ne Dersimliler bütünüyle ve kesin olarak yenildiklerini, ne de devlet "yılanın başının ezildiği"ni kabul etti.

● Devamı sayfa 11'de

PDK-YNK Lizbon'da görüşüyor

Kürt halkı, bu görüntüyü istiyor.

Güney Kürdistan'daki anlaşmazlığa ABD el attı. Taraflar şimdi de ABD gözetiminde bir araya gelecekler. ABD Dışişleri Bakanlığı, PDK'nin de, Washington'un arabulucuk girişimini kabul ettiğini doğruladı. Financial Times gazetesi ise, ABD girişimi sonucu, YNK ve PDK temsilcilerinin bir hafta içinde Lizbon'da "hazırlık görüşmelerine" oturacaklarını bildirdi.

● S. 7'de

Kör ve sağırlara inat, ölümüne direniş genişleyerek büyüyor

Açlık grevleri ilk ayına ulaşıyor

■ Tutsakların kararlılığı bütün coşkusuyla sürüyor. Cezaevlerinde onbinlerin 14 Temmuz'da Kürt sorununa siyasi çözüm bulunması, Cenevre Savaş Hukuku'nun uygulanması, cezaevlerindeki tutsakların savaş esiri olarak kabul edilmesi talepleriyle başlattığı açlık grevi sürüyor. İki şehidin verildiği, açlık grevi devam ederken, bazı tutsakların ve tutsak ailelerinin sağlık durumu ölüm sınırına yaklaşıyor. Tüm bunlar olurken, devlet yetkilileri ve medya hala "hiçbir şey yokmuş" gibi davranıyor.

■ Diyarbakır'da açlık grevindeki ailelerin bulunduğu parti binalarındaki abluka sürerken, buralardaki açlık grevleri de fiilen ölüm orucuna dönüştü. Diyarbakır HADEP, DDP, YDH ve CHP il örgütleri ile aralarında sendika şubelerinin de bulunduğu kitle örgütleri temsilcileri adına açıklamada bulunan avukat Sedat Çınar, ikinci haftasına ulaşan ablukayı protesto ettiklerini söyledi. Çınar, ölümlerin olmaması için tüm ilgilileri, hükümeti, Diyarbakır milletvekillerini ve kamuoyunu duyarlı olmaya çağırdı.

● S. 3'te

▶ **Çatışma bölgelerine Kürt askerler sürülüyor** S. 3'te

▶ Stratejik işkolunda sendika istenmiyor S.4'te

▶ **Mostar yoluna Dersim gölgesi** S. 5'de

▶ İsrail'den Suriye'ye görüşme baskısı S. 6'da

▶ **Af Örgütü'nün gözü Türkiye'de** S. 7'de

▶ Ferhenga Zarokan R.8

▶ **Milliyet'e 'kebapçı' tesellisi!** S. 12'de

Türk edebiyatında 'Kürdistan' kelimesini ilk kez Turgut Uyar kullandı

"Tavrım bilinçli biçimde taraf tutan gözlemci tavrıdır" diyen şair belki de Türk edebiyatında ilk kez 'Kürdistan' kelimesini kullanmıştır. Emekli bir asker olan şair Turgut Uyar, memuriyeti dolayısıyla Kürt coğrafyasını gezmiş, halkın çektiği acıları gözlemlemiş ve bu gözlemlerini güzelim şiirlerle okurlara sunmuştur.

● S. 9'da

'Asuriler, Keldaniler ve Süryaniler tek ulus'

Yazarımız H. Hüseyin Yıldırım'ın Asur politikacı Yakop Garbo ile yaptığı söyleşi, ilk olarak 2. sayımızda ve 12. sayfada "Halklar bahçesi Mezopotamya'nın en eskileri: Asurlar" başlığıyla yayınlandı. Söyleşi belli kısaltmalar ve önemli tashihlerle çıktı. Gerek yazarımız, gerekse de Sayın Yakop'un haklı talebi üzerine söyleşiyi, 8. sayımızda ve hiç kısaltmadan, bu kez "Halklar bahçesi Mezopotamya'nın en eski halkı: Asuriler" başlığıyla yayınladık. Söyleşi, orjinaliyle karşılaştırılarak tashih edildi.

● Devamı 11'de

3 Ağustos günü Türkiye genelinde valiliklere siyah çelenk bırakıldı

Kamu çalışanları, saldırılar karşısında yılmayacaklarını her fırsatta dile getiriyorlar.

Kamu çalışanlarından saldırılara karşı atak

İş/Sendika- Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonlaşma Kurulu (KÇSKK), Ambar işçilerine, Eminönü ve Şişli Belediye işçilerine, Polisan işçilerine ve Tuzla deri işçilerine yönelik saldırılar karşısınca atağa geçti. Ayrıca, kesinleşmiş yargı kararı olmadan İçişleri Bakanlığı'nın bir genelgesi ile kapatılan Tüm Haber-Sen'e yönelik saldırıları kınadı. Ülke genelinde, İçişleri Bakanlığı'nı kınamak ve protesto etmek amacıyla, 3 Ağustos'ta valiliklere siyah çelenk bırakıldı. KÇSKK, şubelerin kapılarına vurulan "hukuk dışı" mühürleri, kitlesel olarak sökme girişiminde bulunacak. KÇSKK Başkanlar Kurulu, girişimler sonuç vermediği takdirde, olağanüstü toplanarak, eylem kararları alacak.

KÇSKK Dönem Sözcüsü Orhan Altuğ yaptığı açıklamada, hükümetin emekçilere yönelik hazırladığı tuzaklara dikkat çektiler.

● Devamı S. 11'de

Roj

Kalıcı çözüm, savaşsız çözümdür

Savaşın başka metodlarla yürütülen siyaset olduğu kabul edilir. Başka "metodlar"dan kastedilen zordur, şiddettir. Ne zaman şiddete başvurulur? Ortada bir sorun varsa ve bu sorun diyalog yoluyla çözümlenemiyorsa, bir uzlaşma zemini yakalanamıyorsa, taraflardan biri ya da ikisi birden kendi iradesini zor yoluyla ötekine kabul ettirmeye çalışır. Peki, zor'un çözümleyici bir işlevi var mıdır- olabilir mi? Kuşkusuz, isteklerin zor yoluyla gerçekleştirilmesi mümkündür; taraflardan biri, şiddete başvurarak diğerini yenebilir ve dolayısıyla kendi iradesini ötekine hakim kılabilir. Ancak, bu durumda sorun çözülmüş olmaz. Çünkü bir taraf yenilmiştir ve kendisine dayatılanı kabul etmek zorunda kalmıştır. Ancak ortada bir uzlaşma yoktur; dolayısıyla, gerçekte sorun çözümlenmemiş, bastırılmıştır. Bu duruma, sorunun dondurulması ya da ertelenmesi de diyebiliriz.

Kürtler, Türkiye Cumhuriyet'ini savaşla tanıdılar. Hakları ve sorunlarını devletin hışmına uğramadan, zoruna ve katliamlarına maruz kalmadan dile getirme, siyaset aracılığıyla kendilerini gerçekleştirme olanağına hiçbir zaman sahip olmadılar. Bu nedenle sayısız kereler başkaldırma, çiviyi çiviyle sökme girişiminde bulundular. Ancak, tarihsel ve toplumsal koşullar ve devletin zulüm gücü-"yeteneği" karşısında her defasında yenildiler. Ama her yenilgi bir başka isyanın habercisi oldu; geldik bugüne. Dersim'den bu yana en kuralsız ve kirli savaş koşullarında Kürtler bir daha yenilmemek, "maküs talih"lerini de zorbayla birlikte yenmek üzere direniyorlar. Ama aynı zamanda, amansız bir savaşa muhatap iken"siyasal çözüm" talep ediyorlar. Yani diyorlar ki, zulmünüzü artırarak özgürlüğümüzü engelleyebilirsiniz belki, fakat özgür olma isteğimizi yok edemezsiniz; özgürlük mücadelemizi durduramazsınız.

Gerçekten de zoru arttırarak, Kürt sorununun çözümü belki ertelenebilir, belki bir süre için dondurulabilir; ancak kesinlikle çözümlenemez. Savaşsız bir siyaset diyalog yolunu açacağından ve uzlaşma da diyalog aracılığıyla sağlanabileceğinden; devlet için başkaca bir çözüm yolu kalmamaktadır. Savaş yoluyla yapılabilecekler yapılmış, ancak Kürt halkı yenilmemiştir ve yenilmesi de beklenmemelidir. Söz, artık siyasetin olmalıdır. Kürtler, "Savaşsa savaş!" demeye daha fazla mecbur bırakılmamalıdır.

Yıllar boyunca Dersim'e, coğrafyamızdaki nice Dersimlere sefer olmuş ancak zafer olmamışsa, bundan sonra olması için de hiçbir neden yoktur; olacağa da benzememektedir.

Adil ve kalıcı bir barış için, çok geç olmadan, bir kere daha "siyasal çözüm" diyoruz. Kalıcı çözüm, ancak savaşsız bir çözüm olabilir...

Kaygısız Birlik

Hüseyin YOLCU

Her Kürt şehrinde olduğu gibi Ranya Camii çevresinde de kaçak tütün satıcıları bulunur. Günlerden bir gün tütüncüler pazara yeni gelen bir tütünün nerenin malı olduğunu tartışırlarken, yaşlı bir peşmerge araya girer. "Ben bu tütünün nerenin malı olduğunu bir sigara çekiminde anlarım" diyerek büyük bir iddiada bulunur. Haliyle satıcıların dikkatini üzerine çeker. Satıcılar da bu iddialı adamı denemeye kalkarlar. Adama, tanıdıkları tütünden sigara sarıp verirler. Adam sigarayı yakar, bir nefes çeker, "Bu Şemzinan tütünü" der. Satıcılar onu doğrular. Başka bir sigara daha verirler. İçici sigarayı yakar dumanını yavaşça bırakır: "Bu da Serdeşt tütünü." Bu defa da bildiği için, satıcılar bir sigarayı daha sarıp verirler. Ne de olsa, Şemzinan ve Serdeşt tütününü bilmeyen yoktur diye kendilerini teselli ederler. İçici üçüncü sigarasını yakar, dumanını derin bir çekişten sonra yavaşça burun deliklerinden havaya salar. Her seferinde olduğu gibi gülen gözleri ile çevresindeki satıcılara alayla bakar. Büyük bir cakayla : "Çekerken Şemzinan, verirken Serdeşt" der. İçici işinin pîri olduğunu ispatlamıştır.

Bizim sosyalist parti program tartışmalarında da çekerken Şemzinan verirken Serdeşt diyenler, tartışma pîrliklerini göstermeye başladı. Sanki dünü hatırlatırcasına örgütler arasında uzlaşır ayrılıklara uzlaşılmaz, bilinmez tütünler tüttürülmeye koyuldular....

İşte bu meselelerden bazıları:

"Ülkenin tamamının kurtuluşu mu?" veya "bir parçanın kurtuluşu mu?" programlanmalı sorunu, tekerleme tartışmalardan biri. Bu konu üstelik yirmi beş yıl sonrası Kürdistan'ın değişen siyasi, iktisadi ve sosyal konumu dikkate alınmayarak tartışılıyor... Halbuki şu yeni olgular değerlendirilmeliydi:

1- '80 sonrası gelişen UKM sonucu ülkemizin her parçasında büyük boyutta göç hareketleri olmuş, her parçadaki siyasi hareketler diğer parçalardaki örgütler ile aynı problemlerle yüzyüze kaldıklarını görmüşlerdir.

2-Mülteci hareketleri sonucu ulusal kültürümüz merkezileşmenin zeminine kavuşmuştur. -Yalnız ülke topraklarında değil, Avrupa'da da...

3-Ulusal savaşlar nedeniyle fiili ortaklıklar gelişmiştir.

4-Köken olarak hangi parçadan olursa olsun birçok siyasi yapının diğer parçalarda örgütlülüğü oluşmuştur. Dört parçada birlikte örgütlenmenin şartlarının olduğunu, hatta Kawa hareketinin bu faaliyetlerde kendisini bizzat firenlediğini biliyoruz.

5-Ayrıca uluslararası kuruluşlara ve kamuoyuna karşı ulusal çapta konferans, kongre ve diplomatik faaliyetlerle, Kürt sorunu, uluslararası sorun haline geldi.

Sorunlar bu olgular çerçevesinde ele alınması gerekirdi. Bu olgulardan da anlaşıldığı gibi dört parçada birlikte örgütlenme fiilen zorunludur. Bugün hala oluşacak yeni bir örgütlülüğü 'kuzey'le sınırlamanın Türkiye'nin tarihi ve "Misak-î milli" siyasetine uygun düşen; UKM'ni tahdit altına alan reformist bakış açısı olduğu kuşkusunu ortadan kaldırmadığı da bir gerçek. Ulusal devrim, ülkemizin tamamını kapsamak zorundadır. Yöntem olarak, taktiksel yaklaşımlar parti etkinliğinin planlanmasında kullanılmalıdır. Bu sorun, bir stratejinin görece değerlendirilmesi şeklinde yorumlanmalıdır. Açıkçası örgütlenmenin alanı dört parçadır. Fakat örgütleyebileceğimiz alan görecelidir.

İkinci tartışma meselesi, sosyalizm . Ulusal sorunla yüz yüze kaldıkça bundan en fazla sosyalizm zarar görecektir. Çünkü ulusal sorun ne şekilde değerlendirilirse değerlendirilsin, sonuçta burjuva demokratik bir karakterdedir. Bu tarihsel zorunluluk bizlere sosyalist görevlerimizi unutturmamalı. Şüphesiz sosyalizmin Kürdistan biçimi şekillenmektedir. Fakat bu sosyalizm, 'elit sosyalizm'dir. Bir yandan mücadelenin ulusal karakteri diğer yandan dünya sosyalizminin genel bunalımı bu 'elit sosyalizmi' de aşırı derecede liberalize etmiştir. Ayrıca kapitalist dünya KUKM'ni global emperyalist çözümlere endeksleme gayreti içerisinde. Tüm bu dezavantajlar 'elit Kürt sosyalizmi'ni savunmaya itiyor. Elit; küçük burjuva kişilik, onun savunma dirayetini kırıyor. Bunun sonuçlarını sosyalizm ve ulusal kurtuluş mücadelesi adına her alanda bir handikap olarak yaşıyoruz.

Diğer yandan geri, yoksul, cahil bırakılmış halkımızın durumu güçlü deniz dalgalarına tutulmuş çaresiz bir denizanası görünümündedir. Hal böyle iken, katır üzerinde bırakılmış bir Kürt köylüsünden de zaten sosyalizm adına ütopyalar beklemek körlüktür. Bu şartlarda bırakalım sosyalizmi halka benimsetmeyi, uluslararası sosyalizm sorunlarını ele almak da sorunlarımıza kısa erimde çözüm getirmeyecektir..

Bu nedenle uzak erimli sorunlardan öte, nesnel gerçekliğimize uygun düşen ve bize yakın sorunlarda düşünce üretmek işimiz olmalı. Zira UDD sorunlarında derinleşmek, sosyalizme yakınlaşmamıza da hizmet edecektir.

Üçüncü temel sorunumuz, yıllardır parti programlarımıza hayatiyet kazandıramayışımızdır. Sinan Doğru arkadaşımız bu konuda oldukça doğru belirlemeler ve sorular çıkarmış. (Bkz. *Roj* gazetesi sayı, 7) "UKMM'nin gerekleri ne, uymak için ne yapılmalı? Yirmi yıllık atılığımız nasıl giderilmeli?" sorularının yanıtı militan bir mücadeleye göğüs germektir. Bu durumu engelleyen faktörleri kendimizde aramamız gerektiğini cesaretle söyleyebilmeliyiz. Hastalık tepeden aşağı örgütlüdür. Tepeler, öncelikle kendilerini sorgulamalı. Bir yapılanmayı mücadeleye azmettirmenin yürütme tarzının kanunu bize bu adresi gösteriyor. Her ne kadar kongreler daha sorumlu bir merci olarak gösterilse de; yirmi beş yılın özeleştirisini hiç erozyona uğramayan bu tepeler vermelidir. Devrimci programları niyetlere dönüştürenler, yapılara güvensizliği ekenler ve kendilerini "al bu programı yerine getir" diyenlere hesap vermeli. Militan bir önderlik kurumu yaratılmak isteniyorsa, militan bir önderliğin oluşumu yoluna gidilmeli.

Ulusal birlik programı, ulusal birlik, ulusal temsil ve muhatap sorunu (2)

Vildan TANRIKULU

Ulusal birlik programı, ulusal birlik yaratmanın düşünsel zemini olarak bir önem ve fonkisyona sahiptir. Bu nedenle de, ulusal birlik proramı kavramına açlık kazandırmak, ulusal birlik nitelemesinin de anlamını ve kapsamını belirlemeyi gerektirmektedir. ulusal birlik Programı'nın yukarıda sözü edilen temel koşulları ve içinde bulunduğumuz siyasal-toplumsal gerçeklik esas alınarak gerçekleştirilebilinir. Böyle bir birliğin, asgari bir ortak paydada irade birliğini kurumsal olarak ifade etmesi gerektiğinden, her şeyden önce ulusal birlik programı perspektifinde hiçbir örgütlü siyasal gücü dışlamamasını öngörmelidir. Sorunun muhatapları ve çözümü bu çerçevede ve buna uygun platformlarda aranmalıdır.

Ulusal birlik Programı sorununda olduğu gibi, ulusal birlik sorununda da, toplum olarak içinde bulunduğumuz gerçek durum, açık ve çözümleyici olmaktan uzaktır. Ulusal birliğin anlamını siyasal iktidar hedefinden uzaklaştırmaktan tutalım, yine özellikle PKK örneğinde çok net olarak görüldüğü üzere ulusal birliği kendinde menkul gören garip ve dar bir benmerkezciliğin yarattığı önemli tıkanıklıklar yaşanmaktadır. Ulusal birlik ihtiyacı ve bunun gerekli siyasal kurumlaşmasının önüne, kendi program hedeflerini, ideolojik yaklaşımını ya da günlük pratik, politik ve örgütsel çıkarlarını dikmek; bugün halkımızın ulusal ve demokratik haklarını elde etme çabalarına yapılabilecek en büyük kötülüklerden biridir. Açıktır ki, ulusal birlik, bu birliğe taraf olanların, kendi ülkelerinde halk iktidarının egemen olması durumunda, kendi özgül iktidar programlarını yaşama geçirmelerinin de önünde engel değildir. Ulusal birlik, tümümüzün ortak iktidarı, halkımızın kendi topraklarında egemen siyasal iktidarını, yakaladığı ortak paydada gerçekleştirmek için gereklidir ve bu hedefe varmanın temel aracıdır.

Ulusal birlik nitelemesine yüklenecek sözkonusu anlam ve fonksiyon, her şeyden önce kimilerinin kendilerini ulus ve ulusal irade yerine ikame eden söylemlerinden vazgeçmelerini temel bir gereksinim durumuna getirmektedir. Açıktır ki, kendi siyasal ve demokratik kitle faaliyetlerini ve örgütlenmelerini ulusal birlik'in yakalandığı faaliyet ve kurumlar olarak hergün gündeme getirenlerin, ulusun kendileri dışında kalan kesimlerinin siyasal, demokratik, kültürel vb. çalışmaları ve kurumları ile, ortak paydalar arayarak, kelimenin yukarıda ifade edilen anlamı ile ulusal birlik platformları yaratma istem ve çabalarında samimi, dürüst ve istikrarlı olmaları beklenemez. Bugün hala yaşananlar da, bunun böyle olduğunu göstermektedir. Eğer, ERNK Avrupa sözcüsü Ali Sapan tarafından dile getirildiği gibi hem bir ulusal birliği somutlaştıran bir cephe ve aynı zamanda da yine Ali Sapan tarafında dile getirildiği gibi PKK Genel Başkanı Abdullah Öcalan'ın sunduğu perspektifleri esas alan bir çalışma ve örgütlenmeye sahip ise, PKK'nin Haziran 1993-Şubat 1995 tarihleri arasında 11 siyasal örgüt ve parti ile yürüttüğü "ulusal demokratik cephe" çalışmalarına bir izahat getirmesi gerekiyor ya da yine cephe çalışmaları sürecinde 5 örgüt tarafından kamuoyuna da açıklandığı üzere PKK delegasyonunun "ERNK sadece bizim kitle örgütlenmemizde kullandığımız bir isimdir" tespitine açıklık kazandırmaları gerekiyor. Yine Ali Sapan'ın ERNK sözcüsü sıfatı ile PKK Genel Başkanı'ndan "Başkanımız" diye söz etmesi konuya ilişkin görüşlerimi doğrulamaya yetmektedir. Bu tesbit ve görüşleri değerlendirirken dikkate alınması gereken diğer bir önemli nokta da, Ali Sapan'ın aynı zamanda "Kürdistan Sürgün Parlamentosu" Yürütme Konseyi üyesi ve sözcüsü sıfatlarını da taşıdığı gerçeğidir. Yukarıya aldığım görüşler bu sıfatlarla yapılmamıştır, ancak bağlantı, yorum ve değerlendirmeye gerek bırakmayacak kadar açıktır. Bu nedenle de, böyle bir perspektif ve tutum ile ulusal birlik çabalarına katkıda bulunabilmek ve bunun yaratılmasında yer almak alabildiğine zordur. Kendi ülkesinde kendi adına iktidar olma mücadelesi veren, ulusal kurtuluş sürececindeki bir halkın, amacına ulaşabilmesinin anahtarı olarak siyasal irade birliğinin kurumlaşması zorunluluğu gerçeği dikkate alındığında, bu perspektifin yarattığı ve yaratabileceği vahim sonuçları görmek mümkündür.

Ulusal temsil ulusal birlik Programının kurumsallaşmış siyasal iradesidir

Kürt sorununun çözümü bir ulusal-siyasal iktidar sorunu olduğundan (siyasal iktidarın biçimini bu tartışmanın dışında bırakıyorum), hem mücadele süreci hem de çözümün kendisi aynı zamanda bir ulusal-siyasal temsil sorunudur. Tek tek siyasal partilerin hiçbirinin siyasal programı ve siyasal hedefleri ulusun, siyasal iktidarı öngören tüm kesimlerinin istemlerini ve iktidar programlarını içermemektedir. Bu durumun kendisi, tek tek siyasi partilerin ya da örgütlerin kendi hedef ve programlarını ulusun siyasal iradesi yerine ve dolayısıyla da ulusun siyasal temsili yerine ikame etmeleri önünde engel teşkil etmektedir. Medya Güneşi'nde yayınlanan bir yazıda bu konuya ilişkin kullanılan "irade gaspı" deyimi tam da bugün genel olarak toplumumuzda siyasal örgütlenmelerin içinde bulunduğu gerçeği ifade etmektedir. Kurtuluşun hangi siyasal iktidar biçiminde şekillenmesi gerektiği konusundan tutalım da, iktidarın toplumun tüm alanlarına ilişkin iktidarı yürütme programlarına (liberal, sosyalist vb.) kadar birçok temel siyasal konularda farklılıklar sözkonusudur. Tüm bu nerdenlerden dolayı da, bugünkü güç ve imkanı ne olursa olsun, ulusal düzeyde siyasal temsil iddiası ile ortaya çıkması ya da böyle bir fonksiyon yüklenebilmesi mümkün olabilir. Bu iddiada olanlar, eğer gerçekten sadece kendi kendilerini kandırmıyorlarsa, büyük bir bilgisizliğin kurbanları durumundadırlar. Böylesi iddialar, aynı zamanda söz konusu iddia sahiplerinin kendi özgün siyasal program ve perspektiflerinin inkarı anlamına da gelmektedir. Toplumumuzda nesnel olarak var olan çıkar farklılıkla ve bunların siyasal ifade biçimleri olarak tek tek siyasal örgütlenmelerin, ulusun tümünün çıkarları ile çakışan program ve perspektiflere sahip olmadığı gerçeğini görmek istemeyen yaklaşım ve tutumlar ile ulusal temsil sorunu da anlaşılmaz ve çözülemez. Bir parti hem sosyalist, hem liberal, hem dini hem ateist perspektif ve çıkarları, hem emek hem sermaye çıkarlarını esas alan yapılanmaya sahip olamaz ve bizim toplumsal gerçeğimizde de böyle değildir. Böyle bir iddia ve tutum, ne ulusal planda ne de uluslararası planda zaten kabul bile görmemektir.

K. Kürdistan'da mücadele tarihimiz dünden bugüne bu konuda zengin örneklerle doludur. Bu örnekleri, ülkemizin güney parçasında bu konuda yaşanmış ve yaşanan gerçeklerle de genişletme olanaklarına sahibiz. Siyasal güçlerin kurumsal birliklerinin en zayıf olduğu dönemler, aynı zamanda elde edilen mevzilerin de en fazla tehlikeye düştüğü dönemler olmuştur ve oluyor. Biraz daha açılırsak, ne FKÖ içinde yer alan örgütlerin güçlerindeki farklılıklara rağmen, ne ANC yine aynı şekilde, bir tek örgütün değil Filistin ve Güney Afrika halklarının siyasal iradelerinin toplamlarını ifade etmektedirler; ne FKÖ içinde EL-FETAH ne de ANC içinde Güney Afrika Komünist Partisi tek başına sözkonusu halkların ulusal kurtuluş süreçlerinde temsil imkanını, ne ulusal planda ne de uluslararası elde edebilmişlerdir. Tüm bu örneklerden, ülkemizin özgün koşulları ve mücadelemizin somut gerçekleri temel alınarak (Vietnam ulusal kurtuluş mücadelesinin kurumsal şekillenmesi yada yukarıda adlandırılan örneklerin kurumsal yapıları kopyalanarak değil) çıkarılması gereken en önemli sonuç, ulusal temsilin ancak tüm ulusal-siyasal iktidar güçlerinin kurumsallaşmış birliği ile yakalanabileceği ve ciddiye alınabileceği gerçeğidir.

Bu noktada, Medya Güneşi'nde yazdığım yazılarımdan birinde dile getirdiğim, ancak bir kez daha bu yazı çerçevesinde tekrar edilmesinde yarar gördüğüm bir gerçek var. Ulusal temsilin kurumsallaşması aynı zamanda Kürt halkı açısından kendi içinde toplumsal barış'ın da kurumsallaşması anlamına gelmektedir. Kurumsallaşmamış bir "barış" Kürt toplumu açısından başkaları ile de barışabilmenin ya da barışçıl bir yolla sorunları çözebilmenin ve dolayısıyla ulusal demkoratik haklarımızı elde edebilmenin temel engeli durumundadır. Ulusal siyasal hareketin değişik alanlardaki çalışmaları ve ilişkilerinde, hem yurt içinde hem de yurt dışında, sürekli karış karşıya kaldığı en önemli sorun da bu noktadır. Ne PKK'nin koşulları ulusal mutabakat zeminine oturmayacak bir ateşkes kararının ulusal-siyasal güçler açısından bağlayıcılığı söz konusu olabilir. Ne de, Kürt sorununu "özgür vatandaş" perspektifi ile Türkiye coğrafyasına yayan tutum ve tarafların ilişki ve çözüleri, ulusal-siyasal güçler tarafından ciddiye alınabilinir. "Kürdistan Sürgün Parlamentosu" üye ve yönetcilerinin hem Türk basınında hem de yabancı basında, Kürdistan ulusal-siyasal güçleri tarafından tekzip edilen "KSP tüm politik güçleri kapsamaktadır" açıklamları, bu gerçeğin en somut örnekleridir.

Siyasal iktidar mücadelemiz, diğer bir deyişle ulusal mücadelemiz ulusal düzeyde siyasal temsili yaklama ve kurumsallaştırma sorumluluğu ile karış karşıyadır. Bu sorumluluğun düşünsel ve pratik gerekleri yerine getirilemeden, mücadelemizi, toplumumuzun tüm siyasal potansiyelini katarak, topyekün bir direnme ve mücadelede ne çaresizlik ne de güçlü olmanını hiçbir imtiyazı ve çözüm anlamında sonuca ulaşmada belirleyiciliği sözkonusu olamaz. Ulusal düzeyde siyasal temsil sorunumuza bu temelde yaklaşarak çözmek zorundayız. Bu zorunluluk, kendi özgün siyasal programlarımızdan vazgeçmemizi gerektirmediği gibi, kendi özgün programlarımız ile iktidar olabilmemizin de asgari önkoşuludur.

Muhatap, ulusal güçlerin kurumsallaşmış birliğidir

Aralarında, YEKBÛN 2. Kongre belgeleride olmak üzere, değişik siyasal güçlerin kendi özgün ya da ortak belgelerinde dile getirildiği gibi, eğer TC devleti gerçekten, Kürt halkı açısından da kabul edilebilir bir çözüme yanaşıyorsa, muhatap bulmakta zorluk çekmeyecektir. Sorun, kabul edilebilir bir çözümün bulunabilmesidir ve böyle bir çözümün önkoşulu da, Kürt halkının siyasal iradesini özgürce oraya koyabileceği koşulların yaratılması ve böyle özgür koşullarda ortaya çıkacak halk iradesine tüm tarafların saygı göstermesinin güvencelerinin yaratılmasıdır.

Ancak, sorunun asıl önemli yanı, Kürt halkının örgütlenmiş siyasal iradesinin ulusal bir mutabakat zemininde kendisini sorunun muhatabı olarak şekillenmedir. Yani, her durumda muhatap, Kürt halkının örgütlenmiş siyasal iradesidir. Bu ulusal-siyasal örgütlülük farklı biçimlerde mücadele sahasındadır. Bu farklı biçimlerin her biri tek başına, düşünce ve pratik düzeyde çözümün muhatabı olmaktan uzaktır.

Siyasal güçler çözüm konusunda TC devletinin merhametini beklemek ya da ona sığınmak için ortaya çıkmadılar ve tüm TC devleti tarihi boyunca da, istisnalar olsa bile, böyle bir noktadan hareket etmediler. Zaten farklı ulusal-siyasal güçlerde şekillenen mücadele tarihimiz de bunun kanıtıdır. Ve bu mücadele, muhatap yaratma mücadelesidir. Muhatap sorununa böyle bir yaklaşım göstererek, halkımız ve siyasal iktidar mücadelemiz için her durumda en kötü çözüm olacak olan TC devletinin "çözüm"leri ile karşı karşıya kalmamak için, halkımızın örgütlü siyasal güçlerinin ortak kurumsallaşmış iradesini muhatap durumuna getirmek zorundayız. Bu zorunluluk ise, herkesin önüne, ikide bir "ben bu sorunu çözmenin muhatabıyım" deyip, ulusal-siyasal güçler arasındaki mesafeyi sadece derinleştirmeye ve bu söylem sahiplerini de muhatap olmanın bir ögesi konumundan uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramayan yaklaşımların terkedilmesini gerektirmektedir. Bu konuda her kesimin hem kişisel hem de örgütsel düzeyde yapabileceği çok şey vardır.

Devrimci fedakarlık üzerine

Kasım ARAS

Emperyalist-kapitalist sistem içinde burjuvazi, kendi devlet iktidarını korumak, sömürüsünü arttırmak, bunalımı aşmak için, işçi sınıfına ve diğer emekçi yığınlara, şu ya da bu biçimde zoraki fedakarlığı dayatır. Böylece, kitlelerin gücünü, enerji ve özverisini seferber ederek, aldığı güçle, onları sömürmeye çalışır. Emperyalist-kapitalist metropollerde çalışan yığınlara, yaşanan ekonomik krize paralel olarak "ücret-fiyat ayarlaması", "kemerleri sıkma", "tasarruf" vb. biçimde dayatılan bu olay, ülkemiz Kürdistan'da, dünyada benzeri az görülmüş bir baskı, vahşet eşliğinde soygun ve talan biçiminde kendisini gösteriyor. Ve halkımız, malından, canından, toplumsal değerlerinden ve hatta namusundan fedakarlık, yaparak, sömürgeci-faşist ve gerici zulüm ve sömürüye boyun eğmesi istemiyor.

Oysa halkımız, emperyalist güçlerin desteğindeki sömürgeci devletlerin bu türden dayatmalarına boyun eğmedi. O, tarihin her döneminde gerici ve zorba dayatmalara karşı, bilenen kinini, kabaran öfkesini, silahlı ayaklanmalar dahil, değişik biçimlerde dışa vurdu. Büyük fedakarlık ve yiğitlik örnekleri, gösterdi, gösteriyor.

Halkımız, parçalanmış ülkesinin dört bir tarafında bağımsızlık ve özgürlük için, silah elde savaşıyor. Sömürgeci devletlerin, faşist-gerici terör ve katliamlarına rağmen, halkımızın bağımsızlık ve özgürlük tutkusu, yok edilemiyor. Tersine, onun, mücadelesine sahip çıkma, ona omuz verme eğilimi, günden güne güçleniyor. Umut, zulme üstün geliyor. Bu yolda güven verebilecek siyasi alternatif arayışı, giderek artıyor. Bir başına bu yalın gerçek bile, halkımızın, ulusal demokratik ve sosyalist devrimlerinin garantisi olabilecek bir enerji, güç ve fedakarlık hazinesine sahip olduğunu gösteriyor. O halde sorun, bu hazinenin amaca en uygun biçimde işlenmesidir. Diğer bir deyişle, bu devrimci potansiyel ve özverinin, doğru devrimci bir kanalda, harekete geçirilmesidir. Bu konuda asıl görevin, işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün devrimci ve sosyalist örgütü olma iddiasında olan, KS-BP'ye düşeceği açıktır.

Devrimci fedakarlığın, hiç şüphesiz çok yol ve yöntemi vardır. Silah elde savaşmak ve kendini kutsal davaya feda etmek, polikayı bir sanat edinmek, yazı yazmak, düşünce üretmek; bildiri, gazeté dağıtmak, bağış vermek ve ulusal bağımsızlık ve sosyalizm davasına yararlı olan tüm çabalar, devrimci fedakarlığın kapsamına giriyor.

Ancak tüm bunların yanında fedakarlığın küçük, fakat çok anlamlı bir örneğini vererek devam edeyim: Biz 12 Eylül 1980'de Batı-Kürdistan'ın Haseki kentinde kalıyorduk. 15 arkadaş civarındaydık. Bizim, yaşlı ve bundan dolayı xati dediğimiz komşu bir teyze vardı. Haftada bir, bize yarım sabun ve bir-iki litre süt getirip, ezilip büzülerek zor bela bize veriyordu. İhtiyacımız olmamasına rağmen, "getirme" dememize rağmen, getiriyordu. Ve "Ez jı wera nınım gewriya mında naçe xware" (ben, size getirmezsem, boğazımdan geçmiyor) diyordu. Ve bu, gerçekten insanın devrimci duygularını kabartan bir fedakarlık örneğiydi.

Ülkemizin içinde bulunduğu vahim durumu anlatmaya bilmem gerek var mı? Hiç şüphesiz, bu olumsuz durumun nedeni, sosyalist bir alternatifin olmayışıdır.

Halkımızın yüzyıllardır sömürgeciliğe karşı savaşında gösterdiği fekadarlığı, yazmakla bitirmek mümkün değildir Sağlıksız önderliklerin yanlış politikalarının sonucudur ki, hala bugün de bir sonuca ulaşılmış değil. Ulus, halk ve sınıf olarak, bugün ekmek ve su kadar ihtiyaç duyulan şey, kelimenin tam anlamıyla, militan bir örgütlenmedir; yerel değil, Kürdistani bir politikadır. Halkımızın tarihten günümüze acısını çektiği olumsuzluklar, savaşmamak değil, politikasızlıktır. Buna artık bir son vermek gerek. Halkımızın tarihten gelen direniş geleğine, sosyalist bir öz kazandırmanın zamanı gelmiş, geçiyor bile.

Üzülerek belirtmek gerekiyor ki, ülkemizde 30 yıldır insanlarımız, sosyalist dünya görüşü ile tanışmış, haşır-neşir olmasına rağmen, öyle güçlü kurum ve kuruluşlar oluşturulamadı. Sosyalistler, değişik mevzilerde örgütlendiler. Bu da sosyalistlerin, güçlü bir alternatif olmalarına engel teşkil etti. Kürdistanlı sosyalistlerin, sürece, güçlü bir alternatifle, güçlü bir müdahelede bulunmaları gerekir.

Ülkemiz devrimci-sosyalistlerinin sesini ülkemizin dört bir yanına ulaştıracak olan *Roj*'un birden fazla sayısı elimize geçmiş bulunuyor. Sömürgecilerin, devrimci-demokratik basın ve yayından öcü gibi korktuğunu açıklamaya gerek yok. Bu, artık sıradan insanlarımız tarafından bile biliniyor. Hiç şüphesiz, legalde çıkan birçok günlük, haftalık ve aylık yayın var. *Roj* tümünden farklıdır, farklı olmak zorundadır da. Çünkü ülkemizdeki son otuz yıllık sosyalist geleneğine sahip çıkıyor ve onu savunuyor. *Roj'un* sayfaları, tüm sosyalistlere açıktır. Bilimsel düşünen sosyalistler, yorum, makale, araştırma, röportaj, işçi sınıfının sorunları, köylü sorunu, gençlik sorunu, kadın sorunu, kültür ve günlük haberlerle *Roj*'u besleyebilirler. Gönüllü muhabir, gönüllü dağıtıcı olmak gerekir. Bu konuda, metropoller ve Avrupa gibi, ülke dışındaki sosyalist arkadaşlara da büyük görevler düşüyor. Devrimci fedakarlıkta sınır tanımamak, *Roj*'un dağıtımı için yarışmak, okuyucu kitlesi oluşturmak gerek.

Bilindiği gibi, tüm ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerinde, devrime, ulusa, halka, sınıfa ve vatana karşı en sorumlu olanlar ve olması gerekenler, sosyalistler, marxist-leninistlerdir. En ateşli yurtseverler, sosyalistlerdir. Sosyalistleri, burjuva ve küçük burjuva örgütlenmelerinden ayıran, en önemli özelliklerinden biri, işte budur.

Nerede, bir sosyalist kadro ve taraftar varsa, *Roj* orada doğmalı. *Roj*, yalnız ülkemizin kuzeyinde değil, doğu, batı ve güneyinde de doğmalı.

Bazı abone arkadaşlar, (gazetemizi kendine yakın görenler), abone bulabilmeliler; bir-iki-üç daha fazla *Roj* doğmalı ve ülkemizi ısıtmalıdır. Ülkemizin ısınmaya ihtiyacı olduğu, tartışma götürmüyor. Bunun için, *Roj'u* her tarafa ulaştırmak, her yurtsever, devrimci ve sosyalistin görevidir. Sömürgeciler, yurtsever, devrimci ve sosyalist yayınların ülkemize ulaşmaması için, ellerinden geleni, ardlarına koymuyorlar. Legal çıkan yayınlar, Kürdistan'da illegal dağıtılmak zorunda bırakılmaktadır. Kürdistan'da bu yayınları, dağıtmak bir yana, okumak dahi, "faili devlet" cinayetine kurban gitmek için yeterli gerekçedir. Tüm bu nedenlerden dolayı, çıkarılan yayınların yükünün ağırlığı, büyük oranda Avrupa ve Türkiye metropollerindeki arkadaş ve dostların omuzuna düşmektedir. Avrupa ve metropollerdeki abone ve dağıtımcı arkadaşların dağıtılan gazetelerin karşılığını, zamanında ilgili banka hesaplarına yatırmaları gerekmektedir. Mümkün mertebe, peşinen yatırılması ve fedakarlığı yapmalarını öneriyorum.

Şehitlerimiz Onurumuzdur

Zeki'ler, Urfan'lar, Metin'ler, Kamil'ler, Halil'ler...
5 Ağustos, 1990 günü Tilora, Sipirez dağında düşman güçlerle çatışarak şehit düşen TSK ve ORK'nın militan savaşçıları ; Mehmet Ürün (1955...), Mehmet Levent (1961...), Ömer Ürün (1955...), Ömer Özgün (1955...), Salih Ürün (1962...) ve Sadık Yakut (1963...)

Bağımsız, birleşik, demokratik bir ülke için; vatan topraklarını kanlarıyla suladılar.

Uludere ve Yüksekova şehitlerimizi, mücadelemizde yaşatacağız.

MÜCADELE ARKADAŞLARI
R. SEFALI

Med, Zêl, Çarçıra, Nûjen'den Kitaplar

Musul-Kerkük Sorunu ve Kürdistan'ın Paylaşılması (Milletler Cemiyeti Belgeleri -1924)	250.000
Hamidiye Alaylarından Köy Koruculuğuna (OsmanAytar)	275.000
Kürt Ulusal Hareketleri ve 15. yy'dan Günümüze Ermeni-Kürt İlişkileri (Garo Sasuni)	350.000
Batı Ermenistan (Kürt İlişkileri) ve Jenosid (M. Kalman)	300.000
Osmanlı Kürt İlişkileri ve Sömürgecilik (M.Kalman)	225.000
'Kürdün Makus Talihi" ve GAP Projesi (Osman Aytar)	150.000
1925 Kürt Ayaklanması (Prof. Dr. M. Arseneviç Hasretyan, Dr. K. Mashar Ahmed)	70.000
Ağrı Dağı Isyanı (İhsan Nuri Paşa)	175.000
Türkçe İzahlı Kürtçe Gramer (Kemal Badıllı)	230.000
Kürt Gözüyle Yılmaz Güney (Mahmut Baksi)	175.000
Günümüz Türkçesiyle Kürdistan Tarihinde Dersim (Dr. Vet. M.Nuri Dersim)	275.000
Şeyh Mahmut Berzenci Hareketi-ANILAR (Refik Hilmi)	250.000
Desţpeka Zımanê Kurdî	150.000
Yarın Düğün Olacak ve Lori Lori (Edip Çelik)	140.000
Bırîna Bêar (İlhami Sertkaya)	60.000
Salar û Mîdya (Cegerxwîn)	60.000
Komün Yürek (Berfi Suruç)	60.000
Gül Söylem (Ali Biçer)	70.000
İnanç Aşk ve Düş (Ali Biçer)	125.000
Özleme Kelepçe Vurmak (Remzi Çakın)	60.000
Destanên Kurdî-Zargotın (Prof. Dr. Celîlê Celîl, Prof. Dr. Ordıxanê Celîl)	185.000
Xatê Xanıma Dêrsımê (Elî Ebdurahman Mamedov)	140.000
Özlem (Hraçya Koçar)	140.000

İsteme Adresi: Nujen Yayıncılık Çakırağa Mah. Çakırağa Camii Sok. Utku ap. No:18/7 Aksaray-İSTANBUL
Tel: 530 65 24-530 64 73 Fax: 530 65 58
Toplu isteklerde gerekli indirim yapılır. İsteklerde aşağıdaki banka hesabına havale çıkararak makbuzun bir nushasını- kopyasını ve siparişinizi fakslayınız yada postalayınız.

Ahmet Önal
Yapı Kredi Bankası A.Ş. Aksaray - İstanbul Şubesi Hesap No: 0078630-1

Roj

ABONE KOŞULLARI

ADI :

SOYADI :

ADRES :

6 aylık : 750.000 TL. / 75 DM
1 yıllık : 1.500.000 TL. / 150 DM
Nûjen Basın Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.
Adıgüzel İNCESU Yapı ve Kredi Bankası AŞ. Aksaray Şubesi İstanbul
TL. Hesap No: 1004470-1
Dövİz (USD) Hesap No: 3003005-6
Dövİz (DM) Hesap No: 3003010-6
Çakırağa Mah. Çakırağa Camii Sk.
Utku Apt. 18/7 Aksaray/İST.
Tel: 530 65 24 - 530 64 73
Fax: 530 65 58
Avrupa İçin
F. Gözler- Deutsche Bank / Köln
Konto: 2166791
BLZ: 37070060

Devlet ve medyası, hâlâ "hiçbir şey yok"muş gibi davranmayı sürdürüyor

Açlık grevleri ilk ayına ulaşıyor

Biri Yozgat Cezaevi'nde, diğeri Berlin'de iki şehidin verildiği açlık grevleri devam ederken, bazı tutsakların ve tutsak ailelerinin de durumu kötüye gidiyor. Devlet yetkilileri ve medya hâlâ "hiçbir şey yokmuş" gibi davranıyor.

Açlık grevindeki tutuklu yakınları, kendilerine yönelik baskıları protesto ediyor.

Haber Merkezi- Cezaevlerinde onbinlerin 14 Temmuz'da Kürt sorununa siyasi çözüm bulunması, Cenevre Savaş Hukuku'nun uygulanması, cezaevlerindeki tutsakların savaş esiri olarak kabul edilmesi talepleriyle başlattığı açlık grevi sürüyor.

İki şehidin verildiği açlık grevi devam ederken, bazı tutsakların ve tutsak ailelerinin de durumu kötüye gidiyor. Tüm bunlar olurken, devlet yetkilileri ve medya hala "hiçbir şey yokmuş" gibi davranıyor.

Erzurum Cezaevi'nde açlık grevinde olan Şerafettin Eren ile Antep Özel Tip Cezaevi'nde açlık grevinde bulunan Aydın Gezer'in sağlık durumunun kötüleştiği bildirildi. Erzurum Cezaevi'nden PKK davası tutsakları tarafından yapılan basın açıklmasında, Şerafettin Eren'in hayati tehlike içinde bulunduğu belirtildi.

Tutsakların açıklamasında , tüm başvurulara rağmen, cezaevi idaresinin arkadaşlarının tedavi olmasını engellediği vurgulandı. Antep Özel Tip Cezaevi'nde açlık grevinde bulunan PKK tutsakları tarafından yapılan açıklamada ise, Aydın Gezer adlı tutsağın 27 Temmuz'da mide kanaması geçirmesine rağmen, ancak 28 Temmuz akşamı hastaneye kaldırıldığı belirtildi. Tedaviyi kabul etmeyen Gezer'in tekrar cezaevine getirildiği aktarılan açıklamada, tedavi kabul etmemesi üzerine doktorun Gezer'e, "Git de geber" dediği kaydedildi.

Açlık grevi ölüm orucuna dönüştü

Çeşitli illerde tutsak yakınlarının başlattığı açlık grevleri sürüyor. Bu arada grevdeki ailelere baskılar da arttı. İstanbul'da açlık grevinde bulunan ailelerin 30 Ağustos'ta Sultanahmet'te düzenledikleri eyleme polis saldırdı. Diyarbakır'da açlık grevindeki ailelerin bulunduğu parti binalarındaki abluka ise sürüyor.

Diyarbakır'da bulunan demokratik kitle örgütleri, meslek kuruluşları ve bazı parti temsilcileri tarfından yapılan ortak bir basın açıklamasıyla, açlık grevinde bulunan tutuklu yakınlarının sağlıksız koşullarda ölümle karşı karşıya olduğu belirtilerek, bunlara yönelik olarak gerçekleştirilen baskılar protesto edildi.

2 Ağustos günü Diyarbakır Barosu Lokali'nde YDH, HADEP, CHP, DDP, TMMOB, Türk-İş 7. Bölge Temsilciliği, Tabibler Odası, Bölge Barosu, Petrol-İş, Harb-İş, Belediye-İş, Eğitim-Sen, Tüm-Sağlık Sen, Tüm Bel-Sen, Maden-Sen, Ener-Sen, Tüm Sosyal Sen, Tüm Tap- Sen, İHD, Veteriner, Eczacılar, Tüm Maliye ve Haber-Sen ile Birleşik Taşımacılık Sendikası adına yapılan ortak basın açıklamasını, Diyarbakır Barosu avukatlarından Av. Sedat Çınar okudu. Türkiye'de yaşanan başlıca sorunlardan birinin de cezaevlerindeki tutukluların içinde bulunduğu olumsuz koşullar olduğuna dikkat çeken Çınar, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Cezaevlerindeki tutuklulukların yakınları tarafından Türkiye'nin bir çok ilinde başlatılan açlık grevi Diyarbakır'da da HADEP ve YDH parti binalarında 18 Temmuz tarihinden beri devam etmektedir. Adı geçen parti binalarının suyu ve elektiriği kesilmiş, su, tuz, şeker gibi açlık grevcisi için hayatiyet arz eden maddelerin grevcilere verilmesine engel olunmaktadır. Diyarbakır HADEP ve YDH parti binaları 8 günden beri güvenlik güçleri tarafından abluka altına alınarak, parti binalarına giriş ve çıkışlar engellenmekte, insanlar hukuka aykırı bir şekilde gözaltına alınmakta ve serbest bırakılmaktadırlar. Şu anda parti binalarında bulunan tutuklu yakınları bu binalarda çok sağlıksız koşullarda ölümle karşı karşıyadır."

Çınar, demokratik ve barışçıl yollarla tepkilerini kamuoyuna ve ilgililere duyurmaya çalışan, kendi bedenini cezalandırmak suretiyle açlık grevi yapan bu insanlar üzerindeki baskıyı protesto ettiklerini söyledi. Bir an önce ablukanın kaldırılmasını istediklerini belirten Çınar, diğer istekleri şöyle sıraladı: "Su, tuz, şeker gibi temel maddeleri almalarına izin verilmesi, içinde bulundukları mekanın açılması ve doktorların sağlık denetimine izin verilmesi."

Çınar abluka yüzünden fiili olarak ölüm orucuna dönüşen bu gelişmeden ölümlerin çıkmaması için tüm ilgilileri, hükümeti, Diyarbakır milletvekillerini ve kamuoyunu duyarlı olmaya çağırdı.

İzmir'de tutsak ailelerinin 150 kişiyle HADEP Konak ilçe binasında başlattıkları açlık grevine katılımların artarak sürdüğü bildirildi. Katılımların her geçen gün artması nedeniyle açlık grevindeki ailelerin bir bölümü BSP Konak İlçe binasına taşındı. İzmir Sosyalist Basın Güçler Birliği Platformu'nun (Barikat, Devrimci Mücedele, Özgür Gelecek, Özgür Halk, Sosyalist Alternatif, Roj) başlattığı destek amaçlı dönüşümlü açlık grevi ise sürüyor.

Sağmalcılar Cezaevi Yurtsever Devrimci Platform (PKK, DHP, KAWA, PRK/Rızgari, Yekbûn) tutsakları bir basın açıklaması yaparak açlık grevinin ilk şehitleri olan Fesih Bayezçiçek ve Gülnaz Bağıstani'yi andılar.

Açıklamada, " rejimin özel savaş aygıtlarının, onların hamisi olan Alman hükümetinin, yurtsever Kürt halkının bu onurlu özgürlük yürüyüşünü dürdurulamayacağı" vurgulandı.

Destekler artarak sürüyor

İsveç Kürdistan Dernekleri Federasyonu, 28 Temmuz günü bir basın açıklaması yaparak zindanlarda 14 Temmuz tarihinden bu yana başlatılan direnişi ve barışçıl, siyasi bir çözümün önünün açılması ile ilgili talepleri desteklediğini bildirdi. Yapılan açıklamada şöyle denildi: "İsveç Kürdistan Dernekleri Federasyonu, ülkemizin her parçasında Kürt sorununun barşçıl-siyasi çözümü ile ilgili garantinin, Kürt halkının birliğinden geçtiğini vurgulama gereğini duymaktadır. Federasyonumuz bu nedenle, zindanlardaki haykırışın yaşamın diğer alanlarındaki çabalarla bütünleşmesini ve böylece Kürt halkının genel çıkarlarını temel alan ortak bir doğrultuda yürümemizi sağlayabilecek adımların atılmasını sağlamaya yönelik girişimleri desteklediğini de belirtir. "

Sağmalcılar Cezaevi'ndeki KKP davası tutsakları adına açıklama yapan Nurettin Ece ise, 24 Temmuz tarihinden itibaren 10 günlük destek amaçlı açlık grevine başladıklarını duyurdu.

Onbinlerin direnişi sağır kulakları açacak

Müşerref CANLI

Onbinlerce tutsak ve bir o kadar tutsak yakınının barış için başlattıkları süresiz açlık grevi, grevcilerin sağlık durumu açısından kiritik günlere doğru evrilirken, medya ve siyasal iktidar, üç maymunları oynamaya devam ediyor.

Gazetelere, radyolara, TV'lere göz atar, kulak kabartırsanız, TC gündeminde böyle bir olayın olmadığı kanaatine bile kapılabilirsiniz. Demirel'in papuçları, Çiller'in tayyörü ve Aktuna'nın havuza çivileme atlaması gibi 'haber'ler kadar bile yer yok onbinlerin açlık direnişine...

Görmedik, duymadık, bilmiyoruz diyorlar koro halinde. Devlet yetkilileri ise, TC tarihinin en büyük açlık direnişi sanki kendi savaşçı tutumuna karşı yapılmıyormuş gibi, midelerin zor kaldıracağı bir pişkinlikle aynı tutumu sürdürüyor.

Bu tavırlarla, söz konusu önemli gelişmenin halka malolmasının önüne geçebileceğini; suni gündemlerinin toplumu meşgul edebileceğini tasarlıyorlar.

Başlıca işi savaş pazarlamacılığı olan sarışın kadın, neye yaradığını tek bir emekçinin anlamadığı anayasa değişikliklerinin 'Ne kadar önemli bir demokratik gelişme' olduğunu anlatmak için yabancı basınla görüşme seferberliğini randevu defterine not ederken, su gibi akıveren yalanların ortasına düşen bir bombayı görmek ve duymak istemiyor...

Savaşçı kurumlar arası koordinasyonun farklı görüntüsünü oluşturan Cumhurbaşkanı, taşeronluk peşinde Kafkaslar yöneticileriyle klimalı odalarda görüşürken, salonda, rejimin güvenirliliğini sarsan onbinler haberinin fısıldanmasına katlanacak halde değil... Avrupalı diplomatların kendisine önem verdiği vehmine kapılan mali ve politik krediler dilencisi Dışişleri Bakanı, ülkesinde olağanüstü bir durum olmadığı yalanını binlerce kez tekrarlayabilmek için, medyasında onbinlerin direnişinin yer almamasının pek iyi olacağını düşünüyor...

Böylece, dünyada görülmemiş bir şekilde, tüm cezaevlerinde, cezaevi dışında ve dünyanın diğer ülkelerinde binlerce insanın topluca yürüttüğü açlık grevi, 'yok' sayılabiliyor.

Nereye kadar?..

Aslında bu soru, gündemlerin ve gündemleştirme araçlarının bölünmüş olması gerçeğiyle çok yakından ilgili.

Gittikçe daha net olarak açığa çıkıyor ki, sistemin gündemiyle halkların gündemi tamamen ayrı. Bu kadar da değil. Buna bağlı olarak, sistem dışı biçimde, yani halklara bağlı olarak gelişen olgular, sistem medyası marifetiyle duyulabilir olmaktan çıkmaktadır. Bir başka anlatımla, sistem medyasının TC'yi sarsan gelişmeleri haber bile yapmamasına şaşmamak; asıl işlevinin bu olduğunu bilince çıkararak, halkların dünyasını/halkların gündemini dile getirecek araç ve yöntemlere önem vermek gerekmektedir.

Bu noktada, iki tarzın yakalanmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Birincisi, artık eylemliliklerin ve tutumların 'medyatik' alandaki geçerliliğini düşünerek hareket etme yerine, doğruları asıl almak ve buradan yola koyularak sahte gündemleri parçalamak ihtiyacı boy vermektedir. Konumuz açısından bunun anlamı, ölümüne kararlılıktır!.. Kararlılığın paçavraya çevirmediği bir tek sistem gazetesine, kırmadığı bir tek TV ekranına dünya tanık olmamıştır...

Ikincisi, bir yandan alternatif medya gelişmelerine önem verirken, diğer yandan asıl olarak yerleşik medyaya topyekün bir güvensizlik geleneğini örmek gerekmektedir. Şurası açık ki, sistemin ulaştığı imkan ve teknolojik düzeyle yarışmayı tek yol seçmek, sonuçta –sistem var oldukça- beyhude bir çaba olacaktır.

Alternatif kurum ve organlar elbette çok önemlidir, fakat biricik yol bu değildir. Bunu tamamlayacak tarz, yerleşik medyaya topyekün bir güvensizliği bütün halklara yaymaktır.

İngiliz aydınlarının, "Evlerinde TV bulundurmamak"la övündükleri ve bu şekilde aydın kimliklerini anlatmak istedikleri düzeyi, bu derece deforme bir medya coğrafyasında daha erken yakalama şansı bulunmaktadır...

Bununla ilişkili olarak; gelişmeyi yerleşik medyanınkine benzer kör ve sağırlıkta izledikleri oranda, Türkiye'nin aydınlarını... sivil örgütlerini ve muhalif kadrolarını halk düşmanı gündemden ve dünyadan kopmaya ısrarla davet etmekten geri durmamak sorumluluğumuz da bulunmaktadır.

Onbinlerin barış için açlığa yatması gibi, yakın zamanların en önemli gelişmesinin toplumdan adeta gizlenmeye çalışıldığı günümüz, iki ayrı dünyanın gerçeklikler ile yanılsamalar çarpışmasına da tanık olmakta ve gerçeklerin, yakın bir zamanda, inceden inceye planlanmış tüm sahte gündemleri kırıp geçeceği örnek bir dönemece doğru ilerlemektedir.

Bedenlerini ülkesi ve dünyası uğruna, açlığın ölümlere açılabilecek döşeğine uzatan tutsaklar, gerçeğin müthiş devrimci boyutunu ve etkisini de günışığına çıkarma yolundalar.

Son model bütün sağırlık ve körlük gereçlerine inat ve bunlara rağmen...

Van İli Milli Eğitim Müdürlüğü Disiplin Kurulu'ndan, Gazi ve Ümraniye protestosu için özel muamele

Eğitim-Sen'li öğretmenlere soruşturma

Eğitim-Sen Van Şubesi'ne üye 35 öğretmen hakkında, Van İli Milli Eğitim Müdürlüğü Disiplin Kurulu'nca öğretmenlerin ders saatlerinde insan hakları, barış, demokrasi ve hoşgörü üzerine konuşmalar yaparak öğrencilere zarar verdikleri gerekçesiyle soruşturma açıldı.

ALİ ACAR

VAN- Geçtiğimiz 20 Mart'ta KÇSKK'nın aldığı bir kararla ülke genelinde düzenlenen eylemlere Van'daki Eğitim-Sen'e üye 35 öğretmen de katılmıştı. Bu eylemle, Gazi Mahallesi ve Ümraniye'de yapılan katliamı kınamak ve bu tür olayların bir daha yaşanmaması için devlet yetkililerini daha duyarlı olmaya çağırmak amaçlanıyordu. Van'da eyleme katılan Eğitim-Sen'li öğretmenler, 20 Mart günü sabah 09.00-11.00, öğleden sonra 14.00-16.00 saatleri arasında girdikleri derslerde öğrencilere normal ders yerine 'İnsan Hakları, Barış, Demokrasi ve Hoşgörü' konularını anlatmışlar ve o günkü ders programına da "İnsan Hakları, Barış, Demokrasi ve Hoşgörü konuları anlatıldı" diye işlemişlerdi. Öğretmenler ayrıca o gün, gün boyunca yakalarına, 'Barışa ve Demokrasiye Evet, Katliamlara Hayır' yazılı rozetleri takarken, öğretmenler odasına da aynı içerikte afiş asmışlardı.

Eğitim-Sen Van Şubesi'ne üye söz konusu 35 öğretmen hakkında Van İli Milli Eğitim Müdürlüğü Disiplin Kurulu'nca soruşturma açıldı. Soruşturma kararında imzası bulunan üyeler şunlar: Başkan Cengizhan Coşkun (Vali Yrd.), üyeler; Salih Uzun (İlköğr. Müf. K.B.v.), Erdal Ülger (İnönü İlkokul Md.), Ali İhsan Sayılır (K.K.Lisesi Md.), Ruhi Pehlivan (M.E.Md.). Kararda yer alan öğretmenlerin yargılanacağı kanun maddesi ise 657 sayılı yasanın 125/D-1 ile aynı yasanın 7/C maddeleri.

Öğretmenler eylemlerini savundu

Haklarında soruşturma açılan öğretmenler ortak bir savunma hazırlayarak Milli Eğitim Müdürlüğü'ne verdiler. Ders saatlerinde 'insan hakları, barış, demokrasi ve hoşgörü' konuları üzerine konuşmalar yaparak öğrencilere zarar verdikleri ve yakalarına, 'Barışa ve Demokrasiye Evet, Katliamlara Hayır' rozeti taktıkları ve aynı yazıyı öğretmenler odasına astıkları için, OHAL emirlerine karşı geldikleri gerekçesiyle haklarında soruşturma açılan ve savunmaları istenen 35 öğretmenin hazırlayarak 24 Temmuz günü Milli Eğitim Müdürlüğü'ne sundukları ortak savunmada şöyle denildi: "Barış ve demokrasiyi savurmak, buna karşılık katliamlara karşı çıkmak, insanım diyen herkesin görevidir. Derslerde zaman zaman barış, demokrasi ve hoşgörüden söz etmek suç ise biz bu suçu bilerek ve isteyerek işledik. Mesleki görevimiz, kişiliğimiz ve vicdanımız gereği 1995 yılının 'Barış ve Hoşgörü Yılı' ilan edilmesi nedeniyle barış, demokrasi ve hoşgörüyü öğrencilerimize anlatmayı bir görev bildik. Bu davranışımızla iddia edildiği gibi öğrencilerimizi zarara uğratmadık.

"Aksine onlara fayda sağladığımıza inanıyoruz. Toplumumuzun en çok ihtiyacı olan barış ve hoşgörü konularını işlemek de OHAL emirlerine karşı gelmek şeklinde değerlendirmemelidir. Gençlere, barış ve hoşgörü bilincini vermek herkesin görevi olmalıdır."

Ne olacak?

Haklarında soruşturma açılan öğretmenler Milli Eğitim Müdürlüğü Disiplin Kurulu'nca suçlu görüldükleri taktirde, kurul yetkisi dahilinde cezalandırılabilecek.

Disiplin Kurulu'nun yetkisindeki cezalar ise sürgün, ihtar, kınama, uzaklaştırma ve meslekten men gibi cezalar. Ayrıca Disiplin Kurulu, gerekli soruşturmayı tamamladıktan sonra gerekirse konuyu emniyete, dolayısıyla yargıya ihtikal ettirebilecek.

Konu ile ilgili olarak, bazı avukat ve hakimlerle görüşen öğretmenlere, "sizin hakkınızda isnat edilen suç değil, olsa olsa bir övgü olur"denildiği öğrenildi.

Öte yandan, KÇSKK eyleminin ülke genelinde yapılmasına karşın, sadece Van'daki öğretmenler hakkında soruşturma açılması tepkiyle karşılandı. Konuyu öğrenen bazı öğrenci velileri, "biz ne yurttaşlık ne de Milli Güvenlik derslerini istiyoruz. Çocuklarımıza insanlık ve demokrasi anlatılsın" şeklinde konuştular.

Savcı tahliye talep etti, heyet reddetti

Haber Merkezi - Süleyman Arslan, Mehmet Mamaş ve Mesut Togay'ın tutuklu olarak yargılandıkları KAWA davasına 2 Ağustos günü devam edildi. İstanbul 4 Nolu DGM'de görülen duruşmada, Arslan, Mamaş ve Togay hazır bulunurken tutuksuz sanıklar gelmedi. Sanıkların, Fatih Karadeniz mahallesindeki RP lokalini bombaladıkları iddia edilen duruşmada, konuyla ilgili tanıklar dinlendi. Tanıklar, tutukluları teşhis edemezken, olayda yaralandıkları gerekçesiyle davacı olduklarını söylediler. Tanıkların ardından söz alan Av. Doğan Zengin, tahliye talebinde bulundu. Savcının da Togay için tahliye talebinde bulunmasının ardından, mahkeme heyeti tahliye taleplerini reddetti ve davayı ileri bir tarihe erteledi.

Çatışma bölgelerine Kürt askerler sürülüyor

Hamidiye alaylarından yola çıkan ve Irak'taki paralı 'cahş' sisteminden örnek alan devlet, önce koruculuğu yayarak Kürdü Kürde kırdırma yolunu seçti. Daha sonra Kürt halkının imhası için MHP'li özel timler takviye edildi. Şimdi aynı politika gereği batıda özel eğitime tabi tutulan Kürt kökenli askerler çatışmaların yoğun olduğu bölgelere gönderiliyor.

VAN/Roj- Batıda askerlik yapan Kürt kökenli askerlerin özel eğitimden geçirildikten sonra, "geçici görev" için çatışmaların yoğun olduğu bölgelere gönderildiği öğrenildi. Devletin böylece koruculardan sonra, Kürt kökenli askerleri de, "Kürdü Kürde kırdırma" politikasına dahil ettiği belirtildi.

Çorlu'da askerlik yaptığı sırada kendisine komando eğitimi ve özel savaş taktikleri verildiğini belirten, Van'lı Ö.K., 6 aylık geçici görev için Dersim'e gönderildiğini ve askerliğini burada bitirdiğini söyledi. Dersim'deki askerliği süresince operasyonlara ve çatışmalara katıldığını anlatan, Jiruki aşiretine mensup Ö.K., beraberindeki tüm asker arkadaşlarının da kendisi gibi Kürt olduklarını, sadece komutanların Türk olduğunu belirtti. Vanlı Kürt asker Ö.K. şöyle konuştu: "Askerliğimi Çorlu'da yaptım. Bu sene Kürt olan askerleri diğer askerlerden ayırarak iki ay özel eğitimden geçirdiler. Daha sonra da '6 aylık geçici görev' adı altında Dersim, Hakkari, Şırnak gibi yörelere gönderdiler. Ben de, benim gibi Kürt olan yüzün üzerinde arkadaşımla beraber Dersim'e gönderildim. Orada bulunduğum süre içinde devamlı bizim gibi, Vanlı, Hakkarili, Diyarbakır ya da Mardinli olan askerler geliyordu. Ve askerlerle komutanlar arasında sürekli sürtüşme yaşanıyordu. Komutanlar operasyon ve çatışmalarda kaytardığımızı söylüyordu. Bizim orada görev yerimiz de belli değildi. Nerede bir çatışma varsa oraya gönderiliyorduk. Bingöl'e dahi operasyonlara gittiğimiz oluyordu. Burada 6 ayı biten askerler, başka bir çatışma bölgesine gönderiliyorlardı. 'Geçici' olarak bölgeye gelen Kürt kökenli askerler bir daha da eski askerlik yerlerine geri gönderilmiyordu. Benden önce Dersim'e gönderilen çok sayıda asker vardı. Bunların 6 ayları dolduktan sonra, Şemdinli, Çukurca, Eruh, Şırnak gibi yerlere gönderildiler. Kimisini de yararlı olduğu gerekçesiyle göndermiyorlardı."

Kürt asker gerillaya karşı

Vanlı asker Ö.K'nin belirttiği gibi Şemdinli'deki karakollara da Kürt kökenli askerler yerleştirilmiş. Hakkari'nin Şemdinli ilçesine bağlı Haruna köyü karakoluna temmuz ayında düzenlenen gerilla baskınında ölen 43 askerden 7'si Vanlıydı. Birçok asker de diğer Kürt vilayetlerine bağlıydı. Güney Kürdistan işgali sırasında da çok sayıda Kürt asker öldü. Yine PKK tarafından Şemdinli'de kaçırılan iki askerden biri Diyarbakırlı, biri Adıyamanlı çıktı. Bu olaylar, devletin Kürt kökenli askerlere ilişkin politikasının açık göstergesidir. Devlet, Kürt halkının sindirilme ve imhasında MHP'li özel timleri kullanırken, koruculardan sonra şimdi de Kürt kökenli askerleri aynı amaçlar doğrultusunda kullanıyor.

Tüm Haber-Sen'in, hükümeti ve ÖİB'yi tedirgin ettiği için, Türkiye genelinde bazı şubeleri mühürlendi

'Stratejik işkolunda sendika istenmiyor'

Tüm Haber-Sen Genel Başkanı İsmail Çınar: İstanbul Emniyet Müdürlüğü diğer sendika genel başkanlarını da çağırarak direnişi sona erdirmek konusunda yardımcı olmak istediğini ifade etti. Bu yaklaşımdan sonra, geçici de olsa karşılıklı bir anlayış söz konusu oldu Bu bizim eylemlerimizi dondurmamız, onların da kapatma işlemini durdurması anlamına geldi.

Aysel SAĞIR

İSTANBUL- Özelleştirme projesinin gündeme gelmesiyle birlikte, özelleştirilecek işkollarındaki sendikalara yönelik uygulamalarda ilginç vakalar yaşanıyor. PTT'nin T'sini satışa sunan hükümet, bu özelleştirme önünde engel olarak gördüğü Tüm Haber-Sen'i hiçbir hukuki ve yasal gerekçeye dayandırmadan hayrete düşürecek uygulamalarla kapatmaya çalışıyor.

Uygulamalarında oyalama mantığı da güden hükümet, eylemlerini durdurması için sendikayla anlaşma taktikleri de uyguluyor. Tüm Haber-Sen'in Türkiye genelinde 30 bin üyesi ve 50 şubesi var. 1992 Ocak ayında başvuru yaparak tüzel kişilik alan Tüm Haber-Sen, o günden bu yana İstanbul Valiliği'nin açtığı davayla uğraşıyor.

T'nin satışı sendikaya takıldı

Tüm Haber-Sen Genel Başkanı İsmail Çınar, Tüm Haber-Sen'e yönelik kapatma girişimini başından beri sendikaya yönelik saldırıların son halkası olarak nitelendirdi. Sendika kapatmanın ağır bir saldırı olduğuna dikkat çeken Çınar, "başından beri sendikamıza diğer sendikalardan daha farklı, daha saldırgan bir tavır söz konusu. Bunun en önemli nedenlerinden biri de, T'nin satışının gerçekleşmesinde Tüm Haber-Sen'i ciddi bir engel olarak görmesi. Sendikamız, gerek grevli toplu sözleşmeli hak mücadelesinde, gerekse demokrasi mücadelesinde son bir yıla yakın süredir ciddi bir mücadele ivmesi kazandı. Yani bu konuda kendi içerisinde çok iyi bir yapılanma oluşturdu, bu yapılanmayla birlikte çok iyi bir kenetlenme oluştu. Taleplerinin arkasında durma doğrultusunda ciddi örnekler yaşattı. Bu örnekler öylesine örneklerdi ki, hem kamu çalışanlarına örnek oldu, hem de işçi sınıfının mücadelesine örnek teşkil edecek bazı direnişler yaşattı" dedi.

Beş günlük direniş

Türkiye tarihinde kamu çalışanlarında yaşanmamış 3-5 günlük direnişleri Tüm Haber-Sen'in başlattığını belirten Çınar, kasım ayının 21'nde başlayan ve 25'nde biten beş günlük direnişlerine dikkat çekti. Çınar, "bu beş günlük direnişte kamu çalışanları, daha doğrusu PTT çalışanları gerçekten çok ciddi bir direniş örneği yaşattılar.

Bunun gerekçesi de o günlerde Tüm Haber-Sen'in yönetici ve aktif üyelerinin Güneydoğu'ya sürgünü gündeme gelmişti. Sürgünler açıklanmadan sadece duyumu alınmıştı, bunun duyumdan öte bir gerçek olduğu daha sonra ortaya çıktı zaten. O gün basına 26 kişinin sürgünü için direnişte olduğumuzu açıklamıştık. O güne kadar bizi tanımayan, bizim sorunlarımızı dinlemeyen, inat ve ısrarla bizi yıldırmak için çaba gösteren genel müdürümüz 2 saat içerisinde uçağa atlayıp İstanbul'a gelmek zorunda kalmış, eylemlerimizi bitirmemizi istemişti" dedi.

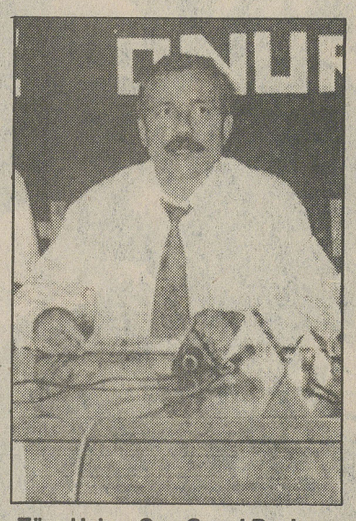

Tüm Haber-Sen Genel Başkanı İsmail Çınar

PTT çalışanları T'nin satışında engel teşkil ediyor.

Emniyet Müdürlüğü'nün talebi

Çınar, 2 günlük iş bırakma eyleminin nasıl bitirildiğini şöyle anlattı: "İstanbul Emniyet Müdürlüğü diğer sendika genel başkanlarını da çağırarak, direnişi sona erdirme konusunda yardımcı olmak istediğini ifade etti. Bu yaklaşımdan sonra, karşılıklı bir anlayış söz konusu oldu geçici de olsa. Bu bizim eylemlerimizi dondurmamız, onların da kapatma işlemini durdurması anlamına geldi."

Sürgün kararının geri alınması

Taleplerinin yerine getirilmediği ve sürgünler durdurulmadığı sürece eylemin bitmeyeceğini ifade ettiklerine dikkat çeken Çınar, "hükümet yetkilileri böyle bir sürgünün olmadığını bizzat kendi ağzıyla kamuoyuna açıklamak zorunda kaldı. Yani o zaman bize göre sürgünleri geri almak zorunda kaldı ve eylem o zaman bitti. Ancak daha sonra, PTT çalışanlarına uyguladıkları ceza ve baskılarla yılgınlığa düşeceklerini hesaplamış olmalılar ki, 26 arkadaşın sürgünü 17 Ocak'ta gündeme geldi" dedi.

PTT'nin işkolu olarak önemi

Çınar, Tüm Haber-Sen'in örgütlü gücünün sermayeyi korkuttuğuna dikkat çekti. T'nin özelleştirilmesinin gündemde olduğuna vurgu yapan Çınar, "Acımasızca kamu çalışanlarının mücadelesi görmezlikten geliniyor. Bütün bunlar karşısında Tüm Haber-Sen'in mücadelesini bitirmek gereği duyuldu ve duyuluyor. Bunda işkolumuzun çok önemli bir rolü var. Böylesine stratejik önemi olan işkolunda güçlü bir sendikayı görmek istemiyorlar. Bir taraftan kendi güdüm ve denetimlerinde oluşturulmuş Türk Haber-Sen adı altında örgütlenen devlet güdümlü bir sendika var. Bu sendika güçlenemiyor, örgütlenemiyor. Onun da önünü açmaya çabalıyorlar. Bütün bu amaçlarını gerçekleştirmek için Tüm Haber-Sen'e saldırılıyor" dedi.

İLO sözleşmesi uygulanmıyor

Daha önce Şişli 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin Tüm Haber-Sen'i kapatma istemi olduğunu belirten Çınar şöyle dedi: "Şimdi de bunun üzerinde durmaya başladılar. Ve gerekçesiz gerekçe diye nitelendirdiğim, 'iç hukukta düzenleme yok' gerekçesini hiçbir hukukçunun ifade etmesi mümkün değil. Mevcut durumda İLO sözleşmeleri varken, İLO sözleşmelerinin 87 ve 151 No'lu sözleşmeleri söz konusuyken, artık kamu çalışanlarının örgütlenme özgürlüğünün yasal güvencede olduğunu bilmeyen bir hukukçu düşünemiyorum. Böylesi bir kapatma kararı siyasi bir karardır, hukuki değildir. Bu istem Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nda onanmıştır ve tamamen siyasi bir karardır. Ancak bu karar yine de kesinleşmiş bir karar değildir. Biz 26 Haziran'da yeniden karar tashihi talebinde bulunduk. Karar tashihi talebinde, uygulamanın ya da gerekçenin hukuk dışı olduğunu, düzeltilmesini istedik.

Bu doğrultuda mahkemeye, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na böyle bir istemimiz söz konusu iken ve mahkemenin kararı kesinleşmemiş iken, İçişleri Bakanlığı bu istemi gerekçe göstererek sendikamızı kapatmaya ve tasviyesi yoluna gitmiştir."

Ciddi bir kasıt var

Çınar, sendikaya yönelik uygulamanın hukuki yanı olmadığını belirttiği açıklamasında şöyle dedi: "PTT çalışanları 2 gün iş bırakarak keyfi uygulamayı kamuoyuna anlattılar. Aynı kararda ısrar edilirse bu, hukuki bir skandal olacaktır. Bu ülkede yasalar sadece Tüm Haber-Sen için uygulanıyor diye bir şey söz konusu olmayacağına göre, -olmaması gerekiyor- Bizim dışımızda 50'ye yakın memur sendikası var.

Hiçbiri için böyle bir durum söz konusu değil. Bu uygulama Tüm Haber-Sen'e uygulanıyor ise, bunun arkasında çok ciddi bir kasıt, bir siyasi karar var demektir. Bu karar diğer sendikaları da tehdit ediyor. Ya sendikamızı açmak zorunda kalacaklar, ya da diğer sendikaları da kapatmak zorunda kalacaklar. Bu ülkede hukuk devleti var, demokrasi var diyorlarsa bunu işletmek zorundalar. Yasalarda böyle bir düzenleme olmadan sendikanın kapatılması demek, rejimin askıya alınması demektir.

Bir taraftan da İçişleri Bakanlığı yetkilileriyle görüşüyorlar. Biz haklılığımız onlara kanıtladık. Bunun düzeltilmesi gerektiği ve bir zorunluluk olduğu, aksi takdirde sadece PTT çalışanlarının değil, tüm kamu çalışanlarının buna çok ciddi bir tepki göstereceğini ifade ettik. Şimdilik geçici olarak İçişleri Bakanlığı'nın vereceği yanıta kadarki süre içerisinde çalışmalarımızı belli bir düzeyde yürütüyoruz. Kimi illerde bazı şubelerimizin kapıları mühürlendi, kimi illerde de kapatılacağına dair bildirimler yapıldı. İstanbul'da da bir şubemize bu bildirim yapıldı. Daha doğrusu mühürlendi. Genel merkezimiz henüz mühürlenmiş değil."

Eğitim-Sen Örgütlenme Sekreteri Tayfun İşçi, kongreyi ve yeni süreci değerlendirdi:

Eğitimciler, demokrasi için mücadele edecek

ANKARA/Roj- Yaklaşık altı ay önce bir araya gelen Eğit-Sen ve Eğitim-İş,1. Olağan Kongresi'ni 21-22-23 Temmuz'da yaptı. Kongreye iki listeyle gidildi. Eğilimler arasında önemli görüş farklılıkları olmamasına rağmen, istenilen birlik tam anlamıyla sağlanamadı. Kongre sonunda oluşan yeni yönetim listesi şöyle: Kemal Bal (Genel Başkan), Nurettin Ademir (Genel Sekreter), Başürek Altın (Genel Mali Sayman), Tayfun İşçi (Genel Eğitim Sekreteri), Necati Akpınar (Yurtiçi ilişkiler Sekreteri), M.ihsan Kandemir (Uluslararası İlişkiler Sekreteri).

MYK adına açıklama yapan Genel Başkan Kemal Bal, eğitimde fırsat eşitliğin son yıllarda alınan kararlarla emekçi halkın aleyhine dönüştüğüne ve ekonominin giderek daha çok bozulduğuna dikkat çekti. Bal şöyle dedi:

"Geniş bir emek cephesinin oluşturulması için Eğitim-Sen, üzerine düşeni önceden olduğu gibi bu dönemde de yapacak, eğitimin özelleştirilmesine, ırkçı, cins ayırımcı, asimilasyoncu eğitim.politikalarına karşı kararlılıkla mücadele ederek, eğitimde fırsat eşitliğini, parasız, demokratik, laik ve bilimsel eğitimi, anadilde eğitim hakkını sonuna kadar savunacağız.

Ülkemiz emekçilerinin hiçbir çıkarı olmayan ve emekçilere kan, gözyaşı, ekonomik yıkımdan başka bir şey getirmeyen savaşın halkların kardeşliği ve eşitliği temelinde demokratik bir çözümle sona ermesi için mücadele edecektir."

Eğitim-Sen Örgütlenme Sekreteri Tayfun İşçi ile kongre ve sendikal mücadelelerinin yeni süreci hakkında konuştuk.

Kongrenin genel bir değerlendirmesini yapar mısınız?

-Bilindiği gibi 1990'da Eğit-Sen ve Eğitim-İş, kamu çalışanları sendikal çalışmalarını başlatmışlardı. Bundan altı ay önce Eğitim-İş ve Eğit-Sen'in birleşmesiyle oluşan Eğitim-Sen, 23 ocak tarihinden bu yana kamu çalışanlarının grevli, toplu sözleşmeli hak ve talepleri, genel demokrasi mücadelesi, insan hakları konusunda kararlı ve duyarlı bir mücadele geliştirmiştir. Önümüzde en önemli sorun Eğit-Sen ve Eğitim-İş'ten gelen arkadaşların birleştikleri bu sendikada farklılıklarını süreç içinde ortak bir paydada bütünleştirmeleridir. Altı aylık süreçte bu konuda çabalar sağlandı. Bütün bu çabalara rağmen bütünleşmenin tam sağlandığını söyleyemem.

21, 22, 23 Temmuz tarihlerinde yaptığımız birinci olağan genel kurul toplantısında önümüzde birçok sorun vardır. Bunların başında ülkemizde uygulanan iktisadi, siyasi, kültürel politikalardır. Emekçiler bu politikalar karşısında büyük ve derin sorunlar yaşıyor. Bunun bir yansıması olarak da kamu çalışanlarının toplu sözleşmeli sendikal hakkı üzerine iktidarın engelleyici tutumları bir yana; baskılar, sürgünler ve cezalarla sendika üyelerimiz, sendikamız sindirilmek isteniyor.

Parlamentoda yasa tasarıları ile kamu çalışanlarının demokratik hak ve taleplerini kısıtlayan bir yasa çıkmıştır. Bizim açımızdan bu bir hukuksal saldırıdır. Bu hukuksal saldırı hukuksuzluğu içinde barındırıyor. Uluslararası sözleşmeler hak olarak alınmış, grev ve toplu sözleşme istemimiz Türkiye'nin iç hukukuna yansımamıştır. Türkiye 1925'lerden bu yana imzalamış olduğu anlaşmaların gerisinde kalmıştır. Özellikle Kürt sorununda barışçıl demokrat çözümler yerine askeri çözüm yöntemleri dayatılmıştır.

Adı ne olursa olsun sürdürülen bu kirli savaş kamu çalışanları ve Eğitim-Sen üyelerini ve emekçilerini olumsuz etkiliyor. Savaşın bu kesime getirdiği zorluklar kamu çalışanları eğitim-bilim emekçilerini ekonomik ve kültür alanda etkiliyor. Ayrıca, toplumumuzda şiddet olgusunun öne çıkması, savaşın sendromu içerisinde kavgacı bir insan tipinin giderek gelişmesine neden oluyor. Şoven bir dalganın farklı kültür ve inançlardan olan insanlarımız üzerindeki etkisi giderek ağırlaşmaktadır. Böylesi bir ortamda kongremizin en azından barışçıl bir ortamın yaratılmasına katkısı olmuştur.

İnsan hakları ihlali oldukça yaygın bir biçimde gelişiyor. Gözaltında kayıplar olayı uluslararası camianın da yakından bildiği gibi sistemli bir hale geliyor. Yargılı yargısız infazlar ve bütün bunların yanı sıra işçilerin özelleştirme sonucunda sokağa atılması işçi haklarının sıfır zamlarla yok edilmesi, sendikalara taşeronluk sisteminin dayatılarak, sendikal örgütlenmelerin önünün tıkanması büyük bir sorun olarak kendini gösteriyor.

Bu anlamda kongre tüm emekçilerin dini, dili, ırkı ve cinsiyeti ne olursa olsun hep birlikte mücadelesini geliştirmeyi hedeflemektedir. Bütün çabalarımıza rağmen iki farklı liste var. Kongremize verilen barışa çağrı önergesi, oy birliği ile kabul edilmiştir. Seçimler sonucunda 9 kişilik Yönetim Kurulu, 5 kişilik Denetleme Kurulu, 3 kişilik de Disiplin Kurulu oluşturulmuştur.

Özellikle divan başkanlarının gösterdiği deneyim ve tecrübenin, kongremizin demokratik bir havada geçmesine büyük katkısı olmuştur. Kongremizde çok küçük bazı gelişmelere rağmen düzeyli olmuştur. Kongremiz dünya çapında da ilgiyle izlenmiştir. Birçok uluslararası kuruluşlar ya kendileri gelmişler ya da mesaj göndermişlerdir. Kongre sonucunda yönetim kurulu toplanarak kendi arasında görev bölümü yapmıştır.

Eğitim-Sen ana dilde eğitim hakkını ilke olarak önüne koyuyor.

Sonuç itibariyla kongrede ulaşmak istediğiniz hedeflere ulaştınız mı?

-Kongremiz ön açıcı olmuştur. Bazı hedefler önüne koymuştur. Kongrede elde ettiğimiz sonuç şudur: Türkiye'nin en acil sorunu barıştır. Kongremiz barış için büyük bir mesaj vermiştir. Bunun yanı sıra anti-demokratik yasaların ve hukuksuzluğun tarafımızdan kabullenilmeyeceği Genel Kurul olarak benimsenmiştir.

Kongrede bütünleşme sağlandı mı?

-Bütünleşme açısından eksikliklerin olduğu muhakkaktır. Bu bütünleşmeyi sağlamak için önümüzde hala görevler vardır. Ancak, seçilmiş olarak MYK bu bütünleşmeyi sağlama anlayışına sahiptir. Eğitim-Sen Yönetim Kurulu'nda Eğitim-Sen'in dinamikliğinde bazı arkardaşların tecrübelerini yönetim kuruluna yönetici olarak yansıtmamaları büyük bir eksikliktir. Bu arkadaşların da yönetim kurulunda olmaları, bizi daha zenginleştirecektir. Bu arkadaşlar her zaman yanımızda olacaklar ve bizi deneyimlerinden yararlandıracaklardır.

Bugüne kadar yaptığınız çalışmalar, eylemler yeterli miydi? Bugünden sonra hangi hedefleri önünüze koydunuz?

-Bugüne kadar mücadele seyri içinde kamu çalışanları şunu kanıtlamıştır: Yukarıda biçilen dar gömlekler bu ülke insanlarına giydirilemeyecektir. Bugüne kadar bizi yok sayan iktidarlar, bugün varlığımızı yasal olarak kabul etmişlerdir. Ancak bu insanca haklara kavuşmamızı sağlamamıştır.

Grevli toplu sözleşmeli bir sendikayı halen Meclis'ten geçirememişiz. İnsan hakları alanında da ülkenin demokratikleşmesi konusunda da ve ihtiyacını büyük duyduğumuz Kürt ve Türk halkının kardeşliği ve barışa olan inancı hala gerçekleştirmiş değiliz.

Önümüzdeki süreçte emekçilerle birlikte bu sorunları çözmek için zemin hazırlamak zorundayız. Bu mücadele en az dünyadaki halklar kadar bir demokrasinin gelişmesine katkı sunacağına inanıyorum.

Ana dilde eğitim konusunda nasıl bir çalışma içinde olacaksınız?

-Bilindiği gibi gerek Eğitim-Sen, gerekse Eğit-Sen kuruldukları andan itibaren ana dilde eğitimi bir ilke olarak önlerine koymuşlardır. Ancak, bu konuda ülke gerçeği gözönüne alındığında gerçek anlamda bir adım atılmamıştır.

Bu kongre daha ilk başta şu mesajı vermiştir. Verilen bir önergede, ana dilde eğitim oy çokluğuyla kabul edilmiştir. Eğitim-Sen yayın organlarında ana

dilde eğitime, ki biz şunu anlıyoruz: Resmi dilin dışında farklı kültürlerden gelen insanlarımızın dilini, kültürünü geliştirmesi konusunda verilmiş bir önergeyi her yayın organında Kürtçe eğitim verilecektir. Her ülkede ana dilde eğitim için büyük adımlar atılmıştır. Ve biz şu mesajı da almaktayız:

Egemen çevreler, Kürt kültürünün geliştirilmesi ve ana dilde eğitim için, hatta radyo ve televizyonların açılması konusunda tartışma halindedir. Bizim ana dilde eğitim hakkı için herkesten önce çabalarımız olacaktır. Ama şunun da bilincindeyiz, Türkiye'deki iktidar çok katı tutum içindedir. Kültürlerin gelişmesine fırsat vermemektedir.

Oysa ezilenlerin verecekleri demokrasi mücadelesi bu katı tutum içinde olan iktidara geri adım attıracaktır. Biz ana dilde eğitimi bir hak olarak verilebilmesinden ziyade, uygulanabilir bir hak olması için mücadele edeceğiz.

'Ücretler fiilen dondurulduu'

DİSK, 1995 Bütçe Yasa Tasarısı'nın eleştiren bir bildirge yayınladı. Tasarı ile kamuda yer alan toplu sözleşme hakkının ortadan kaldırılmasının amaçlandığı açıklanan bildirgede, "işçi ve emekçi ücretleri fiilen dondurulduu" deniliyor.

DİYARBAKIR/Roj- Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), 1995 Bütçe Yasa Tasarısı'nın eleştiren bir bildirge yayınladı. Bildirgede "Türkiye'de sosyal devletin son bulduğu" vurgulanıyor. Türkiye'de krizin kaynağı olarak, hep çalışanların gösterilmeye çalışıldığı, hükümetlerin istikrarı sağlamak ve enflasyonu düşürmek bahanesi ile işçi ve emekçilerin işine, ekmeğine göz diktiğine dikkat çekildi.

Türkiye'de 1980'li yıllar boyunca, sosyal devletin parça parça yok edildiği anlatılan bildirgede, bu sürecin bir uzantısı olarak, 1995 yılında sosyal devletin tümüyle ortadan kaldırılmasının planlandığı görüşlerine yer verildi ve şöyle devam edildi: "Sermaye kesimleri teşvik ve kredilerle destekleniyor, çalışan kesimler ise, ezilip hor görülüyor.

"1995 yılı bütçe tasarısında, toplam bütçe 1 katrilyon 325 trilyon lira olarak açıklandı; bunun, 426.8 trilyonu personel giderlerine, 690.6 trilyonu transfer giderlerine, 125 trilyonu ise cari giderlere gidiyor. Yalnızca, 88.5 trilyonu yatırım harcamalarına ayrıldı."

Eğitim ve sağlık gözden çıkarıldı

Eğitim ve sağlığın gözden çıkarıldığı açıklanan bildirgede, bu konuda şu değerlendirme yer aldı: "1995 yılında eğitime 135.5 trilyon, sağlığa 48.7 lira pay ayrılıyor. Bir başka deyişle bütçe içinde eğitimin payı yüzde 10, sağlığın payı ise yüzde 3.6 olarak hedefleniyor. Buna karşılık, sadece Güneydoğu'daki güvenlik harcamalarının tutarı 500 trilyon liraya ulaştı."

Verilen bilgilere göre, Türkiye nüfusu her yıl yüzde 2.5 oranında artıyor. Bütün sosyal hizmetlerin de en az bu oranda artması zorunlu. Bu da ancak yatırımla mümkün. Oysa yatırıma ayrılan 88.5 trilyon liralık payla, hiçbir ciddi yatırımın yapılamayacağı ortada.

1995 bütçe yasa tasarısı ile çalışanların ve emeklilerin Türkiye'de insanca yaşamaları olanaksız hale getirildi. İlaç katılım paylarının yüzde 50'ye kadar arttırılması öngörülüyor. Böylece, zaten yetersiz olan maaşlar iyice küçültülecek, çalışanlar ilaç alamayacak duruma getirilecek.

Toplu sözleşme hakkı yok ediliyor

1995 yılı bütçe tasarısı ile kamuda yer alan toplu sözleşme hakkının ortadan kaldırılmasının amaçlandığı açıklanan bildirgede, şu görüşler yer aldı:

"Binlerce işçinin sendikasızlaştırılarak ve toplu sözleşme kapsamından çıkarılarak, İl Özel İdareleri'nin emrinde asgari ücretle çalıştırılması hedefleniyor. Geçici işçilik üç ay ile sınırlandırıldı, binlerce geçici işçinin sigorta sağlık hizmetlerinden yararlanmasının önü tıkanıyor. Çünkü sigorta sağlık hizmetinden ancak yılda 120 gün prim ödemiş olanlar yararlanabiliyor. Hükümet 40 yılı aşkın bir süreden beri var olan sendikal hakları tümüyle ortadan kaldırmanın planlarını yapıyor. 1995 bütçe yasa tasarısı ile işçi ve emekçi ücretleri fiilen dondurulduu. Toplumun geniş kesimine yönelik olan bu plan kabul edilemez. Bunun çözümü ancak demokratikleşmeyle mümkündür."

Alman Yeşiller Partisi Milletvekili Kürtdostu politikacı Siegfried Martsch:

Batı ülkelerinin tutumu namuslu değil!

"Batı ülkelerinin özellikle Irak Kürdistanı için sürdürdükleri tutum namuslu bir tutum değildir. Batı birşeyler yapmadığı gibi, oradaki Kürtleri kendi ipleriyle çekme ve oynatma girişimine kalkmıştır. Oradaki bağımsız her gelişmeye engel olmaya başlamış ve onu olumsuz, imkansız hale getirmeye çalışmıştır."

Siegfried Martsch, Genel Yayın Yönetmenimiz Mehmet Mutlu'yla.

Haber Merkezi- Özellikle Güney Kürdistan'daki insani yardım çalışmalarıyla tanınmış Kürt dostu Alman Yeşiller milletvekili Siegfried Martsch'la, Güney'deki son gelişmeler ve gelişmeleri etkileyen unsurlar hakkında, yine Güney'e gitmek üzere geldiği fakat hükümetin engellemesi nedeniyle kaldığı İstanbul'da yaptığımız söyleşiyi sunuyoruz.

Siz Avrupa'daki önde gelen Kürt dostlarındansınız. Özellikle Güney Kürdistan'daki aktif çalışmanız biliniyor. Bize bu çalışmalarınızdan bahseder misiniz?

Güney Kürdistan için ben insani yardım projeleri gerçekleştirdim ve bu çalışmaları Avrupa'daki Kürdistan üzerine çalışmalarla birleştirdim. Benim bulunduğum eyalet ve eyaletin yönetimi, Almanya'daki ender eyaletlerden biri. Irak Kürdistanı'nın yeniden inşa edilmesi için yardım eden eyaletlerin başında geliyor. Otonom Kürt bölgesinin yenideni nşa edilmesi ve yeniden yapılandırılmasını çok önemli buluyorum. Her ne kadar Irak Kürdistanı'ndaki içsel çelişkiler çok yoğun gibi gözüküyorsa da, Avrupalılar için bu, hiçbir zaman bölgenin ihmal edilmesi anlamına yol verebilecek görüşler getirmemeli. Tam tersine, oranın inşası için herkes elinden gelen yardımı göstermeli.

Batı ülkelerinin Kürt sorunundaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bence batı ülkelerinin özellikle Irak Kürdistanı için sürdürdükleri tutum namuslu bir tutum değildir.1991'den 1993 yılına kadar Irak Kürtleri batılıların bütün ileri sürmüş oldukları şartları yerine getirmişlerdir. Ve bir parlamentoyu demokratik bir şekilde orada seçmişler ve bir hükümet kurmuşlardır. Batılılarla işbirliği içine girmişlerdir. Fakat batı, küçük bir insani yardım dışında oraya hiçbir şey vermemiş ve götürmemiştir. Oranın siyasi bakımdan tanınmasından tutalım da oranın ekonomik olarak gelişmesi için batı bir şeyler yapmadığı gibi, oradaki Kürtleri kendi ipleriyle çekme ve oynatma girişimine kalkmıştır. Oradaki bağımsız her gelişmeye engel olmaya başlamış ve onu olumsuz imkansız hale getirmeye çalışmıştır. Bunun sonucunda Erbil ve Süleymaniye gibi çok önemli şehirlerde milyonlarca insan işsiz ve yiyeceksiz kalmıştır.

Batı ülkeleri içinde konuya ilişkin ayrılıklar görüyor musunuz?

Batı dünyası içinde Kürtlere ilişkin bence çok önemli ayrılıklar var. Homojen bir politikadan söz edemeyiz. Almanların Kürtlere karşı yürütmekte olduğu dış politika özellikle Türk devletine çok bağımlıdır. Amerika'nın Kürtlerle ilgili yürüttüğü politikada önemli husus, İran'ın orada güçlenmemesidir. Fransa'nın çıkarları bundan daha farklı olarak, hem İran'la hem Irak'la çalışmak şeklindedir ve fakat aynı zamanda orada Kürtlerin de pozitif anlamda gelişmesini istemektedir. İngiltere ise bütün bu pozisyonlar arasında dansetmektedir.

Amerika oradaki bölünmüşlüğün ortadan kalkmasını istemektedir. Bunda çıkarı da vardır. Amerika'nın korkusu, oradaki istikrarsızlık ortamında İran'ın ve Irak'ın güçlenmesi ve bu arada PKK'nin bu boşluktan güç kazanmasıdır. Amerika Türkiye'nin çıkarlarını da ön planda tutmaktadır. Amerika, hem Türkiye'nin hem de kendisinin çıkarları için bir stabilize ortam istemektedir. Ama Amerikalılar aynı zamanda oradaki stabilize olmamanın, kargaşanın ve kaosun yaratıcılarıdır da. Körfez savaşı sırasında, tam gerekli oldukları momentte kendilerini geri çekmişlerdir. Eğer Amerikalılar gerçekten istemiş olsalardı, o dönemde bütün Güney Kürdistan'daki otonomiyi tanıması için Irak'ı köşeye sıkıştırma pozisyonuna sahiptiler. Fakat bunu istemediler. Zayıf bir Saddam devleti daha çok işlerine geldi. Güçlü bir Kürdistan devletinden, yani otonomisi olan güçlü bir Kürdistan'dan daha çok işlerine geldi bu.

Son zamanlarda görüşme ve diyalog çabaları hızlandı. Görüşmelerin sonucu ne olabilir?

Son aylarda çok fazla konferanslar oldu, çok büyük pazarlıklar yapıldı, birçok kağıda imzalar atıldı ve anlaşmalar yapıldı. Fakat bu konferanslar ve imzalanmış olan anlaşmaların hepsi değersiz kaldılar. Orada savaşan partiler kendi imzalamış oldukları antlaşmaları gerçek anlamıyla tanımadıkları sürece bu kağıtlar değersiz olarak kalmaya da mahkum olacaklardır. Benim tek temennim, Amerika'nın Talabani'yi silahları bırakması konusunda ikna etmesidir. Bir konferans, somut olarak şu pratik önerileri içermeli ve getirmelidir: Savaş derhal son bulmalı, genel olarak silahsızlanma sağlanmalıdır. Birlikte bir idare sağlanmalıdır. Gelirler halkın ihtiyaçları için harcanmalıdır. Ekonomik ve zirai kalkınma teşvik edilmelidir. Demokratik bir hukuk devleti olma yolunda adım atılmalıdır. İnsan hakları ihlallerinin cezalandırılması gerekmektedir.

Ancak bu yollarla bölgenin gelişmesinin koşulları sağlanabilir. Eğer bunlar kendi öz güçleriyle sağlanmıyorsa, o zaman belki BM'nin ya da Avrupa Birliği'nin bu işi vekaleten üzerine alması sağlanabilir.

Bilindiği gibi Talabani son savaşı Habur sınır kapısındaki gelirlere KDP tarafından el konulmasına bağladı ve çatışmalar dış kamuoyuna böyle sunuldu. Sizin gözlem ve değerlendirmeniz nasıl?

Şimdiki savaşı anlayabilmek için sorunun tam anlamıyla kavranılması ve anlatılması gerekmektedir. Şu andaki çalıştırılmayan yönetimin, gelirlerin nasıl paylaşılacağı konusunda çok net kararları vardı. Bu kararların tam anlamıyla uygulanması için, İbrahim Xalil kapısında hemen hemen bütün partilerin temsilcilerinden oluşan bir komite görevlendirilmişti. İran sınırında da aynı şekildeydi. Böylece merkez bankasında bütün paralar toplanıyordu ve kontrol edilebiliyordu. Geçen sene Talabani, merkez bankasının kontrolünü eline geçirerek 3 milyon dolara el koydu. Bunu sağlayabilmek için, komitenin nöbetçilerini tasfiye ederek kendi partisinin peşmergelerini oraya aldı. Aynı şekilde İran'dan gelen bütün gelirlere el koydu. Ondan sonra Barzani'ye, kendi bölgesindeki paranın bundan sonra verilmeyeceğini iletti. Ve otorite sağlandıktan sonra yeniden bu paraların öngörüldüğü şekilde bölüneceğini de iletti. Ben orada her bölgede insani yardım yardım kuruluşlarında çalıştım. Aynı zamanda Talabani'nin kontrol ettiği bölgelerde de çalıştım. Onun peşmergeleri, gelecek paranın bir bölümünü illa kendi partileri için almak istediler. İnsanlara yardım için düşünülmüş paraların büyük bir bölümünü de tehditlerle ve bir takım şantajlarla kendi ceplerine geçirdiler. Bir basit örnek vermek gerekirse 1992 yılında Süleymaniye'de bir çimento fabrikasının bütün çimentolarını 17 milyon dolara sattılar. Bununla seçim propagandalarını finanse ettiler. Satmış oldukları çimento partinin çimentosu değil, oradaki Kürt halkının çimentosuydu. Aslında bu sıkıntılı bir sorun. Eğer sorulmamış olsaydı söylemezdim. Ama soruldu, sorulunca cevap vermek zorundayım. Sakın benim Mesut Barzani'yle olan dostluğumdan dolayı böyle söylediğimi zannetmeyin. Onunla alakası yok. Bu tamamen benim deneyimlerimden çıkardığım sonuçlardır. Mesut, çalıştığım sürece 1 dinar bile talep etmemiştir ve bizim orada ihtiyacımız olan her şeyi karşılamıştır. Araba vermiştir, insan vermiştir karşılıksız olarak. Ama Talabani'nin oradaki insanları devamlı 'biz ne alacağız buradan?' beklentisiyle gelmişlerdir. Karşılıksız gelmemişlerdir.

Sizce kısa süre içerisinde Ortadoğu'da Kürtlerin statüsünde bir değişiklik olabilir mi?

Benim görüşüme göre son 80 yıl içerisinde Kürt halkı Kuzey Irak'ta 1992 yılında çok önemli şans yakalamıştı. O dönemde Kürtlerin çok olumlu imajları vardı. Herkes 92'de biliyordu ki ne Amerika, ne İran, ne Irak, ne de Türkiye onlara bu şansın kullanılmasında yardım etmeyeceklerdi. Fakat buna rağmen onlar denediler. Maalesef şimdi bu önemli şans tamamen yok edilmiştir. Çok küçük bir şans kalmıştır. Kazanan, yabancı ülkelerin etkileri olmuştur. Bu şansın, bu fırsatın kaçırılmasında tabii ki yalnızca bu etkenden sözetmek de gerçekçi olmaz. YNK'nın da etkisi olmuştur bu şansın kaybedilmesinde. Burada tabii bir de PKK'nin rolünden söz etmek gerektiğine inanıyorum. PKK ile Talabani'nin arasında çok iyi ilişkiler vardır. Ben her ne kadar TC'nin PKK'ye saldırılarında da PKK koruyucusu oluyorsam da aynı zamanda şunu da söylemeliyim ki, Irak Kürdistanı için zararlı durumdadırlar. Onların oradaki eylemleri ve aktiviteleri oranın stabilize olmamasını da birlikte getirmektedir. Ve kişisel bilgilerim kadarıyla, onların kendi içlerinde de bu konuda ayrılıklar var. Bunu neden söylüyorum? Irak Kürdistanı'nda pozitif bir gelişme olsaydı, bu Türkiye Kürdistanı'na da yansırdı diye düşünüyorum. Evet, böylelikle uluslararası platformda Türkiye'ye daha fazla baskı uygulanırdı. Kürtler Irak Kürdistanı'nda gerçekten işleyebilir bir otonomi sağlayabilselerdi o zaman bütün dünyada 'Irak Kürdistanı'nda olanlar Türkiye Kürdistanı'nda niye olmasın?' denilebilirdi. Benim görüşüme göre PKK bunu taktik çıkarlar ve kendi parti görüşleri doğrultusunda engellemiştir. Oradaki Kuzey Irak Kürtleri ile bir arada çalışarak onların da bu işe katkıda bulunmaları sağlanabilirdi. Çünkü savaşta herkes kaybedecektir.

Kürdistan Sosyalist Platformu'nu oluşturan Kuzeyli Kürt örgütlerinin, PDK ve YNK arasındaki savaşın bitmesi için özel çalışmaları oldu. Bu konuda bildiriler yayınladı. Bu tür etkinliklerin çatışan partiler üzerindeki etkisi ne olur?

İnisiyatiflerin, platformların çağrılarını çok yakın biçimde takip ettim. Kürt sosyalistlerinin olduğu kadar yabancı örgütlerin de platformlarını izledim. Fakat etkilerinin cılız olduğunu düşünüyorum. Çünkü sonuçta, sözünde durulmayan antlaşmalar ve imzalamalar ortaya çıkıyor. Buna rağmen bu inisiyatiflerin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ve hatta bunların daha güçlü bir şekilde yapılmasını savunuyorum. Çünkü savaşı yürüten güçlere şunun çok net ve kesin söylenmesi gerekir: Onlar orada aynı zamanda Kürt halkının da tarihi sorumluluklarını taşıyorlar. Sanıyorum ki Kürt halkı geçmişte yeterince trajediler yaşamıştır. Bir 1966, Kürt halkı için yetmelidir.

***Roj* okurlarına son olarak bir mesajınız var mı?**

Çok kişisel birşey demek istiyorum. Kürt halkının direnişine katkıda bulunan bu gazeteyi çıkaran insanları büyük hayranlıkla karşılıyorum. Bu gazeteyi çıkaran ve okuyan herkese karşı çok büyük bir saygım var. Ve bu düşüncenin yayılmasını sağlayan herkese çok saygılıyım. Biliyorum ki Türkiye'de Kürt olmak çok zor birşeydir. Fakat ben, mutlak olarak zafere ulaşacağınıza inandığımı söylemek istiyorum. İnsanlar genelde şunu söylüyorlar: 'Kürtlerin dostu yoktur.' Bu doğru değildir. Kürtlerin çok yakın dostları vardır. Ve Kürt halkı kendi hatalarıyla bu dostlarını uzaklaştırmazsa, sanıyorum ki kısa bir zaman sonra Avrupa'da baskı güçleri oluşturulabilir ve sağlanabilir. Bu gazeteyi çıkaran insanların çocukları, yakın bir gelecekte özgür Kürdistan'ın evlatları haline gelebilir. Çünkü zaman demokrasinin lehine işlemektedir.

Siegfried Martsch

1953 doğumlu Siegfried Martsch, 1967-68 yılından bu yana aktif politika içinde. Uzun süre Almanya'daki anti-emperyalist aktivitelerde yer aldı. Filistin, Mozambik ve Zimbabwe sorunlarının çözümü için Avrupa'da yürütülen faaliyetlerde aktif rol aldı. Yunanistan ve İspanya anti-faşistleri ile birlikte çalıştı. Almanya'daki birçok insan hakları kuruluşunda aktif olarak çalıştı. Yeşiller Partisi Nordhein Westfalen Eyaleti Genel Başkanlığı yaptı. Körfez savaşından sonra Güney Kürdistan'da CARITAS (Dış yardımları dağıtmakla görevli kuruluş) kurucuları arasında yer aldı. Bir yıl aralıksız olarak Güney Kürdistan'da kaldı. Barzani ailesine yakınlığıyla tanınıyor. 1990'da Almanya'da yapılan genel seçimlerde Yeşiller Partisi'nden milletvekili seçildi. İkinci dönem tekrar milletvekili seçilen Martsch, halen Alman Parlamentosu'nda Yeşiller Partisi üyesi olarak görev yapıyor.

Gürcistan'a açılan Türkgözü kapısı faaliyette

Orta Asya'ya "İran'sız yol"

Türkiye ile İran arasındaki bölgesel hegemonya rekabetinin ABD politikası nedeniyle gittikçe kızışması, Türkiye'yi, Orta Asya'ya İran dışı yollardan açılma arayışına itiyor. Sarp'tan sonra açılan Türkgözü ve sıradaki Aktaş sınır kapılarının, bu arayışın sonucu olduğu ifade ediliyor.

Zeynel DURU

Türkiye'nin Orta Asya cumhuriyetlerine İran üzerinden ulaşmak zorunda kalmasının yarattığı resmi huzursuzluk, Gürcistan sınırında yeni kapılar açılmak suretiyle giderilmeye çalışılıyor. Sarp sınır kapısının açılışından sonra, Gürcistan-Türkiye arasındaki ikinci sınır kapısı Türkgözü, 31 Temmuz günü düzenlenen resmi törenle açıldı. Posof ilçesindeki Türkgözü'nü, kısa bir süre sonra Çıldır'da açılacak Aktaş sınır kapısının izleyeceği açıklandı.

Türkgözü sınır kapısının açılmasıyla, Türkiye Orta Asya cumhuriyetlerine 300 kilometre yakınlaşmış oldu. Kapının açılışına verilen önemi göstermek için Gürcistan ve Türkiye tarafının en üst düzeyde katılım sergiledikleri törende Demirel bunu, "Artık Türki cumhuriyetler Ankara kadar yakın" sözleriyle belirtmeye özen gösterdi. Gürcistan Cumhurbaşkanı Eduard Şevardnadze ile başbakan Otar Patütsatsia'nın katıldığı törende Şevardnadze, kapının açılmasıyla, Azeri petrolünün ve doğal gaz boru hattının Gürcistan'dan geçmesi taleplerinin daha mümkün hale geldiğini vurgularken, TC tarafının ABD-Avrupa-Rusya odaklarında hala çekişme ve pazarlık konusu olan petrol hattının güzergahından çok, Türkgözü kapısına, Orta Asya'ya İran üzerinden ulaşmak zorunluluğunun kalkmaya başlaması çerçevesinde önem verdikleri gözlemlendi. Türkgözü'nün açılış haberini veren medya organlarının vurgusuyla, konuyu değerlendiren dışişleri kurmaylarının altını çizdikleri konu da aynı yönde oldu: Orta Asya yolu için artık İran'dan geçiş zorunluluğu kalkıyor.

ABD ambargosunun ileriye yönelik hazırlığı olarak yorumlanan tanker uçaklarının alımı ve İran'ın Bosna-Hersek'te devreye girmesi gibi gelişmelerle güncelleşen Türk-İran hegemonya kavgası, Kafkaslara ulaşım projelerini de etkiliyor. Gittikçe daha fazla su yüzüne çıkan rekabetin sonuçlarından biri olarak, Türkiye'nin, Orta Asya'ya İran dışı yollardan açılma arayışını arttırdığı belirtiliyor. Sarp'tan sonra açılan Türkgözü ve sıradaki Aktaş sınır kapılarının, bu arayışın sonucu olduğu ifade ediliyor. Buna göre Türkiye, Orta Asya'ya İran üzerinden değil, Gürcistan üzerinden açılma staratejisini başlatmış ve İran'la olan problemlerinin kalıcılaştığının işaretini vermiş oluyor.

Türkiye ve İran, Ortadoğu'da, Kafkaslara uzanabilecek, bir başka deyişle Kafkaslar'da birincil güç olmayı müktesep hak sayan Avrupa ya da ABD'yi Kafkaslara taşıyabilecek, hegemonik iki bölge gücü durumundalar. Ortadoğu'nun Mısır'dan sonraki bu iki önemli ülkesinin geleneksel rekabetleri üzerine eklemlenen ve ABD'nin İran'a yönelik politikalarıyla ısınan bu gelişme, geçiş yollarının stratejik güvenirliği konusunun da yeniden ele alınmasını gerektirince, Türkiye, Gürcistan'la ilişkileri arttırmaya ve sınır kapılarını açmaya hız verdi. Aynı hızın, Ermenistan-Türkiye sınırında da yaşanması ve Azerbaycan'a ulaşma yolu üzerindeki Ermenistan engelinin "İyi ilişkilerle" aşılması beklenirken, Türkiye'nin bu konuda iç kamuoyunu oluşturma yoluna girdiği belirtiliyor. 'Ermeni düşmanlığıyla' ünlü MHP lideri Türkeş'in geçtiğimiz aylarda Ermenistan devlet başkanı ile görüşmesini bu çerçevede değerlendiren dış politika uzmanları, "Devletin, bölgedeki rekabette üstün gelmek ve bir adım önde giden İran'ı ekarte etmek için yapmayacağı girişim olmayacağına" dikkat çekiyorlar.

Mostar yoluna Dersim gölgesi

Ertuğrul Günay ile Refik Erduran'ın çağrısıyla oluşturulan 'Bosna İçin İnsanlık Girişimi'nin Dersim'i görmemezlikten gelerek 9 Ağustos'ta ilk durağı Mostar olacak Bosna'ya gitme planı çeşitli kesimlerin tepkisini çekmeye devam ederken, girişim içinde yer alan İHD içinde de itirazlar arttı.

Haber Merkezi- İlk durağı Mostar kenti olarak belirlenen 'Bosna İçin İnsanlık Girişimi'nin Bosna gezisi planının üzerine, Dersim gerçeğinin gölgesi düştü. Medyanın "Sağ ve solu yan yana getiren girişim" şeklinde duyurduğu ve içinde Mehmetçik Vakfı, Aydınlar Ocağı *gibi* kuruluşların yanı sıra İnsan Hakları Derneği'nin de bulunduğu 'Bosna İçin İnsanlık Girişimi'nin 9 Ağustos'ta Bosna'ya yapacağı dayanışma gezisi, 'Girişim'in daha yakınındaki Dersim'de olup bitenler ve Dersim'e gitme zorluğu gerçekleri karşısında, yeni baştan tartışılmaya başlandı.

Geçtiğimiz hafta TMMOB yönetiminin ve Prof. Cevat Geray'ın "Bu girişimin Kürt sorununu görmemezlikten geldiği ve şovenizme prim verildiğini" belirterek girişimden çekilmeleri sonrası, Mehmetçik Vakfı'nın girişim içinde olduğunu "sonradan öğrenen" İHD içinde de geziye itirazlar yükseldiği öğrenildi. Eleştiriler nedeniyle İHD, 6 Ağustos'taki merkez yönetim kurulu toplantısında tutumunu yeniden belirleme kararı aldı. Benzer tartışmaların, girişimin içinde resmen yer almamasına rağmen, girişim hakkında gazetemize "olumlu" değerlendirmelerde bulunan Genel Başkanı vekili Masis Kürkçügil'in yaklaşımı nedeniyle Birleşik sosyalist Parti içinde de yaşandığı kaydedildi.

Kürt çevreleri ise, sözkonusu girişim içinde yer alan aydınların ve muhalif kurumların "Oyuna geldiklerini" ifade ediyorlar. Bu çevreler, Bosna'daki savaşın sona ermesi için sivil inisiyatifler geliştirilmesi ve Bosna halkıya dayanışmaya girilmesine hiç bir itirazlarının olmayacağını; ancak Dersim'e gitmek güncelliğini atlamanın ve Kürt coğrafyasındaki savaşta resmen taraf olan Mehmetçik Vakfı gibi kuruluşlarla birlikte 'bir başka savaşa karşı çıkmanın' büyük bir hata olduğunu ifade ediyorlar.

Konu ile ilgili olarak, 6 Ağustos toplantısı öncesi görüşlerine başvurduğumuz İHD Genel Sekreteri Hüsnü Öndül, girişimin kendilerinin öncülüğünde oluşmadığını ifade ederek, "Ertuğrul Günay beni aradı, 'Toplantımız var, katılır mısınız?' diye sordu, 'Olur' dedim. Ragıp Zarakolu arkadaşa rica ettim, toplantıya o katıldı, toplantıda konuşulanları bana aktardı. İslamcı, liberal ve demokrat kesimlerden çeşitli görüşlere sahip böyle bir sivil girişim içine girmenin doğru olduğunu karar altına aldık" dedi. Girişim içinde yer alanların imzalarının daha sonra kendilerine geldiğini söyleyen Öndül, "Öğrendik ki Mehmetçik Vakfı, Türk Ocakları, Aydınlar Ocağı var. Hazırlanan metin açısından bir itirazımız söz konusu değil. Çünkü barış isteniyor. Ama ayın altısında Genel Yönetim Kurulu toplantımız var. Yönetim Kurulu'na şu şu kurumlar da var diyeceğiz. Yönetim Kurulu karar verecek" şeklinde konuştu ve "Kürt sorunu konusundaki tavrımızla Bosna veya Kafkasya ile ilgili tavrımız aynıdır" dedi.

Dersim'e gitmenin önem kazandığı yolundaki değerlendirmeleri aktardığımız BSP Genel Başkanı vekili ve partinin Dışişleri Sorumlusu Masis Kürkçügil ise, "İki olayı birbirinin karşısına getirmemek gerekir. Birini reddeden konumda bulunmamak gerekir.

Bosna derken nereyi kastettiğimiz önemlidir. Bosna'da aşırı dincilerin yanında müslümanlar ve geniş bir emekçi kitlesi bulunmaktadır. Biz sosyalistler olarak oradaki insanlık dışı uygulamalara karşıyız ve emekçiler arasındaki ilişkileri güçlendirmek için dünyanın neresinde olursa olsun destek vermek zorundayız" ifadesini kullandı. Kürkçügil, "Tunceli'deki uygulamalara da sessiz kalınmaması gerektiğini" belirterek, "Bu iki ayağı birlikte ele almak gerekmektedir" dedi.

Odalar ve borsalar 'Kürt raporu'nu açıkladı

ANKARA/Roj- Uzun zamandır Prof. Doç. Doğu Ergil tarafından TOBB için yapılan araştırma bir rapor halinde kamuoyuna açıklandı. Toplam 168 sayfalık rapor, Diyarbakır, Batman, Mardin, Adana, Mersin ve Antalya'da hazırlanmış. Pilot bölge olarak seçilen bu bölgelerde toplam 1267 kişiyle yapılan mülakatlar sonucu oluşturulmuş. Rapora göre, deneklerin yüzde 90.8'i kendini Kürt, yüzde 5.6'sı Zaza, yüzde 3.6'sı Arap olarak niteledikleri belirtiliyor. Deneklerin yüzde 89.8'i anadilini Kürtçe, yüzde 6'sı Zazaca, yüzde 3.5'i Arapça, yüzde 0.7'si Türkçe olarak vurguladı. En iyi bilinen ikinci dil ise yüzde 87.7 ile Türkçe, yüzde 4.5 ile Kürtçe, yüzde 1.3 ile Arapça, yüzde 0.9 ile Zazaca.

Prof. Doğu Ergil'in çeşitli sorularla yaptığı anket araştırmasının sonucu değerlendirilirken, kimi yerlerde bazı oranların değiştiği görülüyor. "Kardeşçe yaşanması için ne önerirsiniz?" başlığı altında yapılan anket çalışmasında yüzde 14.6'sı PKK muatap alınmalı, devlet şiddete son vermelidir, yüzde 15'i ise Kürt kimliği tanınmalı, kültürel haklar için demokratik ortam yaratılmalıdır demiş.

"TC'nin ideri ve siyasal açıdan yeni bir yapıya kavuşturulmasına gerek var mı?" sorusuna verilen yanıt ise şöyle: Yüzde 89.7 evet, yüzde 10.3'ü ise hayır. Denekler Türkiye'nin yeniden yapılanmasını şöyle istemişler: Kürt devleti isteyenler yüzde 13.0, federasyon diyenler yüzde 42.5, özerklik isteyenler yüzde 13.0, yerel idare reformu yüzde 19.4 ve diğerleri yüzde 12.1.

"Türkiye'nin resmi dili ne olmalı?" başlığı altında yapılan ankette ise deneklerin yüzde 32.0'ı Türkçe, yüzde 5.0'ı Kürtçe, yüzde 63'ü ise Türkçe-Kürtçe olmasını istemiş.

Neden göç ettikleri sorusuna verilen yanıt ise oldukça çarpıcı. Yüzde 40.2'si işsizlik, yüzde 10 devlet baskısı, yüzde 16 örgüt baskısısını vurgulamış.

Araştırma Türkiye, Kuzey İrlanda, İngiltere ve İspanya'nın ortak çalışmalarıyla, yaklaşık bir buçuk yıl sonucunda oluşturulmuş. Raporda, daha çok orta bir yol izlenmek istenmiş, ne devletten ne de PKK'den yana bir eğilim gösterilmek istenmemiş, daha çok halk ön plana çıkarılmaya çalışılmış. En dikkat çekici ve çarpıcı olan anket ise göç ile ilgili olanı. Ankete göre göç edenlerin yüzde 40.2'si işsizlik yüzünden göç ettiğini belirtilmiş.

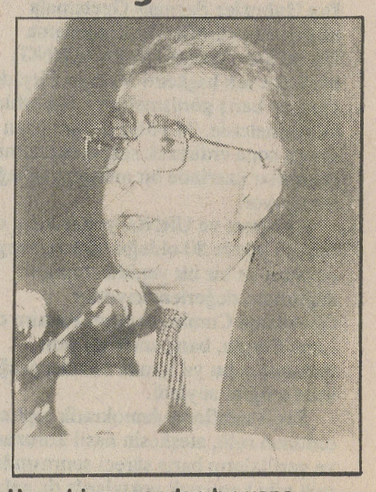
Uzun bir zamandan bu yana hazırlandığı belirtilen raporu Yalım Erez nihayet açıkladı.

Sri Lanka'da hükümet Tamil gerillalarına yönetimde "oldukça geniş görev" teklif edecek

Hükümet yine siyasi çözüm paketinden söz ediyor

Önce ateşkes ilan eden ana-kızın yönetimi şimdi de savaş kızışınca siyasi çözüm paketinden söz etmeye başladı. Ancak Tamil Kaplanları bu sözleri daha önce de çok duydu.

Dış Haberler Servisi- Sri Lanka hükümetinin, Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları (LTTE) ile sürdürdüğü savaşta bir siyasi paketi açacağı belirtildi. Hükümetin bütün siyasi partilere çağrı yapacağını belirten Tamil kökenli bir milletvekili, birçok bakanla yaptığı görüşmeler sonrasında, önümüzdeki günlerde ortak bir konseyin oluşturulacağını söyledi.

Hükümetin Tamil gerillalarına yönetimde "oldukça geniş görev" teklif edeceği belirtiliyor. Önerinin, Hindistan modeli gibi birliğin devam ettiği ancak yerel yönetimlerin daha geniş yetkilere sahip olduğu ve daha geniş özerklik içeren bir model öngördüğü kaydediliyor.

Hükümetin adımı, LTTE gerillalarının üssü olan Cafna yarımadasına karşı gerçekleştirilen ve birçok sivilin ölmesine neden olan geniş çaplı operasyonun ve gerillalara yardım ettiği öne sürülen bir Hıristiyan misyonerin yakalanmasının ardından gündeme geldi. Tamil kaynakları, hükümetin bu siyasi paketiyle gerillaları marjinalleştirmeyi amaçladığını vurguluyorlar.

Geçen hafta sonunda polisin Ulusal Hıristiyan Konseyi (NCC) bürolarını kuşatmasının ardından Sri Lankalı hıristiyanlarla hükümet arasındaki gerginlik daha da artmıştı. Konseyin genel sekreteri Rienzie Perera, ABD Metodist misyoneri Kenneth Mulder'ın, Tamil gerillalarına patlayıcı madde taşımak iddiasıyla tutuklandığını söyledi.

Polis yetkilileri, Mulder'ın Cafna yarımadasına ziyaretiyle ilgili pazartesi günü mahkemeye çıkarılacağını açıklarken, polisin NCC bürolarını kuşatması sırasında gözaltına aldığı bir Tamil kadının serbest bırakıldığı kaydedildi. Adalet Bakanı G.L. Peiris, yargılamalar için çalışmaların sürdüğünü belirtirken, Perera, Mulder'in gerillalara silah taşıdığı yönündeki iddiaların gülünç olduğunu söyledi.

Tamiller modern savaş araçlarına sahip

Tamil ülkesinin bağımsızlığı için savaşan Tamil Kaplanları'nın çeşitli hava ve deniz silahlarına da sahip oldukları belirtiliyor. Gerillalar tarafından inşa edilmiş küçük bir havaalanının varlığının tespiti gerillaların hafif uçaklara sahip olduğu fikrini yaygınlaştırırken, Sri Lanka donanmasına karşı saldırılarda bulunmak ve ada etrafını kontrol altında tutmak için silahlandırılmış tekneler kullanıyorlar.

Nisan ayında da iki uçak düşürmüş olan gerillalar, son operasyonun daha ilk gününde orduya ait bir saaş uçağını düşürdüler. Uçakları düşürülmesinde gerillaların AM 7 roketi kullandıkları kaydedili.

Tamil gerillaları, Cafna'a asker, gıda ve araç gereç taşıyan bir geminin havaya uçurulması için intihar timi kullandıkları belirtilirken, geminin batırılmasının operasyonu kısaltığı ifade edildi.

Sri Lanka Hava Kuvvetleri'nden emekli general Harry Goontilake, Tamil Kaplanları'nın "gerilla savaşçılarından çok daha leri donanıma sahip olduklarını" belirtiyor.

Tamillerin mücadelesinin yanısıra, Sri Lanka ordusunun, Cafna'ya büyük bir saldırı için almayı planladığı yeni ağır silahların ancak ağustos ayı ortasında temin edebileceği açıklandı. Eylülde yağmurların başlamasıyla ordunun gerillalara karşı operasyonlarda sonuç almasının daha da zorlaşacağı kaydedildi.

İsrail'den Suriye'ye görüşme baskısı

Dünyanın işine bakın! Ortadoğu'nun en saldırgan devleti İsrail, barış için yırtınıyor. Elbette bu barış da gerçekleşebilirse İsrail lehine bir gelişme olacak. İsrail, zaten Suriye'nin olan Golan Tepeleri'ni taksit taksit geri verirken İsrail'in Suriye'den yana korkusu kalmayacak.

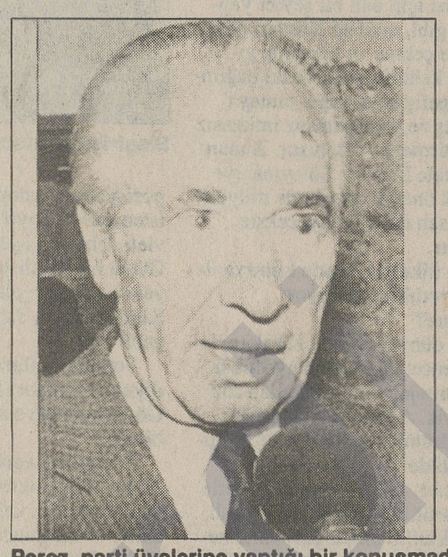

Perez, parti üyelerine yaptığı bir konuşmada, Esad'ın görüşmelerden çekilmesinden yakındı.

Dış Haberler Servisi- İsrail Dışişleri Bakanı Şimon Perez, barış görüşmelerini yavaşlattığı takdirde Suriye'nin kaybedeceğini söyledi. Perez, İşçi Partisi üyelerine yaptığı bir konuşmada Suriye'nin, İsrail ile bu ay yapılması planlanan askeri müzakerelerden vazgeçmesinden yakındı. Suriye'nin ABD ile ilişkilerini geliştirmek istediğini bildiklerini söyleyen Perez, "Suriye ilerlemeleri yavaşlatırsa, bunun faturasını kendisi ödeyecektir" dedi. İsrail ve Suriye 1991 yılından bu yana düzensiz olarak barış görüşmelerinde bulunmuş fakat anlaşma sağlayamamışlardı.

Şam yönetimi, İsrail'in uzlaşmaya niyeti olmadığını belirterek, ordu yetkililerinin güvenlik düzenlemeleri hakkında yapılacak görüşmelere devam etmeyeceğini açıklamıştı. Suriye İsrail'in 1967 yılındaki Arap-İsrail savaşında ele geçirdiği ve halen işgal altında tuttuğu Golan Tepeleri'nden tamamen çekilmesini isterken, İsrail "Sınır tartışmalarından önce güvenlik düzenlemelerinin yapıldığı ve ilişkilerin normalize edildiği bir anlaşma" istiyor.

Öte yandan İsrail hükümeti dün yaptığı bir açıklamada ABD'de gözaltına alınan İslami Direniş Hareketi HAMAS'ın üst düzey militanı Musa Ebu Marzuk'un İsrail'e iadesinin istenip istenmeyeceğine henüz karar verilmediğini söyledi. ABD önceki gün HAMAS Politbürosu'nun başı ve örgütün dışişleri bakanı olduğu söylenen Ebu Marzuk'un gözaltına alındığını açıklamıştı. İsrail Adalet Bakanı David Libai konu hakkında ABD ve İsrail'in temas halinde olduğunu onaylayarak "Şüphesiz ki Ebu Marzuk ile ilgileniyoruz. Kesinlikle hükümet bu konuda bir karar verecektir" dedi.

İsrail yönetimi bu işte kararlı

İsrail Parlamentosu, geçen günlerde de, Suriye ile barış karşılığında Golan Tepeleri'nden çekilmeyi zorlaştıran bir yasa tasarısını reddetmişti. İsrail Başbakanı İzak Rabin'in kendi partisinin üyeleri tarafından sunulan ve toprak konusunda yapılacak anlaşma için, parlamentoda belli bir çoğunluğun onayını gerektiren yasa tasarısı, hükümetin, Suriye ile barış karşılığında Golan Tepeleri'nden çekilme kararı almasını, hemen hemen imkansız hale getirecekti.

Yasa tasarısı, Golan'dan toprak verilmesi konusundaki anlaşmanın kabulü için, 120 sandalyeli parlamentoda, yüzde 70 çoğunluk sağlanmasını öngörüyordu. Tasarısının reddi, Rabin hükümetinin barış karşılığında Golan Tepeleri'nden çekilme konusunda istekli olduğunun göstergesi olarak kabul edildi.

Öte yandan Ürdün Parlamentosu'nun alt meclisi, Ürdünlülerin İsrailliler ile ticari ilişki kurmasını yasaklayan kanunların kaldırılmasını kabul etti. Alt meclisin bu kararının, senato ve Kral Hüseyin tarafından da onaylanması gerekiyor.

Bolivya'da olağanüstü hale grevli tepki

Dış Haberler Servisi- Güney Amerika ülkelerinden Bolivya'da olağanüstü halin 90 gün uzatılmasına özellikle işçi sendikaları tepkilerini sürdürüyor. Ülkede geçen hafta salı günü yapılan bir günlük grev nedeniyle okulların, üniversitelerin ve hastanelerin işlemez duruma getirildiği belirtildi. Söz konusu grev kararı, Bolivya'nın en büyük işçi konfederasyonu olan COB tarafından Devlet başkanı Gonzalo Sanchez de Lozada'nın geçen hafta ülkedeki olağanüstü durumun 90 gün daha uzatılacağını açıklaması üzerine alınmıştı. Grevin başarılı geçmesiyle birlikte, ülkedeki bazı ulaşım seferlerinin normal devam ettiği belirtildi.

Sanchez de Lozada'nın yönetime geldiği 1993 yılından bu yana COB tarafından yapılan on birinci genel grev çağrısında, madenciler ve belediye işçileri evlerinden dışarı çıkmadılar. Bolivya hükümeti, geçen hafta yaptığı açıklamada koka yaprağı yetiştiricilerinin, koka üretiminin azaltılmasını öngören ve ABD tarafından dayatılan hükümet kampanyasına engel olduğu gerekçesiyle olağanüstü durumun devam edeceğini açıklamıştı.

Olağanüstü hal gereği, sivil haklarına sınırlamalar ve gösterilere yasaklamalar getirilmekle birlikte, resmi yetkililere tutuklamalar için geniş yetkiler tanınıyor. İşçi konfederasyonu COB'un üyelerine, büyük gösteriler yapmaları çağrısı üzerine, güvenlik güçleri başta başkent La Paz olmak üzere şehirlerdeki stratejik noktaları kontrol altına alıp, protesto gösterilerini engelledi. Grevden bir gün önce de Çalışma Bakanı Reynaldo Peters, COB'un eylem çağrısını yasadışı olduğunu ve başarısızlıkla sonuçlanacağını iddia etmişti.

BM, mayın savaşını da kaybediyor

Dünyada 100 milyonun üstünde mayın döşenmiş durumda. BM elindeki imkanlarda yılda ancak 100 bin mayını temizleyebiliyor. Bu hızla -eğer izin verilirse- bin yılda mevcut mayınlar temizlenebilir. Bu arada döşenecekler mi? Onlar da on yüzyıl sonra belki!..

Dış Haberler Servisi - BM'nin yeryüzündeki mayınların temizlenmesi konusunda verdiği savaşı kaybetmek üzere olduğu bildirildi.

BM tarafından eylül ayında Viyana'da düzenlenecek uluslararası konferans öncesinde yayınlanan bir belgede, halen en az 64 ülkenin mayın tehdidi altında olduğu, bu ülkelerde toplam 85-110 milyon mayın bulunduğu belirtildi.

BM, elindeki imkanlarla yılda 100.000 dolayında mayını temizleyebiliyor. Temizleme işlemlerine 70 milyon dolar harcanıyor. Ancak her yıl 2-5 milyon yeni mayın döşendiği bildiriliyor. Bu süreç devam ettiği takdirde yüzyılın sonunda dünyadaki mayın sayısının 135 milyona ulaşacağı ifade edildi.

BM yetkilileri, yenileri döşenmese bile, halen yeryüzündeki tüm mayınları temizleyebilmek için 33 milyar dolara ihtiyaç bulunduğunu belirtiyorlar. Dünya ülkelerinin, her yıl mayın patlamaları yüzünden sakat kalanlara takma kol ve bacak yaptırmak için harcadıkları para miktarının ise 750 milyon dolar olduğu öğrenildi. Ayrıca, mayın temizleme operasyonlarında görev alan yetkililerden her yıl yaklaşık 2 bininin öldüğü ya da sakat kaldığı açıklandı.

Mayın kurbanlarının yüzde 40'ını, mayınlı alanlarda bilmeden oyun oynayan çocukların oluşturduğu kaydedildi.

Viyana'daki konferansta uluslararası teşkilat, mayın üretimi ve döşenmesinin kontrol altına alınması, hatta mümkünse yasaklanmasını öngören bir sözleşmenin kabulünü istiyor. Mayın tehlikesinin en yüksek olduğu ülkeler arasında Afganistan, Angola, Bosna-Hersek, Kamboçya, Hırvatistan, El Salvador, Guatemala, Kürdistan ve Ruanda önde geliyor.

Uyuşturucu operasyonu hükümete sıçradı

Tüm ülkelerde büyük boyuttaki uyuşturucu trafiğinde devletin en üst tabakasında olanların bizzat eli vardır. Kokain krallarına karşı büyük mücadele yürütme cakası satan ülkede bile bu kural bozulmadı: Kokain bağlantısı devlet başkanına kadar uzandı.

Dış Haberler Servisi- Kolombiya'da, seçimlerde Devlet Başkanı Ernesto Samper'in kampanyasının finansmanını düzenleyen Santiago Medina, uyuşturucu devi "Cali Kokain Karteli"nden rüşvet alma suçlamasıyla tutuklandı.

Medina'nın, geçen yılki seçim kampanyasında Cali Karteli'nin ön kuruluşu olan bir şirketten bağış adı altında 46 bin dolarlık çek aldığı gerekçesiyle tutuklandığı belirtilirken, Medina söz konusu çekin uyuşturucu tüccarlarından geldiğini bilmediğini iddia etti.

Devlet Başkanı Samper'in yönetim kadrosunun Cali Karteli'yle bağlantıları olduğu, uzun süredir ileri sürülmekteydi.

Adalet Bakanı Alfonso Valdivieso, geçen hafta yaptığı açıklamada, ülke siyasal yaşamının Cali'ye bulaşmış bazı bağlantılarına ilişkin güçlü kanıtlar bulunduğunu, bu bağlantıların da Samper'e kadar uzanabileceğini bildirmişti.

Temmuz 1994'de devlet başkanı olan Samper, seçim kampanyası için gerekli "sıcak parayı" Cali'den sağladığı yolundaki suçlamaları, bütün bağışları sıkı yasallık denetimden geçirdiğini belirterek kesin dille reddetmişti. Ancak Cali örgütünün elebaşılarından birinin apartman dairesine yapılan baskında, Medellin Karteli'nin boşluğunu dolduran Cali'nin birçok yargıca, polise, askere, siyaset adamına, gazeteciye ve hatta futbolculara rüşvet verdiğini belgeleyen dosyalar ele geçirilmişti.

Guatemala'da barış görüşmeleri yeniden başladı

Uzun bir süredir kesilmiş durumdaki Guatemala Ulusal Devrimci Birlikler ile Guatemala hükümeti arasındaki barış görüşmeleri yeniden başladı.

Barış rüzgarlarının esmesiyle birlikte, Guatemala'da turizme açılma çabaları arttı.

Dış Haberler Servisi- Guatemala hükümeti yetkilileri ve Guatelama Ulusal Devrimci Birlikleri (URNG) Meksika'nın başkenti Mexico City'de yeni tur barış görüşmelerine başladılar. Görüşmelerde, 34 yıldır devam eden iç savaşı sona erdirecek sosyo-ekonomik reformlar üzerinde bir anlaşma taslağı tartışılıyor.

Hükümet ve URNG, yoksulların oranının yüzde 80 olduğu ülkede, vergi reformu ve bir tür yeniden toprak dağıtımını değerlendiriyorlar. Guetelama Cumhurbaşkanı Ramiro de Leon Carpio, barış anlaşmasının tamamının bu yıl içinde imzalanacağını ümit ettiğini söyledi.

Fakat tarafların demokratik toplumda ordunun rolü, ateşkesin nasıl korunacağı ve gerillaların barış süreci sonrasındaki rolü gibi karmaşık noktalarda da anlaşmaya varmaları gerekiyor.

Öte yandan ülkedeki sol gruplar arasında seçime katılma eğilimi giderek artıyor.

30 kadar silahlı gerillanın, geçen pazar gecesi Guetemala City'de bulunan San Carlos Üniversitesi'nin ekonomi fakültesini basarak kasım ayında yapılacak seçimlerde oy kullanmanın önemi üzerine bir saatten daha fazla süren bir konferans verdikleri bildirildi. URNG son otuz yıl içinde ilk kez genel seçimlere katılmayı savunuyor.

Boyner de Balkanlar'a ilgi duymaya başladı

Türkiye'de en sağcısından en solcusuna kadar Bosna'ya büyük ilgi var. Hatta bu konuda bazıları Bosna'daki tüm siyasileri birleştirdi; "demek ki herkes bir konuda bir araya gelebiliyormuş" diye nerede ise zil takıp oynayacaklar. Yeni Demokrasi Hareketi lideri Cem Boyner de Balkanlar'a ilgi duymaya başlayanlardan birisi. Bosna ve Makedonya'nın Ankara büyükelçilerini kabul eden Boyner, Türkiye olarak Balkanlar'a ilgilerinin tarihsel kökenlere dayandığı edebiyatına da katıldı.

Boyner, Makedonya'nın Ankara Büyükelçisi Trajan Petrovski'yi kabul etti.

Cem Boyner, kabulde yaptığı konuşmada, Türkiye'nin, Makedonya'yı ilk tanıyan ülke olurken, gelecekle ilgili çok önemli bir kararlılığı ifade ettiğini belirtti.

Makedonya'nın, bütün Balkanlar'ın ortak kimyasını taşıyan bir ülke olduğunu kaydeden Boyner, bu ülkenin dipdiri, huzur içinde ve kimyası bozulmadan ayakta durmasının çok önemli olduğunu ifade etti.

Boyner, Türkiye'nin, Makedonya ile ilişkilerini geliştirme konusunda özenli davrandığını belirterek, "Makedonya'nın, huzur içinde, Balkanlar'da, Bosna-Hersek'te yaşananlardan etkilenmeyip, bu kavgaların parçası olmadan, Balkanlar'ın modeli haline gelmesi açısından da çok önemli bir misyonu var. Türkiye'nin sorumlulukları, bu misyonun devamına da yardımcı olmaktır" diye konuştu.

Makedonya Büyükelçisi Petrovski de Boyner'i ziyaret amacının, ilişkileri ve deneyimleri ile Makedonya ve bölgedeki gelişmeler hakkında görüş alışverişinde bulunmak olduğunu söyledi.

Türkiye ile çok iyi ilişkileri bulunduğunu ve bu ilişkileri sürdüreceklerini belirten Petrovski, birçok anlaşma imzaladıkları Türkiye ile aralarında sorun olmadığını ifade etti.

Balkanlar'daki sorunların çözümü ile ilgili olarak Türkiye ile ortak anlayışa sahip olduklarını kaydeden Makedonya Büyükelçisi, şöyle konuştu:

"Biz barışçı bir politika izliyoruz. Makedonya tüm komşularıyla iyi ilişkiler kurmak istiyor. Arnavutluk ve Bulgaristan ile işbirliği başlattı. Yunanistan ve Sırbistan'la da iyi ilişkiler içinde olmayı diliyoruz. Ancak Yunanistan tarafından bazı sorunlar var. Ancak bu sorunlara çözüm bulmaya çalışıyoruz."

'Cem Boyner, Bosna dostu'

Yeni Demokrasi Hareketi (YDH) lideri Cem Boyner, Bosna-Hersek'in Ankara Büyükelçisi Hajrudin Somun'u da kabul etti.

Cem Boyner, kabulde yaptığı konuşmada, YDH'nin Bosna'ya bakışının Türkiye'nin bölgeye yüzyıllara dayalı yakınlığıyla paralel olduğunu belirterek, bu konuda sorumluluk sahibi olduklarını kaydetti.

Bosna ile dostluğun gereklerini yeterince yerine getirdiklerine inanmadıklarını ifade eden Boyner, Bosna'da yaşanan dramın bir iç savaş değil, soykırım olduğunu vurguladı.

Boyner'e göre, Bosna'da yaşanan dram bir iç savaş değil, soykırım.

Boyner, soykırımı bittikten sonra kabul etmenin bir yararı olmadığını kaydederek, "Dostlar, zor zamanda belli olur. Bu dostluğun gereklerini yeterince yerine getirdiğimizi sanmıyorum. Ülkemiz, bu konuda gereken tavrı zamanında koyamıyor" diye konuştu.

Bosna'ya uygulanan ambargonun derhal kaldırılmasını, Sırplara "uygulanamayan" ambargonun ise uygulanmasını isteyen Cem Boyner, şöyle konuştu:

"Ahlaksızlık egemen olacak ve dünya bunu seyredecekse, Bosna'yla ilgili umudumuz kalmayacaktır. Kalbimiz sizinledir ama bu yetmiyor. Bütün maddi imkanlarımızla Bosna'yı desteklemeliyiz."

Bosna-Hersek Büyükelçisi Somun da Türkiye'deki tüm siyasi parti liderleri ile temas kurmaya çalıştıklarını belirterek, "Bosna dostu" olarak nitelediği Cem Boyner'i bu çerçevede ziyaret ettiğini bildirdi.

Türkiye'nin bütün siyasi partilerinin Bosna'yı desteklediğini kaydeden Büyükelçi, Türk halkı, partiler ve Türk basınından Bosna'ya daha fazla yardım istedi.

Af Örgütü'nün gözü Türkiye'de

Türkiye'deki kayıplar ve gözaltında işkence uygulamaları Uluslararası Af Örgütü'nün özel göndemine alındı. '1994 yılında devlet tarafından işlenen 50 kayıp olayını tespit eden' Örgüt, bir rapor haline getirilmesi beklenen özel çalışmasında, kayıp ailelerinin ısrarlı çalışmalarına dikkat çekti.

Af Örgütü Türk makamlarından, "kaybedilenler"in kaderine ilişkin arafsız bir araştırma istedi.

Dış Haberler Servisi- Uluslararası Af Örgütü Türkiye'deki kayıplar ve işkence uygulamalarına ilişkin özel bir çalışma başlattı. Bir rapor haline getirilerek kamuoyuna açıklanması beklenen çalışmanın sonucunda, Türkiye'ye iki bölümden oluşan 10 maddelik bir talep listesi gönderilecek.

Af Örgütü'nün Londra'daki Genel Merkezi tarafından hazırlanan ve henüz kamuoyuna yansımayan çalışmada, "1994 yılında siyasi ya da devlet tarafından işlenen 50 cinayetin belgelendiği"nin üzerinde duruluyor. Ayrıca kayıp ailelerinin 1995 yılı başlarından itibaren gerçekleştirdikleri eylemlere dikkat çekilen özel kayıp araştırmasında, Hasan Ocak'ın annesi Emine Ocak'ın "çocuklarımızı istiyoruz" dediği için tutuklanarak 12 gün cezaevine konulduğu hatırlatılıyor.

Kürtler tehdit altında

Rapor haline getirilerek kamuoyuna açıklanması beklenen çalışmada, "Birçok insan siyasi çalışmalarından dolayı legal ya da illegal olarak kaybedildi" hatırlatılmasında bulunularak, başta Kürt halkının haklarını talep eden siyasetçi ve partilerin tehdit altında olduğu kaydediliyor.

İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı Bakanı Algan Hacaloğlu'nun, 6 Nisan'da düzenlediği bir basın toplantısında, 12 Mart Gaziosmanpaşa olaylarından sonraki kaybedilmelere yönelik suçlamaların yersiz olduğunu söylediğini not eden örgüt, Hacaloğlu'nun daha sonra İHD Raporu'nda kaybedildiğinden söz edilen kişilerin akibetini resmi makamlara sorarak çelişkili davranışlarda bulunduğuna dikkat çekiyor.

Hüseyin Koku, polis kimliklilerce kaçırıldı

Yapılan yoğun baskılar sonucu kimi gözaltıların polis tarafından kabul edildiği, kimilerinin ise, 'cesetleri bulunana kadar hiçbir haber alınamadığı' tespiti yapılan örgütün son çalışmasında, Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) üzerindeki baskılara da geniş yer veriliyor.

HADEP Elbistan İlçe Başkanı Hüseyin Koku'nun 20 Ekim 1994 yılında eşi Fatma Koku ile şehir merkezinde yürürken, polis kimlikli kişilerce kaçırılarak, kaybedilmesi olayını ayrıntılı bir şekilde araştıran Af Örgütü, 28 Nisan 1995'de Koku'nun yakınlarının ağır işkence görmüş cesedini Pütürge'de teşhis ettiğini kaydediyor.

Ali Tekdağ'ın 13 Kasım 1994'de Diyarbakır'ın Dağkapı semtinden kaçırılması, Kürdistan İslam Hareketi Başkanı Abdurrahman Dürre'nin oğlu Faruk Dürre'nin Adana'daki evinden kaçırılması ve Batman Belediye-İş Sendikası Başkanı Osman Kündeş'in kaçırılma olaylarına da ayrı ayrı yer veriliyor.

Af Örgütü, yukarda isimleri belirtilen kaybettirme olaylarını örnek göstererek, kayıp yakınlarının olayları aydınlığa çıkarmak için birlikte mücadele verdiğine değiniyor.

Af Örgütü'nün Türkiye'den istekleri

Af Örgütü'nün işkence ve "kaybedilme" olaylarının önlenmesi için Türkiye'den istediği 10 maddelik talep şöyle:

1. CMUK'nın 107. maddesinde belirtildiği gibi, gözaltına alınanların yakınları olay hakkında haberdar edilmelidir.

2. Birleşmiş Milletler (BM) Standart Asgari Kuralları'nın, tutukluların durumuna ilişkin 7. maddesi gereğince, gözaltına alınan tüm şahıslar, gözaltı nedeni ve tarihi ile birlikte normlara uygun bir şekilde kaydedilmelidir.

3. Gözaltı süresince alınan ifadelerin tarihi, saatleri, ifadelerin süresi ve ifadeyi alan kişilerin isimleri açık bir biçimde not edilmelidir. Bu notlar mahkemeler, tutuklular ve avukatları için her zaman açık olmalıdır.

4. Tüm tutuklulara avukat tutma hakkı verilmelidir. Aralık 1992'de düzeltilen Ceza Muhakemeleri Kanunu, "Anti Terör Yasası" ile yargılanan şahısları da içermelidir.

5. Tutukluların gözlerini kapatma uygulaması yasaklamalıdır. Bu tür uygulamalar araştırılmalı ve gözleri kapatma uygulamasına devam eden şahıslar mahkeme karşısında hesap vermelidir.

6. Türkiye'de polis gözetimi altında işkence ve "kaybedilme" rizikosu çok yüksek olduğu için, tüm ülkede gözaltında bulunanların 24 saat içerisinde mahkemelere çıkarılması için yasal değişiklik yapılmalı ve tutuklular cezaevlerine yalnız mahkeme denetiminde götürülmelidir.

Af Örgütü Türk makamlarına acil çağrıda bulunarak, "kaybedilenler"in kaderi ile ilişkin tarafsız ve iyi araştırabilen bir araştırma komisyonunun kurulmasını istiyor. Örgütün komisyon ile ilgili önerileri şunlardır:

1. Komisyonun metodları ve bulguları kamuoyuna açıklanmalıdır.

2. Kurbanların yakınları istedikleri zaman komisyonun elde ettiği bilgilere ulaşabilmelidir.

3. Davacılar, görgü tanıkları, avukatlar ve davayla ilgili diğer kişiler, baskı ve tehditlerden korunmalıdır.

4. "Kaybetme" olaylarına karıştıkları şüphe edilen kişiler, araştırma sürdüğü müddetçe görevlerinden men edilmelidirler.

PDK-YNK Lizbon'da görüşüyor

Güney Kürdistan'daki anlaşmazlığa ABD el attı. Taraflar şimdi de ABD gözetiminde bir araya gelerek aralarındaki sorunları çözmeye çalışacaklar.

Dış Haberler Servisi- ABD Dışişleri Bakanlığı, PDK'nin de, Washington'un arabulucuk girişimini kabul ettiğini doğruladı. Financial Times gazetesi ise, ABD girişimi sonucu, YNK ve PDK temsilcilerinin bir hafta içinde Lizbon'da ''hazırlık görüşmelerine'' oturacaklarını bildirdi.

Bakanlık Sözcüsü Nicholas Burns, "PDK, gruplar arasındaki görüş ayrılıklarının giderilmesi için görüşmeler yapılması yolundaki önerimizi kabul ettiğini bize iletti" dedi. Güney'deki durumu yakından izlediklerini belirten Burns, görüşmeler başlamadan, tarafların daha önce verdikleri ateşkes sözünü tutmaları gerektiğini söyledi. Sözcü, ABD yetkililerinin görüşmelerde hazır bulunacağını ifade etti ve "bu bir Amerikan girişimidir" dedi.

Burns, yaptığı açıklamada da, amaçlarının, Güney'in yerel halk için yaşanabilir bir bölgeye dönüştürülmesi olduğunu belirtmiş ve bir Amerikalı yetkilinin bölgeye gidip döndüğünü kaydetmişti.

Nicholas Burns,YNK lideri Celal Talabani'nin ABD önerilerini kabul ettiğini söylemiş, ancak Barzani'nin daha olumsuz davrandığını belirtmişti. Sözcü, Mesut Barzani'ye baskı yapacaklarına da kaydetmişti.

ABD Güney'de ateşkes peşinde

Financial Times gazetesi, Güney Kürdistan'da çarpışan Kürt gruplar arasında barış sağlanması için ABD'nin girişim başlattığını bildirdi. Gazeteye göre, ABD girişimi sonucu, Celal Talabani ve Mesut Barzani'nin temsilcileri bir hafta içinde Lizbon'da ''hazırlık görüşmelerine'' oturacaklar. Bunun ardından Talabani ile Barzani'nin görüşmesi bekleniyor. ABD Dışişleri Bakanı'nın Kuzey Körfez İşlerinden Sorumlu Yardımcısı Robert Deutsch, Talabani ve Barzani'ye geçen hafta mektup yollayıp, ABD'nin barış önerilerini sundu. Deutsch ay başında Güney Kürdistan'a gitmişti. ABD tarafların hemen ateşkese gitmesini ve ''Bağdat ile görüşme yapmamasını'' istiyor. Taraflar, bölgede İran'ın etki sağlamasına karşı da uyarılıyor. Haberde Türkiye'nin, iki Kürt liderin Saddam ile uzlaşmaya varmasından yana olduğu öne sürüldü. Buna göre Barzani, Saddam ile görüşmeden yana. Barzani'nin yardımcılarından Cevher Name, ''Kürt deneyinin'' sona erdiğini ve Kürtlerin Saddam'dan alabildiklerini alıp, uzlaşmaları gerektiğini söylüyor. Bu arada İran'ın bölgedeki boşluktan yararlanıp, küçük bir grup Devrim Muhafızı'nı bölgeye yolladığı haberde yer aldı. FT, ABD'nin İran unsurundan rahatsız olduğunu ve ''İran ile Irak'a ikili tahdit'' politikası uygulayan ABD'nin bu amaçla da Kürtler arasında barış istediğini kaydetti. Gazeteye göre İngiltere, ABD girişimini destekliyor. Öte yandan, haberde, ABD'nin Irak Ulusal Kongresi'ni güçlendirmek istediği ancak Türkiye'nin bu grubu tanımadığı kaydedildi.

Barzani'nin tavrı olumsuzdu

ABD, Mesut Barzani önderliğindeki KDP ile Celal Talabani önderliğindeki KYB grupları arasındaki çatışmalara arabuluculuk önerisinin, KYB tarafından olumlu yanıt verildiğini resmen açıkladı.

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Nicholas Burns, yaptığı açıklamada, amaçlarının, yerel halk için Kuzey Irak'ın yaşanabilir bir bölgeye dönüştürülmesi olduğunu iddia etti. Amerikalı bir 'yetkilinin' bölgeye gidip incelemelerde bulunduğunu ve döndüğünü de söyleyen Burns, "Taraflar arasında bir uzlaşma sağlanması süreci, Türkiye'ye karşı da saldırılarda bulunan PKK tarafından daha karmaşık hale getiriliyor" iddiasında bulundu.

Nicholas Burns, Talabani'nin, ABD önerilerini kabul ettiğini ifade etti ancak Barzani'nin daha olumsuz bir yaklaşımının olduğunu ifade etti.

Sözcü, ABD'nin, Güney Kürdistan'da bir devlet kurulmasını amaçlamadığını da kaydederek, Amerikalı yetkilinin son temasları sonucu "biraz ilerleme" sağlanmasına karşın, Mesut Barzani'ye baskı yapmaya devam edeceklerini kaydetti.

Güney Kürdistan'da çıkan çatışmalarda, 3 bin kişinin öldüğü tahmin ediliyor. Son iki hafta içindeki çatışmalarda ise yüzlerce kişinin öldüğü kaydediliyor.

Bölgede temaslarda bulunan Amerikalı bir yetkili, Washington'a döndükten sonra, "Bunun bölgede siyasi çözüm için son fırsat olduğunu, başarısız olunursa yeni girişimlerde bulunmayacağımızı tarafların liderlerine ilettik" demişti.

Daha sonra KDP de kabul etti

Celal Talabani liderliğindeki KYB'den sonra Mesut Barzani liderliğindeki KDP de ABD'nin arabulucuk teklifini kabul etti.

KDP Avrupa Temsilciği'den yapılan yazılı açıklamada, KDP'nin ABD'nin Dışişleri Bakanlığı'nın arabulucuk önerisini kabul ettiği bildirildi. Açıklamada, ABD'nin Güney Kürdistan'daki çatışmaların çözümü yönündeki bu yeni girişiminin parti tarafından olumlu karşılandığı belirtildi.

KDP'nin kapsamlı bir barış planı için KYB ve ABD temsilcileri ile doğrudan görüşmelere katılacak üst düzeyde bir heyet göndermeye hazırlandığı ifade edilen açıklamada, bu görüşmelerde Erbil'in askerden arındırılması, otoritenin yeniden tesisi ve Kürt yönetiminin gelirleri gibi konuların ele alınacağı kaydedildi.

ABD Dışişleri Bakanlığı, Güney Kürdistan'da Barzani ve Talabani grupları arasında uzlaşma sağlanması için çaba gösterdiğini bildirerek, Talabani'nin ABD arabuluculuğunu kabul ettiğini ancak Barzani'nin daha olumsuz bir yaklaşım sergilediğini bildirmişti.

Barzani -Talabani'nin yine bir araya gelmesi kolay görünmüyor.

Türkiye Bosna'ya müdahale edecek

Hüseyin AYKOL

Son günlerdeki tüm gelişmelerin hemen hemen hepsi Türkiye'nin ABD adına Bosna'ya müdahaleye hazırlandığını gösteriyor. Siyasi ve diplomatik kaynakları bu yönde düşünmeye iten nedenler şöyle sıralanmakta:

1-Türkiye'nin ABD'den kiraladığı ve sadece ABD'nin kabul ettiği operasyonlarda kullanabileceği tanker uçaklar ancak Bosna için kullanılabilir. Bekaa için böyle bir şeyi düşünmek için vakit çok erken.

Çünkü ABD Güney Kürdistan'da barış için çabalarını yoğunlaştırırken, Suriye ile ilişkilerini de İsrail ile barış yaptırmak amacıyla sıcak tutmak istiyor.

2-Hafta başında ilk dış gezisini Türkiye'ye yapan CIA'nın yeni başkanı John Deutsch'un Türk yetkililerle konuştuğu konuların başında Balkanlar'ın olduğu ortaya çıktı (Türk yetkililerin CIA'nın yeni başkanından istihbarat ve muhtemelen işkence aletleri istemeleri konumuz dışı).

3-Türkiye bu müdahaleye meşruiyet kazandırabilmek amacıyla Bosna hükümeti ile askeri anlaşma imzalama yolunda. Bu anlaşma, Amerikan tarafıyla uyumu kaybetmemek için, ABD meclislerinde Bosna'ya uygulanan ambargonun kaldırılması görüşmelerin ertesine bırakıldı.

4-En son MGK toplantısının İstanbul'da yapılmasının da sembolik bir anlamı vardı. Nasıl bölge ile ilgili toplantı yapılmak istendiğinde MGK Diyarbakır, Batman ya da Hakkari'de toplanıyorsa İstanbul toplantısı da Balkanlar'ın konuşulmasında bir nevi sembol oldu (Bu toplantıda Özgür basın ile ilgili alınan kararlar konumuz dışı).

5-Durumu gören Rusya'dan Türkiye'ye tatlı sert uyarılar gelmeye başladı bile. Türkiye'deki gelişmelere kayıtsız kalmadığını gösteren Rusya, Kuzey Kıbrıs'a vatandaşlarının gitmesini istemeyerek ve KKTC'yi tanımadığını hatırlatarak, Türk birliklerinin Kıbrıs benzeri bir işgaline karşı çıkacağını belirtiyor.

Bosna ile askeri anlaşma

Son günlerdeki pek çok gelişmenin işaret ettiği gibi ABD adına Balkanlar'a müdahale etmeye hazırlanan Türkiye, bunun 'yasal' gerekçesini de hazırlamaya çalışıyor. Türkiye ile Bosna-Hersek arasında askeri işbirliği alanında bir çerçeve anlaşması imzalanması amacıyla yapılan çalışmaların tamamlanmak üzere olduğu bildirildi.

Söz konusu anlaşma için önce 21-24 Temmuz tarihleri arasında bir Bosna heyetinin Ankara'ya gelmesinin planlandığını ancak bu ziyaretin daha sonra 7-11 Ağustos tarihlerine ertelendiğini belirttiler. Çerçeve anlaşmasının Türk Genelkurmayı tarafından onaylanmasının an meselesi olduğunu belirten aynı kaynaklar, bu durumda, bir heyetin anlaşma taslağını Saraybosna'ya götüreceğini ifade ettiler.

Taslağın iki tarafça da onaylanması halinde, Boşnak heyetinin 7 Ağustos tarihinde başlatacağı ziyaret sırasında anlaşmanın Ankara'da imzalanması öngörülüyor.

Boşnak tarafında anlaşmayı büyük bir ihtimalle Bosna Hersek Genelkurmay Başkanı Rasim Deliç imzalayacak. Türk Hükümeti'nin, Bosna Hersek ile askeri anlaşma yapacağı haberi, Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Büyükelçi Ömer Akbel'in düzenlediği haftalık basın toplantısında bir kez daha teyid edildi.

Kaynaklar, çerçeve anlaşmasının yürürlüğe girmesi halinde ardından savunma sanayi ve askeri eğitim-öğretim alanlarında detaylı işbirliği anlaşmalarının gündeme geleceğini belirttiler.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Hırvatistan Devlet Başkanı Franjo Tudjman ile görüşmesinde "Boşnaklarla bir an önce işbirliği yapın yoksa hepiniz çok daha zor durumlara düşeceksiniz" mesajı üzerine Hırvatlarla Boşnaklar arasında askeri işbirliği anlaşması imzalanmıştı.

Srebrenica'dan kaçan Boşnaklar.

Kim kiminle?

Batılı devletlerin parçalayıp paylaşmaya çalıştığı eski Yugoslavya topraklarında Avrupalılar Hırvatistan ve Slovenya'yı istemişlerdi. Yugoslavya'nın bütünlüğünü korumaya çalışan Sırbistan'a rağmen bu iki devlet kuruldu ve pek çok Batı kurumuna girdi bile. Sırbistan şimdi bu iki devleti resmen tanıyor. Batı (daha çok da Almanya) şimdi durumdan memnun ve daha fazla şey istemiyorlar. Rusya Slav ırktan gelen Sırplarla tarihsel bir dostluk içinde ve Sırbistan'ı kendi etki alanlarında tutmak istiyor. ABD ise Balkanlar'a bu durumda ancak Boşnakları destekleyerek ya da destekler görünerek girebileceği için Bosna'da müslümanların yanında yer almak istiyor. Ancak bu durumda da Rusya ile doğrudan doğruya karşılaşmak istemediğinden Boşnakları desteklerken Türkiye'yi jandarma olarak öne sürme olasılığı yüksek. Yugoslavya'daki cumhuriyetlerden Karadağ da, Sırbistan (bu iki cumhuriyet Yugoslavya adını sürdürüyorlar) ile birlik olduğundan geriye tek bir Makedonya kalıyor ki, bu ülke ile ilgili Yunanistan'ın çekinceleri var. Ancak Makedonya ile de Türkiye ilgili görünüyor. Bosna'da sorun şu ya bu şekilde çözülse bile savaşın Makedonya'da devam etme olasılığı çok yüksek.

Çiller'den yine Kafkasya turu

Dış Haberler Servisi- Başbakan Tansu Çiller, son dönemde yoğunlaşan "Adriyatik'ten Çin Seddi'ne" faaliyetlerinin bir uzantısı olarak bu ay içinde Kırgızistan, Türkmenistan ve Kazakistan'ı kapsayan ikinci Kafkasya turuna çıkıyor.

Bundan önceki Kafkasya ziyaretinde özellikle Özbekistan ile önemli ekonomik ve siyasi anlaşmalar imzalayan Çiller'i Türkmenistan ziyaretinde de çok sayıda Türkmen işbirliği önerisi bekliyor.

Bağımsızlık ilanından sonra işbirliği ve Batı'ya açılma anlamında Türkiye'den destek bekleyen Türkmenistan'ın, Çiller'in bu ziyaretine önem verdiği belirtiliyor. Yeni karayolları projeleri Batı ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmek isteyen ve doğalgaz boru hattı projesiyle büyük ekonomik ilerlemeler bekleyen Türkmenistan, gelişen bu ilişkileri yeni bir ulaşım projesiyle boyutlandırmak istiyor. Ziyaret sırasında Türkmenistan Karayolları İdaresi yetkililerinin Tansu Çiller'in önüne getirecekleri proje, iki farklı güzergahtan biri üzerinde yükselecek.

Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçişin sağlanması için Türkiye-İran-Türkmenistan ya da Hazar Denizi üzerinden geçişin sağlanacağı Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan-Türkmenistan yollarından biri seçilecek. Uzmanların hazırladığı raporlara göre güzergahın belirleneceğini söyleyen Türkmen kaynaklar, Hazar üzerinden geçişin gündeme gelmesi durumunda feribotlarla geçişin sağlanacağını açıkladılar.

Gemi ithalatı yapmak istediklerini, bu açıdan Çiller'in ziyaretinde Türk denizcilik firmalarıyla yapmak istedikleri işbirliğini de gündeme getireceklerini belirten aynı kaynaklar, Türkmenistan -İran sınırından doğuya Türki Cumhuriyetleri bağlayacak proje üzerinde de çalıştıklarını söylediler.

Tekstil, sağlık ve tarım konusunda işbirliğinin Rusya ile Türkiye'nin ticaret hacminin 4 milyar dolar olduğunu hatırlatan kaynaklar, Türkmenistan ile Türkiye'nin 1.5 milyar dolarlık ticaret hacmi olmasını Türkiye'nin kendilerine verdiği önemin göstergesi olarak değerlendirdiklerini belirtiler.

Hammadde olarak satmak istemedikleri pamuğun işlenmesi, petrol üretiminde kullanılan ve görece eski teknolojinin kullanıldığı rafinerilerin yenilenmesi, Özel Sevgi Hastanesi yetkililerinin ziyaretiyle gündeme gelen sağlık alanında işbirliği süren ve planlanan çeşitli anlaşmalarla işbirliğini arttırmak istediklerini de ifade ettiler.

Türkiye Bosna ile askeri anlaşma imzalayacak

ANKARA/Roj- Türkiye ile Bosna Hersek arasında askeri işbirliği alanında bir çerçeve anlaşması imzalanması amacıyla yapılan çalışmaların tamamlanmak üzere olduğu bildirildi.

Söz konusu anlaşma için önce 21-24 Temmuz tarihleri arasında bir Bosna heyetinin Ankara'ya gelmesinin planlandığını ancak bu ziyaretin daha sonra 7-11 Ağustos tarihlerine ertelendiğini belirttiler. Çerçeve anlaşmasının Türk Genelkurmayı tarafından onaylanmasının an meselesi olduğunu belirten aynı kaynaklar, bu durumda, bir heyetin anlaşma taslağını Saraybosna'ya götüreceğini ifade ettiler.

Taslağın iki tarafça da onaylanması halinde, Boşnak heyetinin 7 Ağustos tarihinde başlatacağı ziyaret sırasında anlaşmanın Ankara'da imzalanması öngörülüyor. Boşnak tarafında anlaşmayı büyük bir ihtimalle Bosna Hersek Genelkurmay Başkanı Rasim Deliç imzalayacak.

Kaynaklar, çerçeve anlaşmasının yürürlüğe girmesi halinde ardından savunma sanayi ve askeri eğitim-öğretim alanlarında detaylı işbirliği anlaşmalarının gündeme geleceğini belirttiler.

Üst düzey bir yetkili, Boşnak tarafının savunma sanayi işbirliği ve askeri eğitim konularındaki anlaşmalara çok önem verdiklerini vurguladı.

Türkiye'den bir heyet bir süre önce Bosna ve Hırvatistan'da incelemelerde bulunarak, ambargonun kalkmasından hemen sonra devreye girecek şekilde savunma sanayii alanında üçlü işbirliği için zemin oluşturmuşlardı.

Diplomatik kaynaklar, imzalanacak anlaşmalarla Türkiye'nin Bosna'ya yönelik ambargoyu delmeyi hedeflemediğinin de altını çiziyorlar. Ancak bu açıklamalar inandırıcı bulunmuyor.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Hırvatistan Devlet Başkanı Franjo Tudjman ile görüşmesinde, "Boşnaklarla bir an önce işbirliği yapın yoksa hepiniz çok daha zor durumlara düşeceksiniz" mesajı üzerine Hırvatlarla Boşnaklar arasında askeri işbirliği anlaşması imzalanmıştı.

Xela û koçberî

Lokman POLAT

Di jîyana cîvaka kurd de xela û koçberî cîhekî girîng digire. Xela bi mahana tûnebûnîya nan, tûnebûnîya xwarin û vexwarinê ye. Feqîrî û birçûbûnî ye. Koçberî jî bi mana koçkirinê. Ji cîh û warê bav û kalên xwe çûndina cîhekî din, cîhekî bîyanî ye.

Di dema şerê cîhanê yên yekemîn de li seranserê dinyayê xelayek mezin dest pêkiribû. Nan, xwarin tûnebû ku xelk bixwe. Gelek mirov, jin, kalepîr û zarok ji ber birçûbûnê mirin. Di wê demê de xelayê tesîrek xwe yê mezin li ser gelê Kurdistanê nîşan da. Gelek kurd nexweş ketin, xwarin û derman tûnebû ku bixwin, pirrên wan mirin. Gelek malbatan koç kirin, çûn cîhên din, û di biyanîyê de cîh û war bûn.

Di dema serîhildan û şerên netewayî yên kurd de jî, di nav cîvaka kurd de birçîbûnî, feqîrî û xelayê dest pê kir. Piştî têkçûna serîhildanên netewayî, bi hezaran malbatên kurd bi çova zorê ji alî dewleta dagirker ve hate nefîkirin, hatin koçkirin. Ev salên dawî ji bo jîyana gelê kurd bûn salên birçîbûnê, qirkirinê, koçkirinê, dilêşîyê. Netewa kurd vê sed salên dawî bi gelek zor û zehmetîyan derbas kir e. Ev jîyana zor û zehmet, ev feqîrî û belengazî qirkirin û koçkirin hêj jî ji bo gelê kurd berdewam dike.

Ev jîyana zor û zehmet ya gelê kurd di nav rûpelên dîrokê de cîhê xwe girtîye, lê hêj neketîye nav rûpelên berhemên edebî yên xwerû bi zimanê kurdî. Helbet dê dem bê, ev êş û kelemên gelê kurd, ev jîyana wan ya zor û zehmetî dê di nav rûpelên edebîyata kurdî de jî cîhê xwe bigirê. Nivîskarê ku bi eslê xwe kurd e, lê berhemên xwe bi zimanê tirkî diafrînê, nivîskarê navdar Yaşar Kemal di romana xwe ya bi navê "Çivîka Baranê-Bêkesî" de dema xelayê û koçberîya malbatekî kurd, malbata xwe bi xwe, bi zimanek edebî qal (behs) dike û vê bûyera rast a dîrokî li gor metoda romanê lihevûdu honandîye.

Di vê romana "Bêkesî"yê de, jîyana gelê kurd ya bi êş, jîyana bi derd û kul heye. Lehengên vê romanê hemû jî kurd in. Di vê romanê de tradîsyona û trajedîya gelê kurd têt qalkirin. Nivîskarê bi eslê xwe kurd yên navdar Yaşar Kemal di vê romanê de,piçûkîya xwe, dema şerê cîhanê yê yekem, qetîama Ermenîyan, xela û birçîbûnîya nav gelê kurd bi hustarî, li gor metoda romanê, bi zaminek edebî nivîsandîye.

Romannivîsê bi eslê xwe kurd Yaşar Kemal, di vê romana xwe de, jîyana xwe ya piçûkîyê, rewşa malbata xwe û tiştên ku dîya wî jê re qal kirîye nivîsandîye. Naverok û tema romanê bi kurtayê weha ye:

Malbata Îsmaîl Axa /bavê nivîskar Yaşar Kemal e) bi eşîra xwe ve li gundekî li ber gola Wanê dijîyan. (Navê gund Ernis e, girêdayê navça Ercîşê ye. Min bi xwe jî çû wê gunde Yaşar Kemal dît. L.P). wexta ku şerê yekemîn a cîhanê dest pê kir, ordîya osmanîyan ji ber ordîya Rus'an şikîyan, tekçûn. Alayên Hemîdî û leşkerên Ordîya Osmanîyan ku qumandarê wan Enwer Paşa bû, dest bi talana gundan kirin. Gundî, ku roniştanên wan hemû Kurd û Ermenî bûn, mecbûr man ji gundên xwe koç kirin. Malbata Îsmalî axa jî dev ji gundê xwe berda û koç kir e. Li ser koçberîyê meh û nîv derbas bû, malbata Îsmalî Axa bi zor xwe gihîştandin deşta Amedê (Dîyarbekîrê). Bi sed hezaran mirov di wê germa havînê de, di bin kelekela rojê de deşta Dîyarbekirê tijî kiribûn. Ji ber germê, pîsîtî û gemarê, ji ber birçûbûnê bi hezaran însan nexweş ketin û mirin. Pê re nedigihîştin ku mirîyên xwe deefinê mezelan bikin, bin ax bikin.

Di deşta Amedê (Dîyarbekirê) de gelek mirovên Îsmaîl Axa miribûn. Di deşta Mêrdînê de jî birayê wî dimir e. Piştî salek û nîv, Îsmalî Axa û malbata xwe bi zor xwe gihîştandin çîyayê Gavûrdaxê. Îsmaîl Axa bê pere mabû. Dirafê wî qedîya bû. Ji mecbûrî kemera zêrîn a jina xwe difroşe. Îsmaîl Axa dice cem Haşmet Begê. Ev beg (mîr) jî Kurd bû û bi Îsmaîl axa re Kurdî dipeyive. Peyvandina bi Kurdî, hêvîyek dixe hundirê Ismaîl Axa.

Haşmet Beg, wek begek (mîrek) Îsmaîl axa bi mêvandarî dihewîne. Ew gelek qedr, qîmet û rûmetê dide Îsmaîl Axa.

Îsmaîl Axa û du zilamên Haşmet Begê bi hevre ji mala Haşmet Begê derdikevin ku biçin gundekî din. Di rê de, di nav dar û devîyên çilo de, îsmaîl Axa zarokek piçûk û birîndar dibîne. Ev zarok birîndar e û ji ber birçîbûnê li ser mirinê ye. Îsmaîl Axa vê zarokê piçûk xilas dike, birînnên wî deman dike û rehet dibe. Îsmaîl Axa vê zarokê feqîr û belengaz ji xwe re dike ewlad, wî xweyî dike, mezin dike. Lê çi heyf e ku ev zarok paşê dibe qatîlê Îsmaîl Axa. Ew bi qeleşî Îsmaîl Axa dikuje. Romanên Yaşar Kemal bi temaya bûyerên xwe, bi naveroka xwe romanên gelek xweş in. Di hemû romanên wî de Kurd hene. Lê di hinekan de gelek, hinekan de kêm in. Berhemek wî a bi navê "Agrî Dagî Efsanesî-Efsaneyî Çîyayê Araratê" hate wergerandin û bi zimanê Kurdî hate weşandinê. Divê çîrok û romanên wî yên din jî bêne wergerandin. Pirtûkên wî bi çend zimanan hatine wergerandin û weşandinê, divê bi zimanê Kurdî jî bên wergerandin. Ne tenê yên Yaşar Kemal, Yaşar Kemalekî din, berhemên edebî yên selîm Berekat jî divê bêne wergerandin û weşandinê.

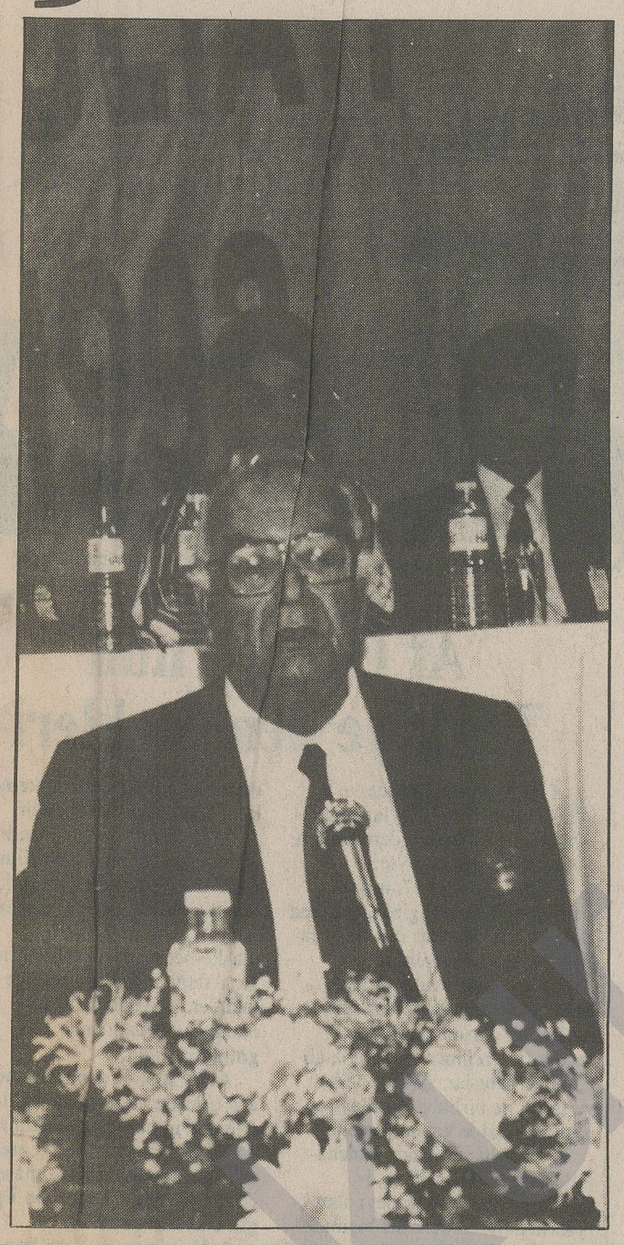

MED TV û hin pêniyarî

Felat DILGEŞ

Qet şik tûne ye ku vebûna televizyoneke Kurdî gaveke dîrokî ye û bi cih hatina hesreta salan e. Bi vê gava dîrokî, ewê navê **MED TV**'yê di dîroka kulturî û siyasiya gelê Kurd de bê nivîsandin û cihê xwe bistîne. Di gel ku li başûrê Kurdistanê beriya avabûna **MED TV**'yê televizyonên Kurdî dest bi weşana xwe kirine jî, ji ber ku cara yekem e bi **MED TV**'yê gelê Kurd li tevahiya dinyayê û Kurdistanê fersenda temaşekirina televizyonek Kurdî bi dest xistiye -ku em TV'yên herêmî yên Başûr nehesibînin- **MED TV** televizyona Kurdî ya yekem e.

MED TV bi weşanek bi rêkxistî û Kurdistanî dikare gelek tiştên hêja û dîrokî bike. Bi saya televizyona Kurdî, zimanê Kurdî û Kurdistan herşev dikare bikeve malê Kurdistaniyan. Herweha êdî Kurdistan ji bo dostên gelê Kurd jî ne dûr e; bi qasî ku destê xwe drêjî qumandaya TV'yê bikin nêzikî wan e. Sînor û astengên dijmin jî êdî nikarin rê li ber rastiya gelê me û welatê me bigirin. Bi televizyona Kurdî, divê armanceke sereke jî rê li ber siyaseta asîmilekirina dijmin girtin be. Bi fonksiyon û likariya xwe ya pirralî, gelek tiştên ku bi wasita televizyonê bên kirin hene. Dijmin, nemaze di van salên dawî de bi saya televizyonên xwe siyaseta asîmilekirin û mehandinê kiribû malên Kurdan; êdî Kurd ne bi tenê li derve, li sûkê, li bazar û dibistanê; di malên xwe de jî dihatin asîmilekirin; ev xebat jî bi destê ji panzdehan zêdetir qanalên televizyonên navendî, ji çarsedî zêdetir yên herêmî û ji çar hezarî zêdetir radyoyan dihat kirin."Camêran" çerxeke wusa çêkirine /çêkiribûn ku ji bo her cûre mensûbên civatê -ji tolaz û beredayiyan bigire heta xwenda, dîndar û ronakbîran- televizyon û radyoyên wan li ser kar in. Ji bo ji rastiya xwe ya netewî, dîrokî û civakî dûrxistina Kurdan û bi tevahî şûştina mêjiyên gelên Kurdistan û Enedolê çi ji destê wan tê texsîr nakin.

Televizyona Kurdî bi hêsanî dikare vê zincîra genî, rizî û asîmilekar bişikêne û derbeyeke mezin li siyaseta hovîtî û Tirkayetiyê bixe. Heta niha bi qasî ku min temaşe kiriye û bi ber çavê min ketiye, çend rexne û pêşniyariyên min ên li ser weşana **MED TV**'yê ev in:

1)TV di pirsa ziman de gelek qels e. Nemaze di dayina nûçe û pêşkişkirina bernameyên bi zaravayê Kurmancî de, carna gelek çewtiyên mezin tên kirin. Xetera herî mezin ev e ku ev çewtî û kêmasî êdî bi tenê li ba yên ku dikin nasekinin, bi saya televizyonê ji endam û mensûbên civatê re jî dibin mal û dimînin. Ji bilî çewtiyên rêzimanî, şaşîtiyên biwêjî(îdyomî) jî tên kirin. Çend roj berê di bernameyeke şîrovehî de, hevalê şîrovekir gotina, **"Cemîlê Çeto ji kerê de keto!"** bi awayê ji ser kerê an jî ji ser hespê de ketina Cemîlê Çeto şîrove dikir. Wekî ku karê Cemîlê Çeto li rê, hal, sihet, rihetî û rewşa wî baş û li cih bûye ; lê di pey de xera bûye, dianî ziman. Bi awayê ku Cemîlê Çeto li ser kerê an li ser hespê sûwar bûye; lê ji ser kerê de ketiye xwa rê. An jî bi gotina wî **"Ji alî dijmin ve ji ser kerê hatiye xistin(ketin)."**

Tu têkiliyek peyva(ku îro êdî bûye gotina pêşiyan) **" Cemîlê Çeto ji kerê de keto"** bi maneya ji ser kerê an hespê de ketinê re tune. Di vê biwêjê de maneya **"Ji kerê de keto"** nezanî, ehmeqî , kerîtî û poşmanî ye. **"Ji kerê de keto"** bi têgiha **"Tu ji kerê çêbûyî"** an **"Te şîrê kerê mêtiye"** ye. Gotina, **" Tu dibêjî qey filankes ne ji mirov, lê ji kerê ketiye"** bi maneya **"Filankes ji kerê çêbûye"**ye. Dîsa gotina **" Tu ji kerê de neketayî te ev tişt dikir!"** Bi maneya, **"Tu ker(ehmeq) nebûyayî te ev tişt nedikir "**e.

2)Dema weşanî ya televizyonê sê saet e. Sê saet ne wextek dirêj e; lê ji bo destpêkê pirr ne kurt e jî. Di navbera van sê saetan de gelek tişt dikarin bên kirin. Çêtir e ku mirov giraniyê bide ser weşanên perwerdekar. Tiştên ku bi hezaran mamoste nikarin bikin, bi saya televizyonê mirovek dikare bike. Bernameyên dîrokî û dukumanterî dikarin bên amadekirin û bi zimanek xweş û metodên perwerdekar werin pêşkişkirin. Îro gelek nivîskar û rojnamevanên Kurd ên ku ewê bikaribin xebatên weha pêk bînin hene û di vê yekê de dikare alîkariya dostên gelê Kurd jî bê sitandin.

3)Televizyona Kurdî û weşanên bi zimanê Tirkî du rastiyên gelek cihê ne. Weşanên bi zimanê Kurdî nikare ji bernameya televizyona Kurdî bê hesibandin. Ger ku pirr pêwist be, piştî weşana Kurdî -ne di nav saetên weşanî de- nûçe û bernameyên bi Tirkî jî dikarin bên dayin,

4)Têgih û berpirsiyariya navê **" Televizyona Kurdî"** heye. Divê naveroka weşanî li gor vê rastiyê be û weşana televizyonê ji Kurdistaniyên ku bi xebat, huner, berhem û çalakiyên xwe ji gelê Kurd re bûne mal re vekirî be û lê bixebite ku bibe dengê Kurdistanê. Ez bi xwe dibînim û dibihîzim; gelek Kurdên ku nan nakeve mala wan û di vê germa havînê de dolaba cemedê di mala wan de tune, bi şahiya televizyona Kurdî ji bo kirrîna antên ji gewriya zarûkên xwe dibirin.

5) Bernameyên fêrkirin û perwerdekirina bi zimanê Kurdî, çêtir û bi awayekî ji dil û bi rêkxistî dikarin bên amadekirin.

6)Heftê carekê, ji bo nîv saetê be jî dikare kitêb û weşanên Kurdî bên naskirin û bi nivîskar û hunermendên Kurd re hevpeyvîn bên çêkirin û bi vî awayî xwendin, nivîsîn û peyivîna bi Kurdî bê handan.

7) Vekirin û girtina televizyonê bi marşa netewî ya gelê Kurd **"Ey Raqîb"** dikare bê kirin. Rolê marşa netewî ya li ser xurtbûn û pêşveçûna hest û giyana netewî tê zanîn. Di vekirinê de silav û xweşî, di girtinê de xatir dikare bê xwestin. Heta niha ne di vekirinê de silav û xweşî hatiye dayin û ne jî di girtinê de xatir hatiye xwestin. Ma qey pirr zehmet e ku yek di vekirinê de bibêje, **" Êvar baş temaşevanên hêja. Îro 1'ê Tebaxê Duşem. Em bi hêvî û daxwaza demeke baş dest bi weşana xwe dikin."** Di girtinê de jî, **" Weşana me ya îroyîn li vir temam bû. Di xweşiyê de bimînin."**

Ferhenga Zarokan

Senar ŞAHİN

Li ser zimanê Kurdî gelek kêm pirtûk hatine weşandinê. Xebatên malbata Bedirxanîyan yên li ser ziman ji bo zimanên Kurdî xebatên bingehîn nin. Li ser bingeha berhemên wan divê lêkolînên berfireh bên kirin berhemên nûh bêne afirandinê. Hindikbûna berhemên li ser ziman, valahîya zimanzanîya zanyarî ya di nav Kurdan de dide nîşandan. Li ser problemên zimanê Kurdî û ji bo pêşveçûna zimên divê lêkolînên îlmî bêne kirin.

Ji bo zarokên Kurd jî divê pirtûkên li gor qaîdeyên pedagojîk yên perwerdekirinê bêne amadekirin ku zarok di dersên zimanê Kurdî de ji wan berheman feyde bibînin û fêrbûna xwe pêşve bibin. Ev çend sal e ku li Swêdê, di dibîstanan de zarokên Kurd dersên zimanê Kurdî dibînin, fêrî xwendin û nivîsandina zimanê xwe yê zikmakî dibin. Pirtûkên ku ji bo zarokên Kurd hatine amadekirin û di dersan de têne xwendin, li gor pîvanên pedagogtîyê ji alî naveroka xwe ve çiqas xurt in?! Em vê mineqaşê li cîhek bêhêlin, lê çi heyf e ku hetanî nûha ji bo zarokên Kurdan ferhengokek zarokan jî nehatibû amadekirin. Ev jî ji bo perwerdekirina zarokan valhîyek mezin bû. Mihemed Dehsiwar bi xebatek dûr û dirêj, bi ked ek giranbiha vê valahîyê hinek tijî kir û pirtûka Ferhhenga Zarokan afirand. Navê pirtûkê "MIZGÎN Fergengoka Zarokan a bi wêne" ye. Nivîskaran jî berhevkarê pirtûkê Mihemed Dehsiwar e.

Pirtûk di nav weşanên "Newroz" de hatîye weşandinê. Ev weşanxaneya "Newroz" weşanxaneyek nûh e. Ev pirtûk jî pirtûka weşanxanê ya yekem e. Amblema weşanxanê jî ROJ e. Weşanxanê ji bo vê pirtûkê pêşgotinek gelek xweş nivîsandîye.

Pirtûka "Ferhengoka Zarokan a Bi Wêne" 255 rûpel e. Di pirtûkê de ji hezarî zêdetir wêneyên piçûkyên ku li gor bêjeyan hatine çêkirin hene.Fergengok ji bo zarokên Kurd hatîye amadekirin. Ji bo ku zarok bi hsanê fêrê maneya bêjeyan bibin û zimanê Kurdî rast binivîsîtin û rast bixwîînin ev ferheng li gor metoda pedagojîk hatîye hnandin. Li pêşberê hemû bêjeyan wêne hene.

Taybetîya vê pirtûka hêja yek jî ev e ku; Cara yekem e bi vê tewirî berhemek têt afirandin. Bi zimanê Kurdî ferhengoka yekemîn a ji bo zarokan ev ferhengok e.

Amadekarê ferhengokê Mihemed Dehsiwar zimanzan nîne, mamoste jî nîne. Ew nivîskarekî rojnama Armancê ye û karekî hêja kirîye ku vê pirtûkê amade kirîye. Pêvîstîya zarokên Kurd bi berhemek weha hebû. Di dibistanan de, ji bo perwerdekirina zarokên Kurd ev pirtûk dê bibe sedemên pêşkevtina zarokên Kurd.

Armanc

Rojnameya Mehane

Xwerû bi Kurdî bi kadro û naverora xwe ya bewlemend

DERKET!

Armanc

Aylık Kürtçe Gazete

Deneyimli kadro ve zengin içeriğiyle

ÇIKTI!

JI BO BISAZKIRINA ANTÊNÊN MED TV'yê

û tamîrkirina radyo, vîdeo , teyib û televizyon ên xwe li me bigerin.

MED TV İÇİN ANTEN KURMAK

ve radyo, video, teyp ve televizyon tamirleriniz için bizi arayın.

SUR ELEKTRONİK

Polingan Cad. 1003 sk. No.7 (Salı pazarı cad)
500 Evler- Gaziosmanpaşa-İstanbul
Tel:618 66 34

Bila NAVENDA Kurd Li Almanya binasin

Navenda rageyandin û belgename kurd li Elmanya rojaxa binehekî kurd ser-anserîye. Eve bêlay (bêaîl) e lî çidijayetîya komên (ramyarî) sîyasî, yên kurd naket. Li palê (pişta) nivîser, rewşenbîrû hûnermendên her çarparçey kurdistan, Şareza û pisborên elman ji dor û berê xwe komkirîyê (hembêzkirîye)

NAVEND li buhara sala 1992 a bi destpêşkarîya çend rewşenbîrên dilsz, ên Kurd û Aleman kefte kar û hingav danan bi nîyaza xizmetkirina Netewa kurd û nasindina kêşeyên (muşkule) wê, a rewa li hinle deveran bi şêweyekî şaristanî û zanistane.Bi gêranên agahdarîyên ramyarî (sîyasî), rewşenbîrî û komelayetî (civakî) li çarova civînên Bajarî BNN'ê, kû yek ji wana civîneke berfireh bu bo sîyasetmedarî kurd Celal Talabanî li roja 14.4.1994'a li baregeha nûne ayetî ya hikûmeta (desthilata) herêmî a Niedersachsen'ê (saxsena jêrîn) û bêşdarîya Xanû Ûtû zapf, kû berpirsîyara kar û barê kurd li pata sosyal demokrata Elmanya (SPD) û amadebûna dehan kesayetîyên sîyasî, rojnameyerî û Alemanan. Her waha civîneke dî bi hemî awlayan bo pisbor i lêzanî Alman prof. Mönch li baregeha nûnerayetîya hikûmeta herêma schleswig Hdstein li roja 3.5.1995 a pêk hêma, şayanî gotnê ye kû ew mirov şarazayekî navû denge li ser kêşey kurd.

Çendîn çalakîyên vî babetî li holên danişgahên BONN'ê bo nivîser, sîyasî û hûnermedên kurd hatin rêkxistin.

Dîsa li rojên 20.4.1994 a ta 24.4.1994 a yekemear hefta fîlmên kurd hate durustkirin (sazkirin). Li vê heftê çend fîlm çêkerên kurd jî bêşdar bun. Derhêneran bo Gel amade bun seba fîlm, karg, boçunlî egeran xwe, gel bîneran jî alû gor kirin.

Navend kovareke dû mehane binavî Kurdîstan Heute (Kurdistan'a îro) derdike. Ta nûke 14 jimarên wê derçûneû bayex bi hemû alîyân netewayetîyê kurd, li hemû beşên Kurdistan dide.

Navend a rageyandin di du aslên borî da bi gêranên li baregahên du hikûmetên herêmî Almanya û bi bêşdar bûnî dehan kesayetîyên kurd û bêganan yadî Newrozê kirîye. Vêsta jî Navend baregaheke biçûk î xencilana li bajarî BONN'ê durustkirîye bo encamdan û ber bi pêş ve birina karû xebata xwe heşt komên karmend sazkirîye. Navêd ev komên xebatkarli xarê nivîsîye.

1-Koma pirtûk xane û erşîv (berhevke)
2-Koma pêşwendîyê bi sazûmanên Aleman re
3-koma rojnamegerîyê
4-Koma pêwendîyê bi rêkxistinên kurdan re
5-Koma çande (kelepur) û kar u barên komelayetîyê (civakî)
6-Koma rageyandin û belavkirinê
7-Koma zanîstî u pîşe
8-Koma xwe gûncandinê (têkhelbûnê)

êdî bi hoy çalakîyên pêş? Navendê evene: Îro Naved li layê (alîyê) hikûmeta Almanya wekî nûrerayetîye kurd a ji çarbeşî kurdistan têfe nasîr. Bo helwêstil Kurd ta nuke çend rojname û dezagehên rageyandinên kurdî, erebî û Alman; li ser ew livbazîyan nivîsîne, tiştên navendê belavkirine. Çalakîyekeji çalakîyên dawîyê ew bû ku gêranî semînerekê seba jinên kurd ji rojhilat û rojavay Almanya bicî îna. Hemi kar û kûspên vê kefteleftê ji alîyê jina hate rêkxistin. Semînar bi xwe li rêkeftî 24.6.1995 a li bajarî BONN'ê pêk hat, têda jinên kurd û Alman bêşdar bun û bi awayekî serkeftî ktayî Rat. Îca hvêî u tîka me eve:

Divê hûn (hingo) xwendewarên hêja jî gor derfetên xwe pêwendî di gel navend'ê durust biken, arîkarîya xwe bibexşînîn, xebata me ji hizîra xwe dernexin û hevkarîya xwe bidominîn.

Digel sipasdarî yên xwe ên ji dil.

XAÇEPIRS

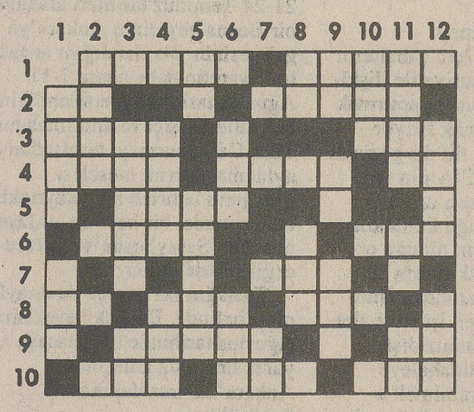

Serejêr:
1- a) Merengoz. b) Germa rojê. 2- a) Hêvî. 3- a) Li ser şal tê lîxwe kirin. b) Mirov pê pora xwe rast dike. 4- a) Fîstan. b) Ne nêzîk. 5- a)Rengdêrê îşarekî (berepaş). b) Ezber (berepaş). 6- a) Hêl, teref. b) Pirek. 7- Gotina neyiniyê, ne erê. 8-a) Ne îro û ne sibê. b) Şuphe (berepaş). 9- a) Kurtenivîs a Îranê. b) Li alî Hekariyê jî zewacê re tê gotin (berepaş) c) Pêxemberek. 10- Li binê lingên hespan dixin (berepaş). 11- a) Ne birin. b) Çemê mezin. c) Pronavê kesemînê duwem. 12- a) Lawirek bi qalik e û pî giran dimeşe. b) Nexweş, qels.

Çeperast:
1-a) Barana sivik. b) Dawet. 2- a) Pronavê kesemînê pirejimar ê yekemîn. b) Li Kurdistanê herêmek. 3- a) Hêkên spiyan. b) Çangala di serê teşiyê de. 4-a)Mehek. b) Li Îranê herêmek. c) Rojek 5- Lokme 6-a) Xeberdan, galegal. b) Ne do ne sibê. 7- Jin di çaven xwe didin. 8-a) Herî, erd turap. b) Li hember çekên berê havalê mertal. 9- a) Ji derziyê mezintir e. b) Dezî, ben. 10- a) Ji dar an êzingên şil re tê gotin. b) Îsm. c) Lawirekî kovî.

Bersîva Hijmara Bihurî:
Çeperast:
1- a) Kin. b) Newêrek. 2- a)Amed. b) Olan 3- a)Rêwî. b) eş. c) Mem. 4- a) Al. 5- a) Nul b) Met. 6- a) Pêt b) Pê. c) Go. 7- a) Napox. b) Kermêş. 8- a) ûn. b) Gep. c)êr. 9- a) Papûr. b) Ez 10- a) Elb b) Alîkan
Serejêr:
1- a) Karîn. b) Nûçe. 2- a) Imê. b) Unan. 3- Newal. 4- a) Dîl. b) Por. 5- a) Mêx. b) Pa. 6- a) ênet. b) Gal. 7- Kepî. 8- Pepûk. 9- a) Rok. b) Zêr. c) Ra 10- a) Elem. b) Mê. 11- a) Kam. b) Gêrek. 12- a)Roş. b) Zo.

Ataol Behramoğlu ve İsmet Özel, 1970'te onun için "gizli gerici" demişti

Türk edebiyatında 'Kürdistan' kelimesini ilk kez Turgut Uyar kullandı

"Tavrım bilinçli biçimde taraf tutan gözlemci tavrıdır" diyen şair belki de Türk edebiyatında ilk kez 'Kürdistan' kelimesini kullanmıştır. Emekli bir asker olan şair Turgut Uyar, memuriyeti dolayısıyla Kürt coğrafyasını gezmiş, halkın çektiği acıları gözlemlemiş ve bu gözlemlerini güzelim şiirlerle okurlara sunmuştur.

Mirkan DOĞU

Yıl 1970... *Halkın Dostları* dergisinin çıkış bildirgesi... Yayınlayanlar ve yargılayanlar: Süreyya Berfe, Ataol Behramoğlu, Özkan Mert ve İsmet Özel...

Yargılananlar: Cemal Süreya, Edip Cansever ve Turgut Uyar...

Halkın Dostları'nın birinci sayısında yer alan çıkış bildirgesinde, "Gerici edebiyat"ın yanı sıra "gerici görünemediği (abç) halde gerici olan" edebiyat da mahkum ediliyordu. İsmet Özel'in 'Tanrı Mezarını Isıtsın' başlıklı yazısı bu nitelemeyle kimin kastedildiği konusunda, şüpheye yer bırakmayacak kadar açıktı. Şöyle diyordu Özel:

"Ne bu toplumların gelişimi ne diyalektiği, ne de kendi toplumunun *varlığından* haberdar olduğu içindir ki sonuçta şiirin yeni tadından duyduğu heyecan dönemi geçince ya Turgut Uyar gibi toplumun tutucu-gerici safında yer alıyor, ya Cemal Süreya gibi niteliksiz bir anlama bel bağlıyor ya da Edip Cansever gibi bir şiir fetişisti olup çıkıyor."

Ahmed Arif'ten rest

1970'te, (yukarıdaki alıntıda adı geçenler) İkinci Yeni'ci şairler gerici ilan edilmiş, buna tepki duyan Ahmet Arif *Halkın Dostları* dergisinin kendisine yaptığı övgüleri reddetmişti.

Şimdilerde dört bir yana savrulan adı geçen derginin manifestocu şairlerinden özellikle Ataol Behramoğlu ve İsmet Özel'den kısaca söz edip, asıl konumuz olan Turgut Uyar'a geçeceğim...

12 Eylül'den sonra bir ara Avrupa'ya kaçan, sonra vatan hasretine (!) dayanamayıp geri dönen ve karşı-devrimci *Hürriyet* gazetesinin yan kuruluşu olan Simavi Yayınları'nın başına geçen, barların vazgeçilmez şiir konuğu Behramoğlu, son olarak Arcoroc Nurseli'nin sunduğu 26 Haziran'daki Dayanışma Konseri'nde 'Atatürkçü Polislere' övgüler düzerek ilericiliğini(!) kanıtladı. İsmet Özel'se dini bütün bir şair oldu, müslümanlığı seçti ve Sivas katliamını onaylayıcı demeçlerle tepkileri üzerine çekti.

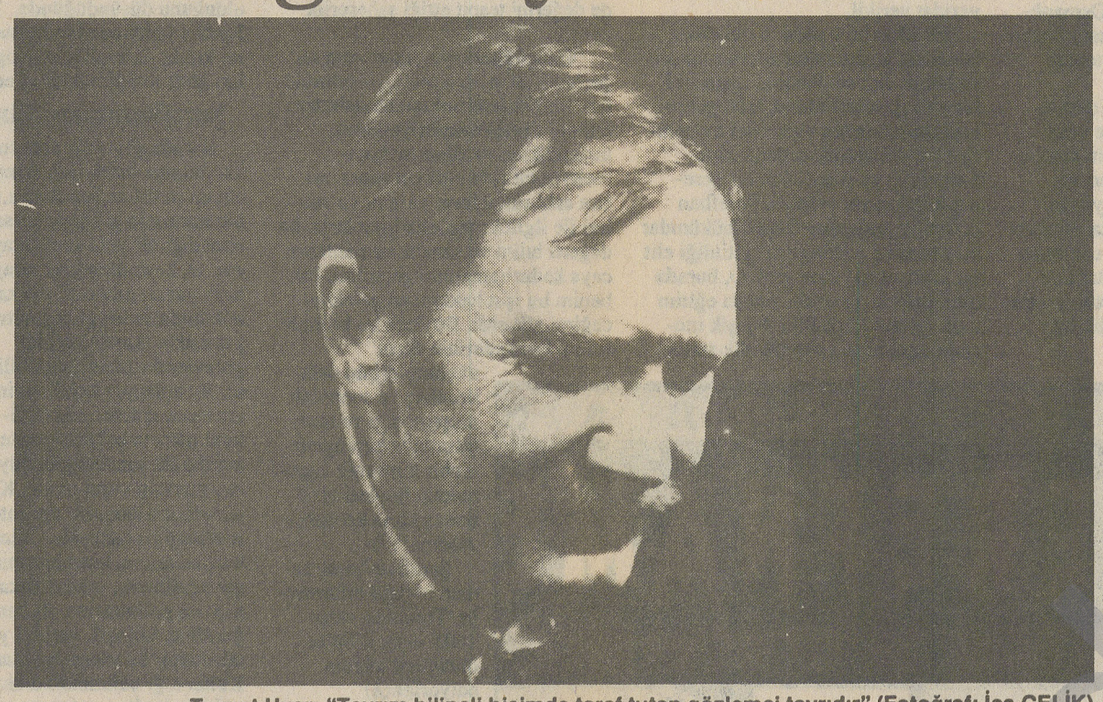

Turgut Uyar: "Tavrım bilinçli biçimde taraf tutan gözlemci tavrıdır" (Fotoğraf: İsa ÇELİK)

'Direnerek ve akarak ölenler'

Ya Turgut Uyar? *"Tavrım bilinçli biçimde taraf tutan gözlemci tavrıdır"* diyen şair belki de Türk edebiyatında ilk kez **'Kürdistan'** kelimesini kullanmıştır.

Emekli bir asker olan Turgut Uyar memuriyeti dolayısıyla Kürt coğrafyasını gezmiş, halkın çektiği acıları gözlemlemiş ve bu gözlemlerini güzelim şiirlerle okurlara sunmuştur.

Deniz en güzel aşkken ayışığına
Küçük ve karanlık odalarda
öldürülenler
Direnerek ve akarak ölenler
Yüceltilecektir
Anılacaktır ölümleri
(Biraz Daha)

Halkımın fakir akşamlarıdır,
biliyorum
Kanlı bir mendil diye bağlanan
gözlerime
Artık kat'iyen biliyoruz
Halk adına dökülen kan
Sapı güldalı güzelliğinde bir
bıçaktır
Dişlerin arasında
İspanya'da
Ve her yerde.
(Lorca İçin Üç Şiir)

Böyle bir şairi ağır ithamlarla suçlamanın nedenleri, suçlayan şairlerin şiirlerinin yetersizliği ve o dönem, edebiyatı tamamen ideolojilerinin sığ kuramlarının altına gizlemeleridir...

Günümüzde 'elitist' takılan Behramoğlu'nun son şiirlerini(!) okuyunca bana hak vereceksiniz. Yer sıkıntımızdan dolayı bu şiirlerden(!) alıntı yapamıyorum.

Can Baba(Yücel) ise, "Varsa Ölümün Arifesi" adlı şiirinde Turgut Uyar'ı şöyle anlatıyor:

Bakmayın siciline 'emekli
yüzbaşı' kaydı işlendiğine
Kendisi mirlivaydı
.....
O aynı zamanda Napeleon'un
ordusunda
Mısraların, kıtaların ta önünde
Yürüyen bir tırampete çocuktu
Waterloo veya 12 Mart'ta
Belki de İspanyol İç Harbi'nde
Pisi pisine ölen bir Lorca...

Can Yücel aynı zamanda Turgut Uyar'ı *"Şiirimizin en kızıl saçlı levendi"* olarak da değerlendirir. Ne olduk demeyin beyler, ne olacağız deyin de ustalardan utanın.

YOKUŞ YOL'A

güllerin bedeninden dikenleri teker teker koparırsan
dikenleri kopardığın yerler teker teker kanar

dikenleri kopardığın yerleri bir bahar filân sanırsan
Kürdistan'da ve Muş-Tatvan yolunda bir yer kanar

Muş-Tatvan yolunda bir gün senin akşamın ne ki
orada her zaman otlar otlar ergenlikler kanar

el ele gittiğimiz bir yolda sen gitgide büyürsen
benim içimde çok beklemiş, çok eski bir yer kanar

(Büyük Saat, Toplu Şiirler, Can Yay. S. 262)

Müzik yüreğimizin neresindedir?

Akın OK

Uzun zamandır şaha kalkan müzik camiamız, yaşamımızın gündemini işgal eder oldu. Bu işgalin altında susuz bırakılan, yüreği kuruyan bir toplum olmasa, bu kadar tüketim hastalığına yakalanmazdı. Toplum, birey olarak kendi duygusunu, nefesini solumak istiyor. Peki, neden kaset tüketimi kadar müzik enstrümanı tüketilmiyor. Ya da herhangi bir müzikal ve sanatsal aktivite içine girilemiyor. Bu hem ilginç hem de tehlikeli bir konu. Bugün Türkiye, liberalizmin kaymağını yiyenlerle her konuda belirleniyor. Değer yargıları alt-üst edilirken yanlış bir fetişizimle, herkesin para karşılığı sanatçı olması bir yana, sanat felsefesi hem dumura uğruyor hem de önü kesiliyor. Popüler kültürün öne çıkarılışıyla toplumda şizofrenik bir star olma yarışı ve talebi birbirini çiğneyen ve para değeri için her şeyi yapacak bir toplum yaratılıyor. Teknolojik devrim adı altında kendi ulusal değerlerini daha tamamlamayan toplumumuzda şırınga edilen yoz ve popülist değerler, anti bir sanat felsefesi operasyonudur. Evlere giren Japon harikası müzik setleriyle genel anlamıyla tembel bir toplum, düşünsel olarak oluşturuldu.

Konservatuarlarda bile, insanlara usta-çırak ilişkisiyle geri bir eğitim veriliyor. Bir keman virtüözü, aletini sevmeden çalıyor, ya da bir bağlama virtüözü yüzü asık, soluk bir ses tonuyla bize bakıyor. İnsanlar yaptığı işin sevgisinde, paylaşım aktarımında değiller. Bu, acaba bizim doğamızda mı? Yoksa, sistematik olarak var olan bir kültürün parçası mıdır? Her şeyde olduğu gibi çok seslilik, var olduğumuz maddi hayatın bir parçasıdır. Fakat, bu çok sesliliğe dönüşüyor. Bugünkü müzikal kültür, toplum üzerinde düşünsel bir tembellik yaratmıştır. Dikkat edersek, son dört yılda iki dörtlük, dört dörtlük ritimlerle sadece göbek dansları yapılıyor. Düşünsel bir ritimden gittikçe uzaklaşıyoruz. Topluma sadece kaset alacak kadar bir talep sunuluyor. Kimseye bir enstrüman alıp kendi dünyasında bir şeyler yaratma kaygısı zaman olarak da verilmiyor. İş hayatı ya da ev ile iş hayatı arasındaki ritmle günlük yaşam sıkıştırılmıştır. Bu zamanın uzun sürede şu ekonomik-sosyal yapıyla oluşması da mümkün değil. Türkiye, halen sanatsal bir rönesansın uzağında duruyor. Korkunç bir şiddet kültürü ile müzik adı altında "müzik(!)" üretimi yapılıyor. Yeni toplum ve bireyin sanat felsefesini öne çıkardığı yaratıcı eylemiyle başarılar elde edebilir. Halen var olan folklorik değerleri rafine etme kaygısında değiliz.

Bugün 1960'ların atağındaki dünya sanatçıları, yeni müzikal ürünlerini tekrar üçüncü dünya ülkelerine dönerek arayışlarını sürdürüyorlar. Bakıyorsunuz ya Ortadoğu'daki müzik kültürüne eğilmişler ya da Afrika'ya uzanmışlar (Örn. Jimm Bage, Peter Gabriel). Dünyanın sayılı müzik şirketleri (Colombiya, Gema, Sasem) büyük bir atakla yeniden üçüncü dünya sanatçılarını tekellerine alıyorlar. Bizim birçok sanatçımız da, sahip çıkılmadığından bu şirketlerle çalışıyorlar. Son dönemde medya ile sıkı ilişkiler kuran sanatçılar paralarıyla kanallarda imaj yaratıyorlar. Devam eden siyasi krizlere çerez edilen kültürel değerler, bazen "Sezen Aksu" imajı ile yeni bir Alevi popülizmini kullanmaya kadar uzanabiliyor. Bazen de, klasik Türk müziği içinden seçilen bir şarkıyla nostalji teması yaşatılıyor. Yeni formül gayet iyi bulundu. Toplum görsellikle bir secdeye yatırılırken, ceplere inen milyarların haddi hesabı bilinmiyor. Medya-sanatçı-popüler kültür spekülasyonu gayet iyi bir üçgende buluşturuldu. Tekrar başa dönersek, müzik yüreğimizin bilincinden koparılıyorsa ve sanat felsefesi garip bir çerezleşmeyi yaşıyorsa, "nereden başlamalı?"nın cevabının Sezen'e, Tarkan'a, I.Tatlıses'e ve göbek havasına takılmadan, kendimizle başlamaktan geçeceğinin sorumluğunda olmalıyız.

Müzik, yüreğimizin ışığı olarak yanımızdadır...

Yeni tarzın ilki olduğu için, her ilk gibi yoğun eleştirilere ve karalamalara maruz kaldı

Kürt şiirinde romantik tarzın temsilcisi Goran

Melayê Cizîrî, Ahmedê Xanê, Wefayî ile kökleşen Kürt klasik edebiyatı, Nali, Salim ve Kurdî ile sarsılarak romantik şiire evrilmişti, ama klasik şiirin çeperini aşamıyordu. Goran, Şêx Nuri ile klasik şiire adeta baş kaldırdı. Yeni tarzın ilkleri oldukları için her ilk gibi yoğun eleştirilere ve karalamalara maruz kaldılar. Ancak Goran ve Şêx Nuri, tarzlarını inatla geliştirerek karşı koydular. Kürt klasik şiirinin eskidiğini kanıtladılar.

Ahmet ÖNAL

Goran için "Kürt romantik şiirinin başlangıcı" demek hiç de abartılı olmaz. 20. yüzyılın girişinde dünyadaki ve ülkemizdeki genel değişikliğin Kürt şiirini de etkilememesi düşünülemez. Melayê Cizîrî, Ehmedê Xanê, Wefayî ile kökleşen Kürt klasik edebiyatı, Nali, Salim ve Kurdî ile sarsılarak romantik şiire evrilmişti, ama klasik şiirin çeperini aşamıyordu. Goran, Şêx Nuri ile klasik şiire adeta baş kaldırdı. Yeni tarzın ilkleri oldukları için her ilk gibi yoğun eleştirilere ve karalamalara maruz kaldılar. Ancak Goran ve Şêx Nuri, tarzlarını inatla geliştirerek karşı koydular. Kürt klasik şiirinin eskidiğini kanıtladılar. Bu boşluğu da şiirde romantik yolu seçerek doldurdular ve toplum tarafından kabul edilebilir bir tarz olduğunu ortaya koydular. Şêx Nuri daha işin başındayken sağlık dolayısıyla şiiri bırakınca, bu tarz çalışmanın temsilciliği Goran'a kaldı.

Ahenkli ve anlaşılır şiir

Goran'ın romantik şiirleri uyum, vezin ve kafiye açısından güzel olduğu kadar, sade sözcükleriyle ahenkli ve anlaşılırdır da. Goran halkın yaşamını, ülkesinin güzeliklerini, doğa ve insan öğesinin çilesini ve tatlılığını işler. Aşk şiirini güzel Kürtçesiyle kulanmada pek ustadır. Bugün dahi Goranın şiirlerine birçok Kürt ozanının kasetlerinde rastlamak mümkün.

Goran, Kürt şiirini sadece yenilemekle kalmadı onu gelişmeye zorladı. Romantik şair olmanın ötesinde komünist felsefeye olan inancı da onu yenilikler yapmaya ve yeniden yaratmaya itti. Goran, örgütlü bir komünist olarak, sınıf perspektifi, halkların özgürlüğü ve bağımsızlığını işler şiirinde. Enternasyonalisttir ve örneğin bir şiirinde Kuzey Kore halkının başarılarına yer verir, çilekeşliğini dile getirir, desteğini sunar. Goran, sosyalizm tarihindeki anlamlı günler ve sosyalist önderlerle ilgili birçok şiir yazdı. En önemli özelliklerinden biri sınıf mücadelesini yurtseverlikle birleştirmesidir.

Goran'ın kendisi bir savaşçı değildi, ancak şiirlerinde ihtilalci ve radikal bir çizgiye sahipti.

Derin bir araştırmacı

Goran, romantik tarzı geliştirirken, Fars ve bu arada Türk edebiyat ve şiirini de inceleme fırsatını buldu. İstanbul, Kahire, Şam ve Avrupa'ya uzanan Bedirhanların Kürt edebi çalışmalarını yakınen inceledi. Ahmet Haşim, Fuat Küprülü, Yakup Kadri'yi de okudu. Dünyada yaşanan tüm edebi çabaları yakalamaya çalıştı.

Goran'ın daha önce yayınlanan üç divanını, Muhamedî Mela Kerim 1980'de Güney Kürdistan'da tek kitap halinde tekrar yayımladı.

Özellikle 1940'tan sonra Goran'ın şiir tarzı birçok Kürt şair tarafından takdir gördü. Bunlardan biri de bugün İsveç'te yaşayan ve Kürt şairleri arasında sayılı bir yeri olan Ferhat Şekali'dir. Şekali, ilk aşamada Goran'nın tarzından etkilendiğini belirtiyor. Cegerxwin'in Melaye Ciziri'yi kopya ettiğini de vurgulayan Ferhat Şekali, Kürt şiir ve edebiyatına yeni çehreler getirenlerin Ahmedê Xanî, Feqiye Teyran, Melayî Ciziri, Nali ve Goran olduğunu, diğerlerinin ise birer taklitçi olduğunu iddia ediyor.

Bu nasıl olur? Belli ki Şekali'nin ifadesi, Kürt şiiriyle iç içe yaşamayan

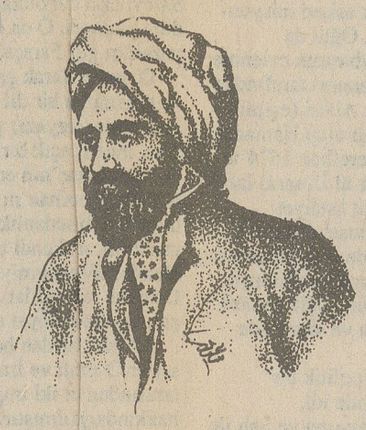

Nali klaik tarzın sınırlarını zorladı.

okuyuclar için pek de sindirilir gibi değil. Ana bugüne kadarki sınırlı bilgilerle öteye kapılıp, bu tür tartışmaların yolnu daha başından tıkamaktansa, incemek daha doğru olmaz mı? Bilimsel kuşkuculuk, bu alan için de geçerli değil mi?..

Goran kimdir?

Goran, 1904 'de Halepçe'de doğdu. Miran Eyleri ailesinden olup, babası Doğu Kürdistan'ın merivan şehrinden göç miş olduğu için ailede Kürtçe'nin yanı sıra Farsça da konuşulur. Goran'ın babası ve dedesi de edebiyatla ilgili olup, iki dilde de eser vermiştir. Bu, Goram kelime dağarcığını geliştirmiş, şiirde kaliteyi yakalama zemini sunmuştur.

Şairin kendisi beyler ailesinden olmasına rağen, ülkesi gibi çilelerle dolu bir yaşamı var. İngilizler Halepçe'yi işgal etikleıde her Kürt gibi o da dağlara sığınır, sonra geri döner. Goran, *Anılar-Şeyh Ahmud Berzenci Hareketi* kitabının yazarı Refik Hilmi'ye , yaşamının bir paasını şöyle anlatır: "Halepçe, Türkler tarafından ilk işgal edildiğinde açılan okllarda öğrenimime başladım. Resmi okullarda okudum. Daha sonra da kendi öğretmenim ve öğrencim oldum." Okumak için 1919'da Kerkük'e gitti. Ank aynı yıl kardeşi vurulunca, okulu bırakıp Halepçe'ye döndü. Aileye bakaç kimse kalmamıştı. 1925'de Halepçe'de öğretmenliğe başladı ve bu göri 1937'ye kadar sürdürdü. 1951'de ilk kez siyasi çalışmalarından dolayı tuklandı. 1952'de serbest bırakılan Goran, Süleymaniye'ye gitti ve *Jîn* gazesinde sorumluluk üstlendi. 1954'de yeniden tutuklandı. 1956 ya kadar Sülmaniye, Kerkük, Kût, Bakube, Nugre Selman cezaevlerinde kaldı.

Cezaevinden çıktığında Bağdat'ta çalışmayaşladı, ancak bu uzun sürmedi, tekrar tutuklanarak sırayla Urfi ve Kerkük ceevlerinde yattı. 1958'deki iktidar değişikliğinde çıkan aftan yararlanarak tahe oldu. Kürt sorununu anlatmak ve diplomatik girişimlerde bulunmak üzeB'ye ve Kuzey Kore'ye gitti. 1960 yılında sonra ismi *Beyan* olarak değiştirn *Şefaq* dergisinde sorumluluk üstlendi. 1961'de Süleymaniye'de memurlu başladı. Aynı yıl öğretmenlerin Şaqlava'da yapılan II. Kongresi'ne katılde bunu bahane eden Irak yönetimi Goran'ı memurluktan attı.

1961'de Bağdat'a gitti, üniversitede öğretinyesi olarak çalıştı. Bu arada *Azadî* gazetesinde yazmayı sürdürür.

1962 yılında yılında mide kanserine yakaldı. Tedavi için Moskovada Kremlin hastahanesi senatoryomunda kaldı. Halığının çaresizliğini anlayınca ülke özlemiyle Süleymaniye'yi son kez göek istedi ve döndükten kısa süre sonra öldü.

Rêgay Lenîn

Legl kotir şwên runakî roj kewtim
Ne roj, ne şew... nexewtim
Çîya û çîya, deşta û deşt, derîya û derîya
Pê wanem kird berew bakûr rûy dinîya
Firîm benaw hewrî berzî asmana
Beser hezar hezar dîmenî cwana...
Ta geyştme ber derwazey Kiremlîn
Jêr sêberî peykerî berzî Lenîn
Rûy serînîm kîrde her xwê Lenîn bû.
Her xoy bawik serek mamostay çî bû.
Cade çoll û sêber bû beyanî

Ledirzi peçewe

Eroyîştim xeyallawî emrwani
Bo sezayidewr û piştim, bo asman
Bo şaxî berz xanûy taze, dinyay ciwan
Eroyîştim be espayî kiş û mat.
Laşe sist û dill keylî tase û awat
Le pirr nazanim çon serim hell birrî
Beramberim bejnê derkewit wek peri!
Le gell ewey le ebawe ala bû
Le dîmenî şîrînî aşkira bû.

Mehmet Emin Bozarslan'dan

'yeni' bir Mem û Zin

Bozarslan'ın yukarıdaki fabllarının yanı sıra "Meyro" "Rıstem Keya" adlı iki öykü kitabı var. Türkçe'de "Nesreddin Hoca" Arapça'da "Cuha" diye anlatılan fıkraları, Kürtçe'de bilinen adıyla yani, "Melayê Meşhûr" olarak yayınlatmıştır.

Ali BİÇER

M. Emin Bozarslan, şatafata, üne, reklama ve birilerinin onu kendilerinden saymasına önem vermeden, büyük bir enerji ve inançla çalışan bir Kürt araştırmacısı, edebiyatçısı ve aydınıdır.

"Pepûk", "Kez Xatûn", "Gurê Bilûvan", "serketına mışkan", "Mır Zoro" gibi fabları yazarak Kürt kültürünün yazıya yansımayan bir yönünü, kısmen de olsa, gün ışığına çıkarmaya çalışmıştır.

M. E. Bozarslan'ın yukarıdaki fabllarının yanı sıra "Meyro" "Rıstem Keya" adlı iki kısa öykü kitabı da var. Bir de, Türkçe'de "Nesreddin Hoca" Arapça'da "Cuha" ve Farsça'da "Molla Nesriruddînî Tûsı" diye anlatılan fıkraları, Kürtçe'de bilinen adıyla yani, "Melayê Meşhûr" olarak yayınlatmıştır. Ayrıca "Pekenokê Geli" diye nitelendirdiği "Masıyen Bıji", "Ji Dinan Dintır", "İlme Türık", "Buka Gulsun", "Mela Kuli" adlı beş kıtabından da söz etmek gerekir. Politik içerikli "Kemal Paşa Weledê Kê Ye" ile Kürt çocukların eğitimi için yazdığı "Alfabe"yi de anmak lazım.

M. E. Bozarslan, ilk Kürt gazetesi olarak bilinen "Kürdistan"ı iki cilt, "Jin" dergisini de 5 cilt olarak Arap harflerinden Latin harflerine çevrilmiştir. Kuşkusuz M. E. Bozarslan'ın büyük çalışması "Mem û Zin"dir. 1948'de "Mem û Zin"i hem Arapça'dan Latin harflerine hem de Kürtçe'den Türkçe'ye çevirerek bir arada yayınlatmıştır.

2-3 yıl öncesinden M. E. Bozarslan, Ehmedê Xani'nin "Mem û Zin"i üzerinde yeniden çalıştığını ve Mem û Zin'in yazılışının üçüncü yüzyılı olan 1995'te yayınlatacağını belirtmişti. Geçtiğimiz mart ayında bu kitap Deng Yayınevi -Weşanxana- (Deng) tarafından İsveç'te 114 sayfalık bir önsözle beraber, Latin harfleriyle hem "Mem û Zin"in yazıldığı orjinal Kürtçe ile hem de günümüz Kürtçesine (Kurdıya Xwerû) eksiksiz çevrilmiş şekliyle yayımlandı. Büyük emek sonucu ortaya çıkan 700 sayfalık bu kitap, büyük boy biçimi, baskısı-dizgisi, kağıdı-cilti ve Ayhan Erer'in kapak deseniyle oldukça göz alıcı... Fiyatını boşuna 400 İsveç Kronu koymamışlar. Mem û Zin'i bu haliyle okumak çok daha iyi! Hem önsözdeki E. Xani'nin yaşamı, kitabın yazıldığı dönem ve kitaptaki kimi konulara dair bilgi ve çözümlemelerle, hem de berrak ve anlaşılır bir Kürtçe'yle okumak kuşkusuz büyük bir keyif.

Kitapla ilgili eleştirilecek tek konu, Bozarslan'ın uzun sayılabilecek 114 sayfalık önsözde bekleneni yeterince verememesi ve sık sık tekrara düşmesidir. Ancak bu, eserin büyüklüğüne ve o güzelim emeğe gölge düşürecek nitelikte değil. Eline, beynine sağlık sevgili Mehmet Emin Bozarslan!...

Evrensel Ağustos etkinlikleri

Evrensel Kültür Merkezi Ağustos '95 Programı çerçevesinde 6 Ağustos Pazar günü saat 14:00'te bir panel düzenlenecek. Konur Ertop, Adnan Özyalçıner ve Feridun Andaç'ın katılacağı panelin konusu, "Aydın Sorumluluğu ve Aziz Nesin." 9 Ağustos Çarşamba günü Akira Kurosawa'nın "Ağustosta Rapsodi", 17 Ağustos Perşembe günü Visconti'nin "Leopar", 21 Ağustos Pazartesi günü Ferris'in "Rembetiko", 23 Ağustos Çarşamba günü Scola'nın "Aşk Tutkusu" adlı filmleri gösterime girecek. Gösterim saatleri 19:30... Ayrıca, 10 Ağustos Perşembe günü saat 19:00'da, "2000'e 5 kala 'Savaş ya da Barış'" adlı tiyatro izlenebilir. 18 Ağustos Cuma günü saat 20:00'de Ekin Sanat Tiyatrosu Bertolt Brecht'in yazdığı ve Nedim Kenoğlu'nun yönettiği "Carrar Ananın Tüfekleri" adlı oyunu sahneleyecek. Ağustos etkinliklerinde ayrıca,19 Ağustos Cumartesi günü saat 15:00'de Sennur Sezer'in hazırlayıp sunduğu "Ateş ve Şiir" konulu şiir dinletisi ve 20 Ağustos Pazar günü saat 14:00'te, "Kültür Merkezleri, Kültür ve Sanat Özgürlüğünü Tartışıyor" konulu bir forum var.

BEKSAV'da bu ay

BEKSAV Ağustos etkinlikleri 5 Ağustos Çarşamba günü saat 17:00'deki "Sevim Belli Bizimle- 'Boşuna mı Çiğnedik'" konulu söyleşiyle başlıyor. 19 Ağustos Cumartesi günü Deniz Türkali, Sezai Sarıoğlu ve İskender Savaşır'ın katıldıkları "Sosyalizm ve Aşk" üzerine bir söyleşi var. Kemal Bal, Sabri Topçu, Munzur Pekgüleç, Ali Bayrakçı ve Ercan Atmaca'nın katıldıkları "İşçi Sınıfı ve Genel Grev"in tartışılacağı panel 13 Ağustos Pazar günü saat 14:00'te, "Ordu Devlet Geleneği ve Politikada Ordunun Etkileri" başlıklı panel de 26 Ağustos Cumartesi günü saat 15:00'te...

BEKSAV Ağustos ayı etkinlikleri 29 Ağustos salı günü saat 18:30'da TYS Genel Sekreteri Emin Karaca'nın sunacağı "57. Yıldönümünde 1938 Donanma Davası" konulu bir konferensla sona erecek.

Dörtyüz yıllık Şerefname

Zerdeşt Aryan SURUCİ

Şerefname hem bilginlerin hem de Ortadoğu bilimcilerinin nezdinde Kürtlerin tarihi hakkında yazılmış en önemli kitaptır. Kitabın yazarı ve Kürt derebeyi olan Şerefhan Bidlisi (1543-1604) daha önceleri dikkatli bir şekilde tarihi yazılardan, dilden dile söylenen geleneklerden ve olayların görgü tanıklarının anlatımından derlediği bu şaheserini vücuda getirmek için yaklaşık tam 15 yıl boyunca çalıştı. Kitabın öneminin bilincinde olan yazar 53 yaşındayken, oğlunun yararına beylik makamından istifa edip çığır açan çalışmalarına koyulmasına vesile oldu.

55 Kürt beyliğinin ve yerel hanedanlıkların durumunu kapsayan kitabının 1.cildini 1597'nin ağustosunda tamamladı. Şerefhan bilinçi bir şekilde var olan etnik sınırlandırmaları tasvir ederek Kürtlerin kültürel, politik ve dini çeşitliliğinin durumu hakkında adil bir hakaniyet sergiledi. Kitabın 2. cildi 1278'den 1578'e kadarki İran ve Osmanlı hükümdarlıklarının dönemini kapsamaktadır...

Kurdistan Heute adlı Almanca derginin 15. sayısında Şerefname hakkında yayınladığı bu makaleye dair redaksiyon açıklamasından .

Şerefname'nin politik güncelliğine dair

Fadıl Ahmed

Giriş

Bundan yaklaşık 400 yıl önce yazılan Şerefname bu gün de hala Kürtler hakkında yazılmış en önemli kitaptır. Kitap eskiden olduğu gibi günümüzde de güncelliğinden hiçbir şey kaybetmiş değil. Şerefname'den önce de Kürt derebeylikleri hakkında kitaplar yazılmış olmasına rağmen(1) bunlardan hiçbirisi Şerefname'nin eriştiği değerin küçük bir bölümüne bile erişemediler. Rusya, İngiltere, Fransa, Türkiye ve İran'ın kütüphane ve müzelerinde elle yazılmış ve saklanan birçok nüsha, çok sayıdaki tercümesi(2) ve baskısı bu şaheserin değerine dikkat çekiyor. Kürtler hakkında yazmak isteyen tarihçiler, doğubilimcileri, dilbilimcileri, etnologlar veya sosyologlar Şerefname'ye bir göz gezdirmeye muhtaçtırlar.

16. yüzyılın sonlarında meydana gelen bu eserin yazılmasından günümüze dek böylesi güçlü bir bilgi uyandırması nereden ileri geliyor? Derebey olan Şerefhan Bidlisi Arap, Türk, ve Farslarınkine oranla Kürt tarih yazımında büyük bir boşluk olduğunu biliyordu: "Eski ve yeni vak'aların tarihçileri hiçbir dönemde ve zamanda Kürdistan ülkesinin konumunu kayıtlara geçirmediler ve durumunu belirtmediler. Bu konuda hiçbir düzenli eser oluşmadı. Bundan dolayı bu konuda Kürtlerin maslahatlarını açıklamak, yapabildiğim ölçüde ve kapasiteme göre, vaziyetlerini aydınlatmak için (açıklamak) bir kitap yazma girişimini kafama koydum."(3)

-Bidlis derebeyi sadece bir devlet adamı değil, aynı zamanda gözlerini iktidar (hükümdarlık, güç) amaçlarının ötesine yönelten, nedenler arasındaki ilişkileri tespit etmeye itina gösteren akıllı, keskin zekalı bir insandı. O değerlendirmelerinde objektif, mesafeli ve direk davranan biri idi. Diğer halkları reddetmeden Kürt kimliğine sahip olduğu konusunda sebat ederdi. Kitabını Osmanlı Sultanı III. Mehmed'e hasretti; fakat bir saygı ile İran hükümdarlarından da bahseder. Bu tutumunu iki imparatroluğun (Osmanlı-Fars Z.A.S.) arasında düşmanlıkların had safhaya ulaştığı bir dönemde sergiliyor.

Diğer Kürt bilginlerinin dikkatlerini salt bir şehrin tarihine veya derebeyliğine çevirmelerinin tersine, Şerefhan tüm Kürt beylikleri ve güçlü ailelerine ilgi gösteriyordu. Şerefhan kendi beyliğinin tarihini eserinin başına değil, tersine sonlarına yerleştirdi. Bugünkü oryantal politikacıların susmayı tercih ettikleri bir konuda Şerefhan, alışılmadık bir şekilde kendi sülalesinin mahzurlarından söz ediyordu.

Şerefname tüm Kürt beyliklerinin genolojik bağlantılarını kapsamaktadır. Yazar bilinçli olarak kimin Kürtlere mensup, kimin mensup olmadığını tarif etmek istiyordu. Örneğin Şerefname'de ele alınmış tasnif şekli (derecelendirme) "Lur, Lor" ve "Goran"ların tarihi olarak Kürtlere mensup olduğunu belgelemek açısından önemli faydası olabilir.(4) Şerefname'de yapılan Kürtlerin tasviri, hem geçen yüzyılın (5) Kürt derebeylerini ve aydınlarını, hem de bu yüzyıl başlangıcındaki Kürt milliyetçilerini hayretler içerisinde bırakıyordu. Şerefname bunların kendi kimliklerini koruma ve güçlendirmeleri için kutsal bir kitap misali anlam kazanıyordu.

Bidlisi kimdi?

Derebey olan Şerefhan Bidlisi, 25 Şubat1543'te İran'ın Qum şehri yakınındaki Grihrud'da dünyaya geldi. Şerefhan'ın babası olan Şemseddin Han (1509-1576) derebeylikten el çektirildikten sonra sürgün edildi. Saldırgan bir yayılma politikası güden Şii-Safevi İmparatorluğu Bidlisilere sığınma önerdi. Her iki imparatorluk arasındaki etnik-dini savaş bu dönem korkunç boyutlar aldı. Kürt derebeyliklerinin toprakları iki büyük imparatorluk arasında bulunduğundan, onlar (Kürt beylikleri) ister istemez bu savaşın içine sürüklenip, adeta kurbanlık olarak kullanıldılar.

Onlar (Kürt derebeyleri Z.A.S) açısından savaşın kimin lehine sonuçlanacağı belirleyici değildi; ancak yok olma ile yanıltıcı umut arasında tercih yapabilir ve politik duruma kendi dayanışmasını veya düşman olduklarını ifade edebilirlerdi.

Sürgün edilmiş Şerefhan'ın babası, I. Şah Tuhmash tarafından karşılandı, kendisine Han ünvanı, askeri bir nokta (posta) ve iyi bir varidat verildi.

Şerefhan'ın babası, o dönemde hanedanlıkların hükümdarları arasında kendi dini cemaatinin dışındaki bir evliliği kural olarak tabu gören endogamik (içten evlenme) evlenmeye karşın, politik nedenlerden Safevi-Şii ve Azeri olan bir derebeyinin kızıyla evlandı. Şerefhan dokuz yaşındayken Safevi hükümdar ailelerinin çocuklarının eğitildiği elit bir kraliyet okuluna gitti. O, burada dini, hukuki ve edebi alanda eğitim aldı. Ayrıca süvarilik, değişik mücadele şekilleri ve ressamlık sanatı

da burada verilirdi. (6) Şerefhan 12 yaşında Han olarak biat edildi (adlandırıldı) ve değişik askeri misyonlarla görevlendirildi. Oğul da (Şerefhan Z.A.S.) babasının evlenme metodunu izledi ve annesi tarafından dayı kızı ile evlendi. Ailesi (eşi)nin dayısı nüfuslu bir kişi olup Hamadan şehrinin valisi idi. Şerefhan 1574'te "Beyler Beyi" (Amir ül Ümara) lakabını alıp, Safevilerin kraliyet sarayında Kürtlerin maslahatının sorumlusu yetkisini elde etti. Bu sıralar Şah Tuhmash artık çok yaşlanmıştı ve hükümdar ailesinin güçlü fertleri arasında güç kavgası ve entrikalar başgösteriyordu.

Genellikle kanlı politik bir huzursuzluk gündemde idi. Bidlisi'nin yeni pozisyonu ve Şah ile sıkı ilişkileri Kraliyet Sarayı'nda kıskançlık ve haset yaratıyordu. Şerefhan 1575'te Safavi Şahı'na olan bağlılığına son verip kendisini Bidlis Beyi olarak tanıyan Osmanlı İmparatorluğu'nun safına geçti. Yaşamının son bölümünü kendisinin de değerini tespit ettiği şaheserine ayırdı:

"Gençliğimde ve yaşamımın en parlak döneminde, teolojiyi bitirdikten, ilmi bilgilerimi tamamladıktan, önemli devlet memuriyetlerini üstlendikten ve zihni mükemmeliyetimi elde ettikten sonra, ara sıra eski sultanların yaşamı ve sülaleri ile ilgili kronolojik kitaplarla, bu değerli bilim ve sanatta uzmanlaşıncaya kadar zamanımı geçirdim. Bu, benim bu işin hakkından gelebileceğimi gösterdi. Böylece bu bilimde sultan kronistlerinin derin düşüncelerinin daha önceleri ve sonradan ulaşamadığı ve tarih biliminde kabiliyetli hiçbir kimsenin yapamadığı böylesi bir kitabı yazma kanaatine vardım."(7)

Şerefhan'ın ne zaman öldüğü bilinmiyor. Torunları onun 1603 veya 1604'te öldüğünü tahmin ediyorlar.(8)

Şerefname:

Şerefname iki ciltten oluşmaktadır. 1597'de yazılmış I. cildi 52 Kürt derebeyliği ile yöresel hanedenlıkların tarihini kapsamaktadır. Bu bölüm 459 sayfadır. II. cildi (kitabın bölümü) İranlı ve Osmanlı hükümdarlıklarının 1287'den 1587'ye kadarki dönemini işlemektedir. Yazar, yönetici hükümdar ailelerinin tarihini tasvir ederken tamamen tarafsız (objektif) bir gözle davranıyordu. Tam bildiği konuları detaylı olarak anlattı.(9) Bilgisinin az olduğu konularda bölümleri (dönemleri) boş formüllerle doldurmaya yönelmek yerine, sadece beyliğin isminden birkaç cümle ile bahsetmekle yetindi. Şerefhan, eserini ne Kürtçe, ne de Türkçe yazdı; anadil, Osmanlının ve Safevilerin dili olmasına rağmen bu dille yazmad. O da diğer tarih yazarları gib Farsça'yı seçti.

O, genel olarak çapraşık, kapalı ve muamma bir dil kullanma eğilimli nesir (dzyazı) yazarlarının tersine, ince v açık bir stil kullanıyordu. Şerefhan'nin en teferruatlı bölümü, Şerfhan'ın dönemindeki olayları ve hnedanlıkları anlatan kısmıdır. O, st kendi bilgisi ve gözlemleri ilyetinmiyordu. Fakat Osmanlı vIranlıların tarihiyle ilgili çok sayıdadebiyat da kullanıyordu.

32 taneazıdan bahseder. Bu eserler Osmnlı ve İranlı tarihçiler tarafındaner iki imparatorluk hakkında zılmıştır. Ve sadece kenarda Kürrden bahsedilir. Halbuki Şerefhan Kürdün bakış açışıyla tarihi olayları yenilemek istiyordu. Eğer insan, Şerefhan'ın yazılı kaynaklarının (başvurduğu) az neşredildiğini ve kısmen iyi okunamayan elyazmalarından ibaret olduğunu düşündüğünde, Bey'in Kürtler hakkında böylesine kapsamlı bir kitabı yazmak için hangi zorlukları göze aldığını tahmin edebilir.

Şerefhanın motifine dair

Burada şöyle bir soruyu sormak kaçınılmaz bir durum arzediyor. Hangi motifler Şerefhan'ı, daha önce hiç kimsenin gitmeye cesaret etmediği bir yola koyulmaya teşvik etti. O, kesinlikle kral sarayındaki bir tarih yazarı gibi tarihi vakaları hükümdarın isteği doğrultusunda yazmakla (kaydetmekle) görevlendirilmediğinin bilincinde idi. Bu anlamda kendi verimli icraatının neticesinde ödüllendirilmeyi beklemiyordu. O zamanlar da şimdiki gibi büyük güç sahiplerinin kural olarak Kürt temalarına karşı bir dezenterese, (ilgi isteksizliği) hakimdi. Onlar, kendi kurbanlarının, kimliklerinin güçlendirmek, yerine, inkar bir asimilasyon politikasına, ilgileri vardı. Şerefhan bilinçli, varlıklı yönetici tabakanın bir mensubu olarak yazdı. Kullandığı kelimeleri dikkatle seçiyordu ve kralları memnun edecek övgülerden ve boş formüllerden sakınıyordu.

Reel politikacı olarak, dikkatlerini, Safevi sarayında Kürt maslahatlarının sorumlusu olarak elde ettiği "Beylerin Beyi" rolüne veriyordu. Şerefhan bu kurumun Kürt tarihindeki yerinin önemini tekrar tekrar teyid ediyordu.(10) İhtimalle o, Osmanlı idari politikasının bünyesinde böylesi bir mercinin yeniden kurulmasını ve Bidlisi hanedanlarına dayamasını amaçlıyordu. Yoksa hiçbir zaman Rojekilerin ve Kürt beyliklerinin savaş ve barış için öneminden bu kadar sık sık bahsedip işaret etmezdi. Şerefname'nin meydana gelmesinde Şerefhan'ın aşağıdaki sonuçlandırıcı şartları belirleyici oldu:

-Şerefhan'ın Safevi Kraliyet Sarayı'nda elde ettiği yüksek kaliteli eğitim derecesi.

-Kendi eğitimleri ve şahsi olarak elde ettiği (öğrendiği) bilgiler.

-Şerefhan'ın politika ve idaredeki (yönetimdeki) rolü dolayısıyla (tesir) gücünü kullanma tecrübeleri.

-Şerefhan'ın ulaşabildiği derebeylikler hakkında geleneksel tarihi bilgiler.

-Onun yetkisi ve zenginliği...

Goethenin aşağıdaki tasvirleri Şerefhan'ın anlayışına denk düşebilir: "İnsanın maharetli olması yeterli olmuyor; zeki (akıllı) olmak için daha birçok şeye gerek var. Büyük münasebetler de yaşamak gerekiyor ve zamanın oynayan çehrelerin (figür) kartlarına bakma imkanına sahip olmak lazım ve kendisi de (insanın) kazanmaya ve kaybetmeye birlikte oynamak."(11)

Onun içerisinde yaşadığı büyük münasebetler ona kendi beyliğinin ötesinde geniş bilgisini, ufkunu genişletmeye imkan sağladı ve öylesine bir bilgi ki, bugünkü Kürtlerin politikasında (arzu edilen) istenen, Kürtlerin birliktelikli tarihini gören bir bilime elde etme imkanına sahip oldu.

SÜRECEK

Politik duyarlılık ve toplumsal tepki bir kültür olayıdır

Sertaç HEVEDANLI

Türk halkı, devletin Kürt halkına karşı yetmiş yıldır yürüttüğü ve son yıllarda giderek boyutlandırdığı topyekün savaşa karşı, tek tük cılız sesler dışında hiçir tepki geliştirmedi. Bırakalım tepki göstermeyi, sessiz bile kalamadı ve devletin barbar savaş politikalarına angaje oldu, destek verdi.Tabii ki, Türk halkının bu topyekün savaş politikalarına angajmanı, egemen çevrelerin yürüttüğü bilinçli çabaların da ürünüdür.

Türk halkı, özellikle son 5 yılda marşlarla, "kahramanlık destanları"yla, komplo teorileriyle ve hayali düşmanlarla sersemleştirildi. "Mehmetçikle el ele" kampanyası, Türk basınının ve televizyon kanallarının manşet ve ekranlarından eksik olmadı; Kürt düşmanlığı iğrenç düzeylere vardırıldı. Türk takımlarının uluslararası karşılaşmaları öncesi ve sonrasında verilen demeçler, seyircilerin yönlendirilen tezahüratları, savaş naralarını çağrıştırır oldu. Bunlarla beraber, yetkili ağızların dile getirdiği "Bu ülke insanları, bu ülkenin bir çakıl taşını bile, canını vermeden hiç kimseye vermez", "Bu topraklar için şehit verdik, kimse bu ülkeye yan bakamaz", "Bu ülkenin birliğine, bütünlüğüne el uzatanlar var, ellerini kıracağız" vb. türünden ifadeler, milliyetçi dalganın kabarmasını kışkırttı. Bütün bunlar, ülkede öteden beri devletin desteğiyle bir güç olarak yaşatılan ırkçı faşist örgütlerin "Türk'ün Türkten başka dostu yok" söylemleriyle birleştiğinde, Türkiye, yabancısı olmadığı ırkçı bir çehre kazandı. TC kurulduğundan beri, zaman zaman dozajı değişmekle beraber hep koyu bağnaz, milliyetçi-ırkçı niteliğini korudu. Devlet hep Türk-İslam sentezini temel alan milliyetçi-ırkçı söylemleri canlı tuttu, gereksinim duyduğunda bizzat resmi kanallarla ırkçı propagandalar yoğunlaştırılarak, ülkede sadece ırkçı-milliyetçi havanın tenefüs edilmesi sağlandı. Zaten kısık olan Türk gerçek demokratlarının sesleri de bu koşullarda neredeyse işitilmez oldu.

Türk aydınlarının önemli bir kısmı, bağnaz milliyetçi-ırkçı havanın etkisinde kalmakla kalmadı, az veya çok, bizzat bu düşüncenin taşıyıcısı da oldu. Osmanlılardan sözederken, Osmanlıların barbar, işgalci, katliamcı yönlerini de değerlendirmelerinde vurgulayan çok az sayıda Türk aydını var. Son 20 yılın politik yazın ve söyleminin izleyicisiyim ve Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasal tarihinden az da olsa haberdarım. Şimdiye dek Türk aydınlarından Ermeni katliamını deşen ne bir akademik çalışma, ne bir tarihsel inceleme ve ne de politik bir söylemle karşılaştım. 1930'lu yıllarda Ağrı ve Dersim'de, devletin düzenlediği katliam ve tenkil hareketleri ile ilgil 50 yıldır, ne söylendi, ne yazıldı? Sanık durumunda olması gereken TC'nin tarihinde bu katliamlar vuku bulmamış gibi davranıldı. O dosyalar Türk aydınlarının yüz kızartıcı abideleri gibi halen kapalı duruyor.

Özellikle son yıllarda 3 bin Kürt köyünün devlet tarafından yerle bir edilmesi, 3 binin üzerinde Kürt aydın ve yurtseverinin sokak ortalarında güpegündez katledilmes, Türk halkı ve aydınlarınca -tek tük sesler hariç- desteklendi. Türkiye'nin bugünkü siyasal sınırları içerisinde yaşayan 15 milyonluk bir halkın kaderinin kendilerince tayin edilmesini savunan insanların sayısı parmakla sayılır. Kürt halkının kültürel ve kimlik haklarını savunanların sayısı da Türk nüfusuyla karşılaştırıldığında gülünç düzeydedir. Kürt halkının kültürel ve kimlik haklarının tescil edilmesini savunanların büyük bir kesimi de, Kürt halkının haklarına kavuşması ve bu haksızlığın giderilmesinden çok, Avrupa Birliği'yle entegrasyon için, Türk devletinin başına daha büyük belaların gelmemesini argument olarak öne sürüyorlar. Bu gerçek, aydınlar başta olmak üzere Türk halkı için uluslararası standartlara göre aşağılayıcı bir durumdur.

Politik duyarlılık ve toplumsal tepki bir kültür olayıdır. Cezayir ulusal mücadelesinde Fransa halkının önemli bir kesimi Fransa'nın Cezayir'deki varlığına ve uyguladığı şiddet politikasına karşı çıkmıştır. Amerika Birleşik Devleteri halkının, Pentagon'un Vietnam'daki savaşına karşı gösterdiği tepki de belleklerde halen taptaze durmaktadır. ABD halkının azımsanmayacak bir kesimi Pentagon'un Vietnam'da sürdürdüğü savaşa karşı çıkarken, savaşın sonucunda hiçbir kazanımı olamayacağı, aksine savaşın sürmesinde Vietnam halkının yanısıra kendisinin de kaybedecek çok şeyi olduğunun idrakiyle hareket etti.

Bugün Türk halkının sessizliği veya devletin şiddet politikalarına verdiği destek, onu Kürt halkına karşı suçlu duruma düşürmüştür. Bunun yanında devletin şiddet politikasının faturasını, Türk halkı ödemektedir. Kürt halkının ulusal demokratik hak ve özgürlüklerini elde etme mücadelesini gerekçe gösterenler, Türkiye'de gerçek anlamıyla demokrasinin yerleşmesi önünde engel olarak dikilmektedirler. TC'nin dış güvenliğini sağlamaktan sorumlu olan askerler, MGK'deki sultalarıyla yetinmemekte, alel-orta bir yasama organıymış gibi Genelkurmay ikinci Başkanı Ahmet Çörekç'nin ağzından, parlamentonun gündeminde olan anayasa değişiklikleriyle ilgili görüş beyan etmektedirler. İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Menzir, hükümet üyesi bir bakana, eleştiri sınırlarını da aşan bir üslupla ve siyasal bir parti yetkilisi edasıyla saldırmıştır. Ama işin ilginç yanı, bu tür ağızlardan çıkan benzeri beyanlar Türk halkı arasında büyükü oranda destek bulmakta ve bu beyan sahipleri de kahraman gibi görülmektedir.

Ne diyelim, politik duyarlılık ve toplumsal tepki bir kültür olayıdır.

Türk-Yunan savaşında pazar ekonomisinin silahları! (1)

Hasan YILDIZ

Bağlaşık ülkelerin kemalistlerle olan silah alış-verişi, bugün bile basında ve akademik çevrelerde tartışmalara yol açan bir başka sorundur. Uğur Mumcu ile Mete Tuncay arasındaki tartışma ve polemik bunlardan biridir.

Yüzyılımızın başında silah ticaretinin devlet kontrolünde mi yoksa pazar ekonomisinin kurallarıyla çalışan özel sektör elinde mi olduğu tartışmanın odak noktasıdır. Mete Tuncay'a göre silah ticareti o yıllarda devletin değil özel sektörün elindedir. Buradan hareketle Şeyh Sait isyanında ele geçen bir katalog komedisini Tuncay şöyle yorumlamaktadır: "Şeyh Sait adına İngiliz silah fabrikalarından kataloglar gelmiş olması -doğru olsa bile-İngiliz hükümetinin resmi politikasının bu yönde olduğunu kanıtlamaz. Kapitalist dünyada özel girişimin elinde olan uluslararası silah ticaretinin hükümet denetimi altına sokulma çabaları çok yenidir (Mete Tuncay, Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması 1923-1933 s.130).

Oysa U. Mumcu kendisine kanıt olarak Anthony Sampson'dan aldığı bir alıntıyı yanlış yorumlayarak M. Tuncay'a veryansın etmektedir: "İngiliz silah şirketleri 1931 yılında dünya silah ticaretinin yüzde 28'ini ellerinde tutuyorlardı (S.A, The Arms Bazaar, Coronet Books, Londra, 1981, s.72). Tuncay'ın bu yorumu bu nedenle doğru değildir. İngiliz silah şirketleri o tarihte hükümetin denetimi altındadır. Tuncay, İngiliz belgelerini incelemeden, Seyit Abdulkadir ile ilgili belgeleri okumadan bu olaylar ve ilişkiler konusunda yorumlar yapıyor. Ayrıca dünya silah ticareti konusunda genelleme ve soyut yaklaşımlarla mantık yürütüyor. Bu gibi konular incelenmeden yazılmaz. Genellemelere dayalı savlarla da tarihsel konularda kesin yargılara varılamaz." (U. Mumcu, Kürt-İslam Ayaklanması, s.216).

İlk bakışta bu kadar iddialı konuşan bir insanın elinde çok kesin bilgilerin olduğu izlenimi verilmesine karşın, olay biraz deşildiğinde çok iddialı görünen tarafın akademik tartışma bazında olması gereken hiçbir somut bilgiye sahip olmadığı görülecektir. Eldeki bilgiler ise şark kültürüne uygun olarak kulaktan aktarılan bilgilerin sahibini de yanıltmasına benzemektedir. Ne yazık ki bizde birçok değerli araştırmacı resmi tarihin kalıplarına girmeye zorlandığından kendi bilgilerinin kurbanı olmaktadırlar.

Kürt isyanlarının sosyal ve ekonomik yanlarını görmezlikten gelen resmi tarih, isyanları sürekli "dış faktörlerle" açıkladığından, doğrulanması çok basit olan bu bilgiyi bile kamuoyundan gizlemeye çalışmaktadırlar.

Olaya biraz daha yakından bakmak için belgeleri karıştırmak gerekecektir:

Bağlaşıkların silah konusunda aldıkları ilk karar 13 Nisan 1921 tarihlidir. Londra'da yayınlanan bir bildiride Kemalistlerle Yunanlılar arasındaki çatışmada tarafsız kalacaklarını resmen bildirmişlerdir (Türkiye Dosyası, cilt 241, s.4-5).

Ne var ki skandalların ortalığı karıştırdığı bir durumda bu tür bildiriler ortalığı yatıştırma ve kamuoyunu yanıltmaktan başka bir anlam taşımıyordu. Bir kez İtalyanlar başından beri Türkleri desteklemektedirler. Fransızlar Kemalistlere moral destek olurlarken askeri ve ekonomik ilişkileri yasal çerçeveye oturtarak, bu tarafsızlığı bozuyorlardı. İngilizler ise kemalistlerle olan hesaplaşmalarını bölgenin sahip olduğu dengeler içinde ele alıyorlar, bu nedenle zaman zaman lehte ya da aleyhte tavır alıyormuş gibi oluyorlardı.

Büyük şaşkınlık 14 Aralık 1921'de Fransız istihbaratının elde ettiği bilgiyle başlar: İngilizler Ankara hükümet ordusuna toplam 45 bin adet obüs ve top techizatı vermişlerdir (A.g.e., cilt 190; s. 56).

20 Aralık 1921'de ise İstanbul'da İngiliz subaylar tarafından kontrol altında tutulan mühimmat depolarından birçok silah ve cephanenin gemilerle Anadolu'ya gönderildiği öğrenilir. Bunun "subayların bir yolsuzluğu mu, yoksa İngiliz politikasının bir sonucu mu?" olduğu soru işareti orak kalır.

Daha çarpıcır olay İnebolu'da yaşanır. 410 tosavaş malzemesi, top kundaklığına birlikte 40 bin 77'lik obüs ve tmermesi, aksesuarıyla birlikte 4 sandık patlayıcı, 10 sandık uzakl ölçeraleti, 6 sandık tüfek ve ıkinalı tüfek, bir Fransız (?) firsına ait "Adana" vapuruyla İnolu'da boşaltılır (A.g.e., cilt 190.70).

Bu şehirderansız gemisini bekleyen tiplerha ilginçtir. Bunlar arasında İniz binbaşı Henry dikkati çekmedir. Olay çabuk duyulur ve ilgiarafları karşı karşıya getirir. Fraz Yüksek Komiserliği'nin sonrına İngilizlerin verdiği yanıt adır: "Henry'nin resmî hiçbir göi yoktur. Kendisi özel bir iş seyaindedir." (A.g.e., s.74-75).

Anadolu'nu karmaşık günlerinde yapılacaiş seyahatlerinde masum bir yüz mak pek olası değildir. Nitekimransız istihbaratı, Henry ile birlil görülen kişilerin listesini çıkarmta gecikmeyecektir:

1-Yarbay EVARDS: Büyük yalancı, ikna yneği kuvvetli, Foreign Office vWar Office elemanı.

2-Binbaşı SRNOT: Mustafa Kemal ile Genl Harrington (11 Ekim 1922 'de zalanan Mudanya Ateşkes görüşrerine İngitere adına katılan gene) görüşmesini hazırlayan kişi...efet Paşa ile iyi ilişkileri var.

3-CUNNINGHOM: İngiliz-İtalyan ortak şirketinin başkanı.

Burada ilişkiler birbirlerine karışır olmuştur. Kemalistlere sempatiyle bakan Fransızlar, İngilizlerin zaman zaman sergiledikleri manevralar karşısında ilginç ve zor durumlara düşmüşlerdir. 8 Nisan 1921'de Yunan hükümetinin yaptığı ekipman yardımı istemini General Harrington reddederken Fransızlar bir kısım silah ve cephaneyi Yunanlılara teslim ederler (A.g.e. cilt 241; s. 81). Yunan hükümeti İngiltere'den istediği ancak teslim edilmeyen 250 top, 2 bin makinali tüfek ve 50 bin tüfek için ABD'ye başvurur (30 Nisan 1921, a.g.e. cilt 241; s. 27). Bu durum Yunanistan Dışişleri Bakanı Baltazzi tarafından protesto edilir. Bunun üzerine 9 Mayıs 1921'de İstanbul'da toplanan ilgili ülkelerin Yüksek Komiserleri, Londra'da alınan kararları bir kez daha teyit ederek, iki ülke arasında tarafsız kalacaklarını belirttiler.

Bütün bu sözlere karşın yukarıda görüldüğü gibi, silah satışı bu tarihten sonra da devam eder. Çünkü verilen sözler hükümetlerin silah satışındaki direk ilişkileriyle ilgilidir. Ama ortada bir "serbest ticaret hüküm" vardır. Bu hüküm verilen sözlerin dışındadır. İşte bu noktadan sonra Mumcu/Tuncay tartışmasına girmekteyiz.

Silah ticaretinin o yıllarda "devletin mi, yoksa özel şirketlerin mi elinde olduğu" tartışmasında U. Mumcu "devletin elinde" olduğu üzerinde ısrar etmektedir. Böylece İngiliz hükümetinin Kürt isyanlarında parmağı olduğu daha kolay izah edilmiş olmaktadır. Oysa bu ilişki ağını açıklamak için hiç de böylesi bir zorlamaya girmeye gerek yoktur. Kimin elinde olursa olsun, birilerinin bu işlerin içinde olmaması için ortada bir neden yoktur; eğer politikası gerektiriyorsa pekala özel şirketleri de kullanarak aynı rolleri oynayabilir.

Bu konu Yunan hükümet çevrelerinde de sorun olmuş ve bağlaşık güçlerden yazılı bir yanıt isteme gereği duymuşlardır. İngiliz hükümetinin verdiği yanıt kısa ve nettir: "Firmalar kendi istekleriyle satış yapabilirler, ama devlet taşıma araçları ve ordu malzemeleri satılamaz." (7 Eylül 1921 tarihli yanıt a.g.e., cilt 242; s.156).

Silah satışının özel firmalar aracılığıyla yapılabileceğine ilişkin yazışmaları Fransız devlet arşivlerinde açıkça görmek mümkündür. Fransızlar İstanbul, Atina, Beyrut, Londra ve Roma merkezlerine gönderdikleri yazılarda silah satışına ilişkin o günkü uluslararası kuralları hatırlatırlarken, Türk ve Yunanlı yetkililere açıkça adres göstermektedirler: "Savaş malzemeleri ve cephanenin Türklere ve Yunanlılara teslimiyle ilgili olarak hükümet hiçbir şekilde araya giremez. Ancak -herbiri- İngiltere'de olduğu gibi Fransa'da da siparişleri kabul ve teslim edecek sanayi ve tüccarlara başvurabilirler." (L. Bonnevay- 20 Kasım 1921 tarihli yazı a.g.e. cilt 242, s.146).

Silah ticareti özel sektörün elinde olmasına karşın, bu sektör üzerinde devletin yaptırım gücünün olmadığını söylemek için şüphesiz ki saf olmak gerekir. Pazar ekonomisinin o günkü liberal kuralları içinde bu nedenlerden ötürü Ankara ve Atina'nın zaman zaman kendilerine kolaylıklar sağlanması için hükümetler nezdinde girişimlerde bulunduklarını görmekteyiz. Bu konuda yine aynı tarihlerde İstanbul'daki Fransız Yüksek Komiseri Pelle'ye gönderilen yazı daha detaylıdır:

"Silah ve araç-gereç almak amacıyla M. Kemal tarafından Paris'e gönderilen askeri heyete bütün kolaylıkların verilmesini sağlamak için Ankara hükümetinin, Fransız hükümetinden aracılığını isteyen başvurusuyla ilgili General Pelle'nin size ilettiği telgrafı aldım.

General Pelle'yi Türklere ve Yunanlılara cephane ve savaş malzemeleri teslimiyle ilgili olarak Fransız hükümetinin hiçbir şekilde araya giremeyeceğini hatırlatarak yanıtladım. Ancak -herbiri- İngiltere'de olduğu gibi Fransa'da da siparişleri kabul ve teslim edecek sanayi ve tüccarlara başvurabilirler." (L. Bonnevay a.g.e. cilt 242; s.147).

SÜRECEK

Dersim katliamı Trabzon'da planlandı!

● Baştarafı 1. sayfada

Haftanın gündemi Dersim olunca, daha önceki köşke tesadüfi uğrayışımızı anımsıyoruz ve 38'i hazırlayan 37'li yılların orada, dikkat bile çekmeden asılı duran belgesini mutlaka yansıtmamız gerektiği 'kurdu', son iki günde içimize düşmüş oluyor... Ve kısa ve bir planlamadan iki saat sonra Trabzon havaalanı... Bir süre sonra ve bu kez fotoğraf makineli olarak, köşkteyiz...

Müze yapılmış köşkte "fotograf çekmek yasak!" Bunu hem bekçi, hem girişe asılmış koca uyarı levhası söylüyor, fakat onca yolu boşuna arşınlamış olmak da bizim işimize gelmiyor ve bir yolunu buluyoruz... Vizöre, harita üstündeki tabelayı da sığdırmaya özen gösteriyoruz: "Dersim (Tunceli Vilayetinde) zuhur eden irtica isyanda askeri durumu gösteren taktik işaretler bizzat Atatürk tarafından tersim edilmiştir." Parantezi ve imla hatasıyla, tam olarak bu yazıyor tabelada. Aktarırken yaptığımız tek değişiklik, 'Atatürk' lafını büyük harflerle yazmamak... (Meraklısına not: 'Tersim etmek', 'Çizmek' anlamına geliyor.)

'Rum evi'nde Kürt katliamı

M. Kemal'in Dersim katliamını planlamaya başladığı Trabzon'daki köşk, kente hakim Soğuksu tepesinde. Oradaki görevlilerden köşkün 1903 yılında bir Rum tarafından yapıldığını; köşkün sahibi varlıklı Rum öldükten sonra köşkün "Trabzonluların olduğunu" (!) ve sonra "1924'teki Trabzon gezisinde köşkü beğenen Atatürk'e, Trabzonluların bu köşkü hediye (!) ettiğini" öğreniyoruz.

Köşkle ve M. Kemal'in kalış süreleriyle ilgili olarak daha detaylı bilgi almak istiyoruz; çünkü köşk içinde bu bilgiler yok. Görevli, köşkün sahibini "Zengin bir Rum muş... Adı galiba Konstantin Karamanlis'miş..." sözleriyle anlatıyor. "Konstantin Karamanlis Yunanistan'ın eski başbakanı değil mi?" sorumuza, bozuntuya vermeden "Yapma yahu! Öyle miymiş?.." yanıtını veriyor görevli... Görevli, M. Kemal'in köşkte "Bir kaç sefer gelip kaldığını" söyleyebiliyor kalış süreleriyle ilgili olarak... Bu arada, daha doğru bilgiyi belediyeden alabileceğimizi, köşkü elinde tutan belediyenin yakında bir tanıtım broşürü basacağını ve belki de basmış olabileceğini belirtiyor.

Görüntüleme işimiz bitince belediyeye doğru yola koyuluyoruz ve yol üzre, Trabzonlulara köşkü soruyoruz rastgele... Bildikleri, bekçininkini aşmıyor. "Köşkte bir harita var. O haritanın özelliği ne?" sorumuza, "Hava almak ve civarındaki çay bahçelerinde dinlenmek" için köşke defalarca gitmiş olduklarını söyleyen bir çok Trabzonlunun verdiği yanıt, "Valla bilmiyorum"dan ibaret.

Trabzonlu bilmiyor ve bilmezliğin korkunç avantajını, Dersim başkaldırısını "İrticai isyan" olarak nakleden harita üzerindeki levha bile kullanmaya devam ediyor...

Haritanın Dersim civarına M. Kemal'in kalemle çizdiği 'harekat' planı. Anlaşıldığı kadarıyla plan, yok etme politikasının uygulanacağı alanları ve birbirlerinden izole edilecek direniş güçlerini belirliyor.

Derdimizin esası, köşkte asılı harita üzerindeki katliam çiziklerinin hangi tarihte atıldığını öğrenmek... Trabzon Belediyesi Kültür Müdürü'nün ilk derdi ise esans ikramı. Sonra, "İslam eserlerini ecnebiye tanıtmanın daha hayırlı olduğuna" dair bir-iki cümle. (Uluslararası basın kartı, onda yabancı gazete için araştırma yaptığımız izlenimi uyandırıyor ve doğrusu biz de düzeltme yapmıyoruz.)

Ve nihayet nazlana nazlana daha bir gün önce matbaadan geldiğini belirttiği köşkle ilgili tanıtım broşüründen bir tane veriyor.

"Tarihçe"nin, M. Kemal'in köşkü ilk gördüğü 1924'ten öncesine ilişkin olarak verdiği tek tarihi bilgi, "Yapı 1903 yılında inşa ettirilmeştir" cümlesinden ibaret!.. Hemen devamında, "Köşk, daha sonra hazineye bırakılmıştır" deniliyor; bu kadar!.. İnşa eden kim, sonra nasıl el değiştirmiş; tek bir bilgi yok.

"Trabzonlular (Yani İl Özel İdaresi. B.N.) Atatürk'ün çok beğendikleri bu köşkü, satın alarak (Tabii ilk sahibinden değil; Hazine'den. B.N.) kendilerine hediye etmeyi düşünmüşler ve Trabzon İli Özel İdaresince Maliye Hazinesinden 2 Mayıs 1931'de satın alınmış; İl Daimi Encümeni'nin 18.5.1931 tarih ve 361 sayılı kararı ile Atatürk'e armağan edilmiştir." 1943'de de belediye istimlak etmiş...

Oysa Trabzonlular, belediyenin resmi görüşünden daha fazla bilgiye sahipler köşk hakkında. Zengin bir Rum'muş ilk sahibi. Adam ölünce karısına intikal etmiş, fakat hükümet el koymuş köşke...

Broşürde haritanın bulunduğu ikinci katın resmini değilse de, aradığımız tarihleri buluyoruz. Buna göre, M. Kemal Trabzon'a ve köşke toplam üç kez gelmiş: İlki, 15-17 Eylül 1924; ikincisi 26-29 Kasım 1930 ve sonuncusu 10-11 Haziran 1937'de...

Haritadaki katliam notlarının 10 ya da 11 Haziran 1937 tarihinde düşüldüğü anlaşılıyordu...

Dersimliler: Devlet bizi kârdan alıp, doluya götürüyor

Her halükarda gümüş bir şehir

● Baştarafı 1. sayfada

Dersim sık sık başkaldırdı, hep kavgalı oldu devletle. Devlet ise, 1937-38 katliamını zamana yayarak sürdüregeldi.

Osmanlı'nın son dönemi bile baz alındığında, Dersim'e sayısız askeri sefer yapıldığı görülür. Kureyşan, Koç, Resik ve Şemkan aşiretleri 1907'de merkezi otoriteye karşı başkaldırdı. Bunun üzerine, Dersim'e yapılan en büyük askeri harekatlardan biri, Neşet Paşa Harekatı 1908'de düzenlendi. Neşet Paşa kuvvetleri yenilgiye uğradı ve Dersimlilerin eline 20 bin mavzer, 12 top, 300 katır, 500 at, çok sayıda askeri malzeme ve cephane geçti.

Yenilen Neşet Paşa'nın verdiği rapordan yola çıkılarak, yeni planlar yapıldı. 15 Mart 1909'da Dersim'i imha projesi, 4. Ordu Komutanlığı'na atanan Mareşal İbrahim Paşa'ya verildi. Dersim üzerine yürüyen İbrahim Paşa, onbeş gün içinde, tarafsız aşiretlerin yardımıyla çekilmenin yollarını aradı ve 15 Ağustos'ta Erzincan'a çekildi.

Seyit Rıza, 1912'de Batı Dersim'de Osmanlı'ya karşı yeni bir hareket geliştirdi. Osmanlı askeri kovuldu, kumandanı esir alındı. Bu arada İttihatçılar iktidardan düştü. Hürriyet ve İtilafçılar, Dersim mutasarrıflığına Bedirhanlardan Mithat Bey'i göndererek, isyancıları sakinleştirdi, bir dönem için barış sağlandı. Seyit Rıza, 1924'te bu kez Hozat'ı kuşattı. Kürt olan Hozat Jandarma Kumandanı Ali Avni, Seyit Rıza ile bir görüşme yapıp, kuşatmayı kaldırmasını sağladı.

Daha sonra, Seyit Rıza Şeyh Said ayaklanması dolayısıyla uygulanan ölüm cezalarını durdurmak için Ankara'yla çekişmeye başladı. Ankara ise, Dersim'in yok edilmesi için hazırlıklara hız vermişti. Fakat bu hazırlıklar kısa sürede bir sonuç vermeyecekti. 1937-38'de sonuç verecek yeni yok etme planının hazırlıklarına, 1935'te başlandı. Mustafa Kemal, 1936'da TBMM'de attığı uzun nutukta, konunun altını çizdi: "İç işlerimizde en önemli bir sorun varsa o da Dersim sorunudur, içerde bulunan bu yarayı, bu korkunç çıbanı ortadan temizleyip kökünden kesmek işi her ne pahasına olursa olsun yapılmalı..."

Özel yetkileri ve statüsüyle Abdullah Alpdoğan, Dersim'e vali ve komutan tayin edildi. Alpdoğan, 1936'da bölgenin adının Tunceli olarak değiştirildiğini ve sıkıyönetim ilan edildiğini açıkladı. Sonra Dersimli aşiretlerin toplam 200 bin tüfeği teslim etmelerini istedi. Bu arada jandarma alayı ve 9. Tümen Dersim sınırına yeşleşti. Her sabah, Diyarbakır'dan on uçak havalanıp Dersim üzerinde uçuyordu. 1937'de silah toplamak gerekçesiyle, aşiretlerin üzerine gidilince büyük savaş başlamış oldu.

Seyit Rıza görüşme tuzağına düşürülüp, 1937'de idam edildiğinde İsmet İnönü, "Dersim konusunu ortadan kaldırdık" açıklamasını yaptı. Oysa Başbakan Celal Bayar, 1938 Haziranında "Dersim'de askeri harekat yapacağız" diyordu. Doğrusu da buydu. İlkbaharda seri ateşli ve büyük çaplı toplar, tanklar, uçaklar ve nehirlerde kullanılacak geçit ve inşaat araçları hazırlandı ve Dersim'e yığıldı. Sonra, anlatımı hala tamamlanmayan katliamlar başladı. 1938 Eylül-Ekim ayları, "Dersim meselesinin hal edildiği" tarih olarak tarihe geçti.

Dersim'in valileri

Dersim'e vali olmanın hem ayrı bir havası, hem de tasası olageldi. Uzak tarihte Abdullah Alpdoğan ve Ali Avni, yakın tarihte Kenan Güven ve Atıl Üzelgün. Birinciler, özel harekatlar için, özel yetkilerle donatılmanın olanaklarını kullanarak asimilasyon ve soykırımı had safhaya çıkarmakla ünlendi. Ali Avni, geçici barış sürece için düşünülen, uzlaştırıcı bir Kürt yöneticiydi. Atıl Üzelgün, Özel Tim'in var olan olaganüstü statüyü de yeterli görmeyişine ters düştü, devlet güçlerine de yaranamayan bir konumda. Dersim, "yasalar çerçevesi"nde savlarını kaldırmayacak günler yaşıyorken, Vali Üzelgen'in "aman bu kadarı da olmaz çocuklar" demesi, suç oldu. Özel Tim, Kenan Güven gibi valiler istiyor. Neler yaptı Vali Güven?

12 Eylül cuntası döneminde, Dersim'e çektirilenlerin çoğunda Vali Kenan Güven'in parmağı var. Vali Güven göreve gelir gelmez, köylere hizmet götürmeyi "cami yapın" koşuluna bağladı. Alevi köylere cami yapmak yeni bir şey değildi, Osmanlı döneminde de bu politika vardı. Kenan Güven, dersine iyi çalıştığını göstermiş oluyordu. Merkez köylerden Gahmut, Sütlüce, Arslanyurdu,Burmageçit, Hagü, Geyiksuyu; Pülümür'e bağlı köylerden Kırmızıpınar, Gökçekonak, Doğanpınar; Ovacık'a bağlı köylerden Yeşilyazı, Koyungölü, Akkayık gibi Alevi köylerine camiler yapıldı, Sunni imamlar tayin edildi. 1989'da cami yapılan Alevi köyü sayısı 26'ydı. Birçok yerde ihale bedelleri 4.5 ile 10 milyon arasında değişen camiler köylülere yaptırıldı. Sonra da köylüler istemeden yaptıkları camilere gitmek için zorlandı. Jandarma cuma günleri işyerlerini dolaşıyor, kahvelere giriyor, evlerin kapısını çalıyor, herkesi camilere çağırıyordu.

Islahatçı Demokrasi Partisi(IDP)nin "iyi adamı" olarak övgüler toplayan Vali Kenan Güven'in 'marifetleri' sıralamakla bitmez. Dersimli Alevi çocukları, toplu halde Bolu, Eskişehir gibi kentlerdeki Kuran kursları ve imam hatip okullarına gönderdi. Bunlardan bir kesimi şimdi değişik kentlerdeki camilerde imamlık yapıyor. "Yaşam boyu spor" adı altında, lise öğrencileri ve sivil halk Anafatma, Marçik gibi piknik yerlerine götürülüyor, bol bol nutuklar çekiliyor ve özellikle gençler fuhuşa teşvik ediliyordu. Vali Bey(!) kendi adını verdiği bir de spor klübü kurdurttu. Güven Spor. Her ilçede takım kurulması zorunlu hale getirildi. Stadlarda önce Vali Güven nutuk çeker, sonra maçlar başlatılırdı.

Boşaltılmamış 41 köy kaldı

Dersim'de köy boşaltmalar 1987 başlarında başladı. İlk hedef orman köyleri oldu. Köylülerden imza toplandı. Mazgirt'e bağlı Akyüzlü, Köklüce köyleri ilk örneklerdi. Köklüce köyünden Kamer Koç, 1938'deki zorunlu iskan uygulamasından kaçarak, 1947'ye kadar dağlarda yaşamıştı.

Bu kez o bile göç için imza atmak zorunda kaldı. Köylüler ellerine tutuşturulan formlara genellikle Antalya ve Mersin'i yazdı.

İlk formlar iptal edildi ve tek bir tercih yapmaları istendi köylülerden. 1990'a gelindiğinde Ovacık'ın Işıkvuran, Topuzlu, Karaoğlan, Çölbaşı, Cevizlidere, Kıçıklı, Hanuşağı, Bozluca; Hozat'ın Ormanyolu, Sarısaltık, Dalveren, Uzundal, Taşıtlı; Nazmiye'nin Doğantaş, Yaylacık, Rakis, Sarıyayla, Eğlidelen köyleri boşaltıldı. Köy boşaltma hızla yayıldı, merkez köylere kadar uzandı ve bugün merkeze bağlı boşaltılmamış sadece 41 köy kaldı.

İstemeye istemeye binlerce kişi sürgüne gitti.

Aslında köylüler gerçeği biliyor ve söylüyor: "Devlet bizi kardan alıp, doluya götürüyor."

İki paket sigara taşımak işkence gerekçesi

Dersim'de yine gün geçmiyor ki çatışma olmasın, insanlar ölmesin; köyler, evler, ekinler yakılmasın. Günün herhangi bir saatinde ağır makinalıların ölüm kusmasına tanık olunabiliyor. Geceleri Dersim merkezindeki alaydan rastgele top ve havan atışları yapılıyor. Kobralar, skorskiler durmadan inip kalkıyor. İki paket sigara taşımak15 gün emniyet müdürlüğünde tutulmak ve işkence görmek için yeterli gerekçe. Dersim'de, hiç okumamış biri bile son model silahların ismini ve özelliklerini biliyor artık. Silahlardan konuşmak güncel sohbet konusu.

Geçen hafta Dersim'de Dağ mahlesinde bir eve yapılan baskında 6 PKK gerilası öldü. Çatışmanın çıktığı bölgede dört ev özel tîm tarafından yakıldı, daha sonra dozerlerle düzeltildi. İbrahim Çetin, Ali Duman, Ali Kamer Çakar'ın ve gerillaları konuk ettiği iddia edilen Hasan Çiçek'in evleri yakıldı. Hasan Çiçek, eşi ve çocukları şu anda emniyette ve yoğun işkence gördükleri bildirildi. Ayrıca geçtigimiz hafta Türüşmek, Dinar ve Karawısvan köylerinin ekinleri de özel tim tarafından yakıldı.

Kamu çalışanlarından saldırılara karşı atak

● Baştarafı 1. sayfada

Altuğ, "Demokratikleşme ve memura sendika demagojileri eşliğinde yapılan anayasa değişikliği, bugüne kadar bedeller ödeyerek yarattığımız sendikalarımızın grev ve TİS hakkını ortadan kaldırıyor, bizi paraçalara bölerek işçi statüsüne geçirerek iş güvencemizi ortadan kaldırmayı, bir kısmımızı kapı kulluğuna mahkum etmeyi, bir kısmımızı da toplu görüşme adı altında danışma bürolorına mahkum etmeyi hedefliyor.

KÇSKK sendikaları olarak, anayasa değişikliği ve buna bağlı olarak yapılması düşünülen kamu personel rejimi değişikliği ile bize hazırlanmak istenen tuzağa düşmeyeceğiz" dedi.

Altuğ, grev hakkını grev yaparak, toplu sözleşme hakkını, işverenleri TİS masasına oturmaya zorlayarak kullanacaklarını vurguladı. Sügün ve soruşturmaların karşısında olduklarını belirten Altuğ, kamu çalışanlarının ücretlerinin dondurulmasına dikkat çekti.

Altuğ şöyle dedi: "Zamların, tıkanan toplu sözleşmelerin, özelleştirmenin, işten atmaların ve her türlü anti-demokratik uygulamanın da kaşısında olacağız. Ülkemizin doğu ve güneydoğusunda sürdürülen savaşın durdurulması, halkların kardeşçe barış içinde bir arada yaşaması, barış ve demokrasi için mücadelemizi sürdüreceğiz."

Kamu emekçilerinin işçi sınıfıyla aynı sorunları yaşadığını belirten Altuğ, Türk-İş'in başlattığı eylemlere, KÇSKK Başkanlar Kurulu Kararı ile katılacaklarını açıkladı.

Asuriler, Keldaniler ve Süryaniler tek ulus

● Baştarafı 1. sayfada

Ancak buna rağmen, her iki yayınlanışta da çok temel yanlışlar yer aldı. Söz konusu temel yanlışlar şunlardı:

-"Keldani, Asuri ve Sünyaniler birer halktır. Bu isimler tarihsel gelişmeden ötürü ortaya çıkmıştır."

-"Keldaniler, Asuriler ve Süryaniler, hepsi birer ulustur. Her defasında birer azınlık olarak ele alınmamalıdır..."

Bu her iki pasajın doğrusu şöyledir:-"Keldani, Asuri ve Sünyaniler bir halktır. Bu isimler tarihsel gelişmeden ötürü ortaya çıkmıştır."

-"Keldaniler, Asuriler ve Süryaniler, hepsi bir ulustur. Her defasında birer azınlık olarak ele alınmamalıdır..."

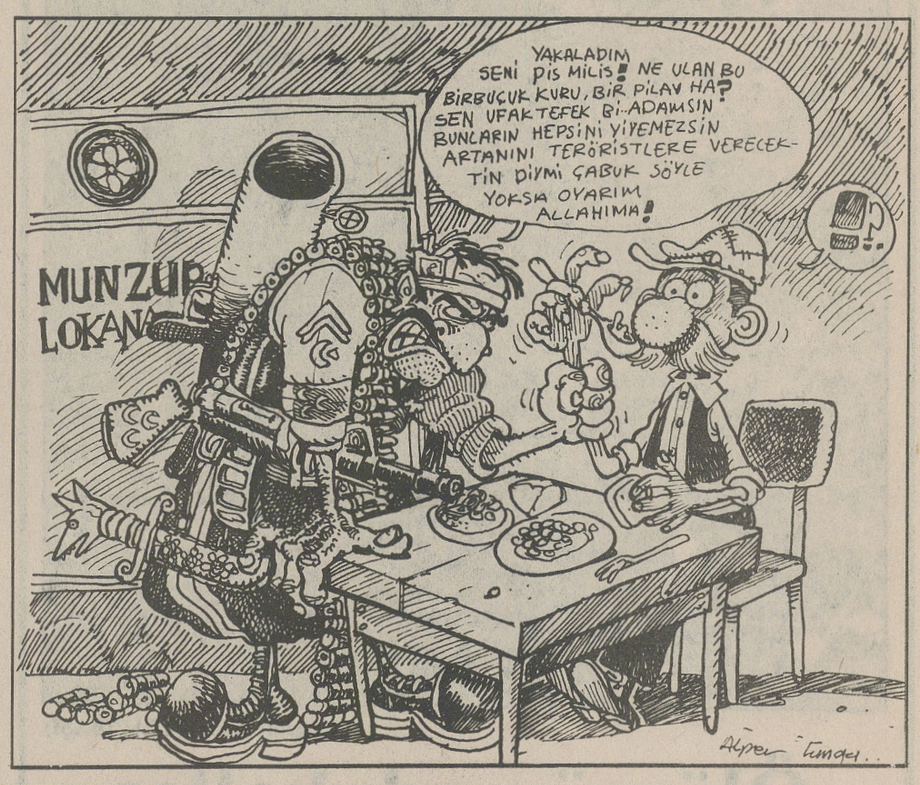

Şûra yine spekülasyon konusu

ANKARA/Roj- Başbakan Tansu Çiller başkanlığında toplanan askeri şûra yeni generaller ve terfi eden subayları belirledi. Kimi subaylar emekliliğe sevk edilirken, kimileri ise yeni görevleri ile birlikte spekülasyon konusu oldu. Askeri şûrada üzerinde durulan konuların başında, dinci subaylar ile Kürt kökenli subaylar oldu.

Çiller başkanlığında toplanan askeri şûra, ihraçları bundan böyle şûraya bırakmama kararı aldı. Böylece bundan sonra şûra dışında gerekli görüldüğü takdirde ihraç konusu tartışılıp, karara bağlanabilecek. Karara göre askeri şûra yerine, şimdiye kadar işlenmeyen askeri disipline işlerlik kazındırılacak.

Demirel'in uzaktan izlediği şûra, Çiller için tam bir fırsat niteliğinde oldu. Çiller, generallerle yakın temas kurmaya ve arayı yumuşatmaya çalıştı. Ancak,Çiller'in isteklerinin şûraya tam anlamıyla yansımadığını öne sürülüyor.

Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na getirilen Genel Kurmay 2. başkanı Orgeneral Ahmet Çörekçi'nin 8'inci maddeye ilişkin demeçlerinin ardından Ankara kulislerinde Çörekçi'nin bu şansını kaybedeceği yorumları yapılmıştı. Hatta Cumhurbaşkanı Demirel'e yakın çevreler, Çörekçi isminin bu denli öne çıkarılmasından rahatsızlık duyduğunu, atamayı engellemeye çalıştığı ileri sürülüyordu. Yapılan spekülasyonların yanında, Demirel'in Karadayı'ya, "Çörekçi'nin atanmasını istiyorum. Bu konuda şûra üyelerine bir teklif yapmanızı önereceğim" dediği yaygın olarak dolaşan kulis haberler arasında. Genelkurmay Başkanı Karadayı'nın şu veya bu siyasinin suyuna gitmek yerine kendi ekibini kurmayı düşündüğü, Doğan Güreş- Çiller ikilisinin etkisini orduda tasviye edip, yerine güvendiği subayların atanmasını istediği belirtiliyor.

Şûrada, Deniz Kuvvetleri Komutanı Vural Beyazıt, Hava Kuvvetleri Komutanı Halis Burhan, Jandarma GenelKomutanı Aydın İlter ve MGK Genel Sekreteri Doğan Beyazıt emekliliğe sevk edildi. Karadayı, MGK Genel Sekreterliği için ordunun nabzını yoklayarak teklifini 3. Ordu Komutanı Orgeneral Teoman Koman'dan yana koymasına rağmen, ordu taamülleri gereği MGK Genel Sekreterliği için sıra Hava Komutanlığında olması nedeniyle, Orgeneralliğe terfi eden İlhan Kılıç bu göreve getirildi. Geçmişte MİT Müsteşarı olan Koman'a da Jandarma Genel Komutanlığı'nın kapıları açılmış oldu.

"Mürteciler" ve Kürt kökenliler yakın takipte

Bir takım islami kesimlerin yakınen izlendiği şûrada, özelliklle Nurcular tarafından başlatılan yoğun kampanyalar başarılı olamadı. Dincilerin tek amacı, orduda dini eğilimleri güçlü olanların her yıl yaşadıkları ihraçların son bulmasıydı.

Askeri şûraya tepkileri çekmemek için bundan böyle ihraçları şûraya bırakmadan, gerekli gördüklerini disiplin yolu ile önceden ordudan uzaklaştırma yoluna gidecek. Bundan böyle sicili bozuk subaylar için şûra beklenmeyecek. Bu uygulama içinde, mürteci olarak adlandırılan subaylara istihbari bilgiler verilmeyecek, sicil verme yetkilerine haiz görevlere atanmaları engellenecek, birlik komutanlıklarında ikinci adam görevlerine getirilmeyecek, disiplin suçu işledikleri zaman, duruma göre emeklilikleri hemen işleme konulacak.

Öte yandan aynı durumun Kürt kökenli subaylar için de geçerli olduğu, Kürt kökenli subayların yakın takibe alındığı belirtildi. Ancak bunlar yakın takibe alınmalarına rağmen herhangi bir işlemin yapılmadığı da aynı kaynaklarca söyleniyor. Yeni göreve atanmaları beklenen ve kesin gözüyle bakılanlar şöyle: Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na Ahmet Çörekçi, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na Güven Erkaya, MGK Genel Sekreterliğine İlhan Kılıç ve Jandarma Genel Komutanlığı'na Necati Özge.

Kasım Yörük kayıp

Haber Merkezi- Kayıplar listesine bir yenisi daha eklendi. 28 Temmuz Cuma günü Topkapı meydanında sivil poliler tarafından zorla gözaltına alınan Kasım Yörük'ten haber alınamıyor. Kasım Yörük'ün ailesinin tüm başvurularına karşın şu ana kadar kendisinden haber alınamadı. Kasım Yörük'lü 1984 yılında Kars'ta tutuklanıp Kawa davasında yargılanmış, on yıl hüküm giymiş , Elazığ, Malatya cezaevlerinde yattıktan sonra çıkmıştı.

'Soykırım devam ediyor'

Haber Merkezi - Kürdistan Birleşik Halk Partisi (Yekbûn), 25 Temmuz günü Avrupa Temsilcisi Salar Gelawêj imzalı bir basın açıklaması yaptı. Anayasanın bazı maddelerinin değiştirilmesi konulu basın açıklamasında, değişikliğin "demokrasi ve Avrupa ille entegrasyon yolunda önemli bir adım" olarak lanse edildiği, fakat buna rağmen değişikliklerin demokrasi için herhangi bir anlam ifade etmediği belirtildi.

Gelajêw'in yaptığı yazılı açıklamada, söz konusu değişikliklerin çeşitli kurum ve kuruluşların taleplerine cevap vermekten çok uzak olduğu vurgulanarak, "Yeni anayasa değişikliği Türkiye'nin iki büyük sorununa; insan hakları ve Kürt sorununa hiçbir yenilik ve iyileşme getirmemektedir" denildi. Açıklamaya şöyle devam edildi: "Türkiye daima dünyaya demokratikleşme ile ilgili sözler vermiştir. Ama verilen sözlerin yerine getirilmesini bir yana bırakalım, şimdiye kadar yürütülen soykırım ve imha politikası, şiddetinden hiçbir şey kaybetmeden sürdürülmüştür. Türk politikacıları, Türkiye'nin sadece Türklerden oluştuğu görüşünden hareket etmektedirler. Gerçek bir demokrasi, Türkiye'nin üçte birini oluşturan bir halkın varlığı, etnik kimliği ve temel haklarının inkar edilmesiyle oluşturulamaz."

Eminönü direnişçilerine destek büyüyor

İş/Sendika- Eminönü belediye işçilerinin başlattıkları ölüm orucu devam ediyor. 27 Temmuz'da gözaltına alınan Eminönü Belediye işçileri serbest bırakıldıktan sonra, ölüm oruçlarını Sosyalist İktidar Partisi Eminönü ilçe örgütünde sürdürüyorlar.

Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu (AABF), SİP Eminönü ilçe örgütü önünde Eminönü işçileri için basın açıklaması düzenledi. 1 Ağustos'ta gerçekleştirilen basın açıklamasında, AABF Başkanı Ali Rıza Gülçiçek, ülkenin geri dönülmesi zor bir döneme sürüklendiğine dikkat çekti. Barışı, kardeşliği, dostluğu gerçekleştirmek için demokratik bir baskı gücü gerektiğini belirten Gülçiçek, "mevcut iktidar 256 işçiyi yok sayıyor. Atılan işçilerini tamamının Alevi olması bir rastlantı değil, bu tür gelişmeler, büyük planların küçük parçalarıdır.

Hakları için ölüm orucuna başlayan işçilerin hakkı ölüm değildir" dedi. Gülçiçek devam ettiği konuşmasında, demokrasi ve emek güçlerinin eyleme sahip çıkması gerektiği üstünde durdu.

Basın açıklamasında polisin ablukası dikkat çekti. İHD, Alevi Dernekleri Yönetim Kurulları ve SİP Genel Başkanı Aydemir Güler'in katıldığı basın açıklamasına, halen direnişte bulunan İpragaz işçileri de destek vermek amacıyla katıldılar. Öfkeli oldukları gözlenen işçiler, "ölmek var dönmek yok", "Eminönü bizimdir bizim olacak" şeklinde slogan attılar.

Gazetelerin yanlış beyanatı

Bazı gazetelerin "ölüm orucu açlık grevine dönüştü" haberine tepki gösteren işçiler, tepkilerin "ölüm orucunu sürdürmekte kararlıyız" şeklinde ifade ettiler. SİP MYK üyesi Hüseyin Topaloğlu'da yaptığı açıklamada, "Eminönü işçisi burjuva politikalarına ve onların düzen partileri DSP'ye, CHP'ye papuç bırakmayacak, kapılarına tükürecek. Bu nedenle uzlaşmacı-entrikacı sendika ağaları mücadeleyi kıramayacak. Eminönü işçisi sınıf sendikacılığı ilkeleriyle yoluna devam edecek. Partim ve şahsım adına bu onurlu direnişi selamlıyorum. Tüm olanaklarımızla bu direnişin içindeyiz ve olmaya devam edeceğiz" dedi.

Roj

Nûjen Basın Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti. Adına:
İmtiyaz Sahibi: Adıgüzel İNCESU
Genel Koordinatör: Yakup KARADEMİR

Genel Yayın Yönetmeni: Mehmet MUTLU
Sorumlu Yazılışleri Müdürü: Ö. Erdal KURT
Haber Müdürü: Hüseyin ŞİMŞEK
Kültür: Safa FERSAL
Hukuk Müşavirleri: Ercan SEZGİN, Dilek İNCESU, Doğan ZENGİN
Yönetim Yeri: Çakırağa Mah. Çakırağa Camii Sok. Utku Apt. No: 18/7 Aksaray-İST Tel: 530 65 24 - 530 64 73 Fax: 530 65 58
Yurtiçi Temsilcilikleri:
Diyarbakır: Şair Sırrı Hanım Sok. Maruf Apt. Kat: 1 Ofis-Diyarbakır Tel-Fax: (412) 221 80 74
Ankara: Konur Sk. 9/13 Kızılay Tel: 417 75 54
Antep : Karagöz Cad. Gören İşhanı Kat: 4 No: 45 Tel-Fax: (342) 234 59 31
İzmir: 859. Sok. Saray İşhanı Kat: 2 No: 3/203 B. Blok Konak Tel-Fax: (232) 445 46 50
Adana: Cemal Gürsel Cad. Vakıf İşhanı Kat: 4 No: 407 Tel-Fax: (322) 352 05 20
Mersin : İstiklal Cad. Camii Şerif Mah. 29. Sk. No:5/6 Tel: 324 237 04 77
Yurtdışı Temsilcilikleri:
Avrupa Temsilcisi:
İbrahim BETTEFELD: Ross str. 18; 50823 Köln/ Tel-Fax: 0049 221 51 059 04
Danimarka:
Adnan AĞACANOĞLU-D.Kültür evi- Nansens gade 32 st. tv. 1366 Kobenhavn/K. Danimarka- Tel-Fax: 004533338565.
İsviçre:
Case Postal 111 1815 Clarens/CH
Tel : 08- 795 66 34
Fax : 08-761 84 33
İsveç:
Lokman POLAT-Tensta Allé 43, 2 Tr 163 34 SPANGA 004686052398-
Almanya:
Kasım ARAS - Bahnhof str. 110 44629 Herne Tel-Fax: 0049 232313304
Hollanda:
Ferhat AMEDİ - PB 1092 68 01 BB ARNHEM Tel: 0031 85 23 26 95 fax: 003185 21 91 16
Fransa:
Paris Tel:1-4824 1795
Avusturya:
Postfac 58 1022 Wien
Belçika:
N. Bişeng SÜSLER
st. Gummarus str. 56
2060 Antwerpen.
İngiltere: Seyda ALPŞEN 123 Bryant Court Whiston Road, 28 Eg London Tel/Fax: 0044 71 61 30699
Yunanistan:
Süleyman ŞAHAN Tel: 0030 182 51487
Baskı: BASMAT
Dağıtım: YAY-SAT

Göçertilen köylüler ölüme terk edildi

Devlet güçlerince köylerinden zorla çıkarıldıktan sonra, Van'da Kızılay tarafından sağlanan çadırlara yerleşen köylüler, açlık ve hastalıkla pençeleşiyor. Çadırlar dışında barınma yerleri bulunmayan köylüler kışı umutsuzca bekliyor.

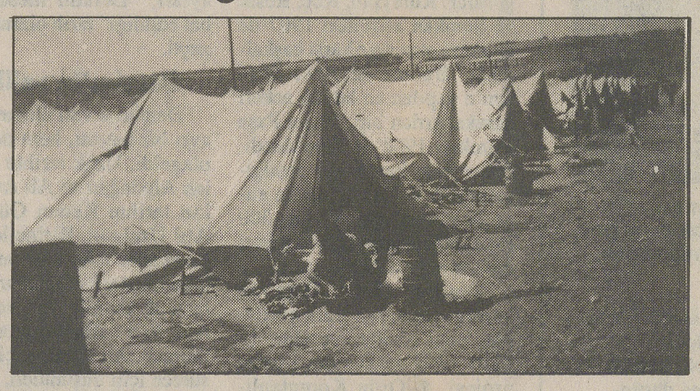

Çadırlara yerleşen köylüler, açlık ve hastalıkla pençeleşiyor.

VAN/Roj- Van'ın Beydüzü köyünde Kızılay tarafından sağlanan çadırlara yerleşen, devlet güçlerince zorla boşaltılan Hakkari'nin Çukurca ilçesine bağlı Şivışk (Işıklı) ve Şivarazan (Çağlayan) köylüleri su dahil her şeyden yoksun yaşıyor. Açlık ve hastalıkla pençeleşen köylüler yaklaşan kışa da barınaksız ve evsiz giriyor.

Geçtiğimiz günlerde çadırdaki köylüleri ziyaret eden Van Valisi köylülere, "Siz arsa alın biz de size biriket sağlarız" dedi.

Van Valisi Mahmet Yılbaş'ın basına yaptığı, "Köylülere her türlü yardımı yapıyoruz" açıklamasının aksine, iki aydır Beydüzü köyünde çadırlarda yaşayan köylülere sadece bir kez gıda yardımında bulunulmuş. Hasta olan köylülere ise ilaç yardımı yapılmamış. Köylülerin konakladığı yerde su bulunmuyor. Köylüler su ihtiyaçlarını daha önce buraya yerleşen bir kişinin evinin önünde yaptığı ve çok az akan musluktan sağlıyor. Bu musluk da çoğu kez kesiliyor.

Valinin biriket vaadi

Öte yandan devlet yetkilileri, Kızılay çadırlarına mahkum edilen köylülerin, kış ayında nerede barınacaklarına ilişkin en ufak bir gayret göstermiyor.

Köylülerin "Başka bir ülkeye iltica ederiz" sözleri üzerine, 25 Temmuz günü köylülerin bulunduğu çadırlara giden Van Valisi Yılbaş, "Siz arsa alın, biz de size biriket yardımında bulunuruz" dediği öğrenildi. Bunun üzerine durumu iyi olan bazı köylülerin arsa alacaklarını belirterek vali tarafından gönderilen kişiye isimlerini yazdırdı.

Çadırlarda bulunan 126 aileden sadece 14'ünün isimlerini yazdırdıklarını belirten Şivrezan köylülerinden İsmail Dalga, şöyle konuştu:

"Geride kalan hiçbirimizin arazi alacak durum yok. Paramız olsaydı, eşimin kucağındaki hasta bebeğimizi doktora götürürdüm. Bu çadırlarda sağlam dolaşan bir tek çocuk gösteremezsin. Herkesin durumu aynı. Ev yapacağız diyenler de korucu ve para biriktiren veya köyde iken de durumu iyi olan kişiler.

Ayrıca, vali sadece biriket yardımında bulunacağını söylüyor. Biriketleri herkes alabilir. Bugün bir ev yapmak bize en az altıyüz milyona mal olur. İsim yazdıranların bile bu yıl ev yapıp içine girmeleri mümkün değil. Ev yapsalar bile kapı ve pencelerini naylonla örtmek zorunda kalacaklar. Çünkü onların da imkanları sınırlı."

Sus payı: Çay-şeker

Beydüzü köyüne geldikten sonra kendilerine sadece bir kez çok az miktarda gıda yardımı yapıldığını belirten Şivarezan köyü muhtarı Kerim Dalga ise, devletten beklentilerinin bu olmadığını söyledi. Dalga, "Devlet, köylüyü şimdi burada besleyemiyorsa, bu işi baştan düşünecekti. Birisini evinden ve yerinden edeceksin sonra da sırtını döneceksin.

Ortalıkta da devletim diye dolaşacaksın. Her fırsatta kendini güçlü göstermeye çalışan devlet, eğer gerçekten güçlüyse ve bizi düşünüyorsa, bu kadar aç, hasta ve barınaksız insanın derdine çare bulmalıdır. Biz ne birkaç kilo şeker ne de un, yağ ve bulgur istiyoruz. Hepimiz korucuyduk. Devletin şimdiye kadar bize yaptığı iyilik birkaç kilo bulgur, biraz çay ve şeker oldu. Bunun ötesinde de bir şey olacağına hiçbir köylü inanmıyor. Herkes burada esir kamplarını aratan bir tarzda yaşıyor. Bine yakın insan umutsuzluk içinde, yarın ne olacağını bilmiyor." dedi.

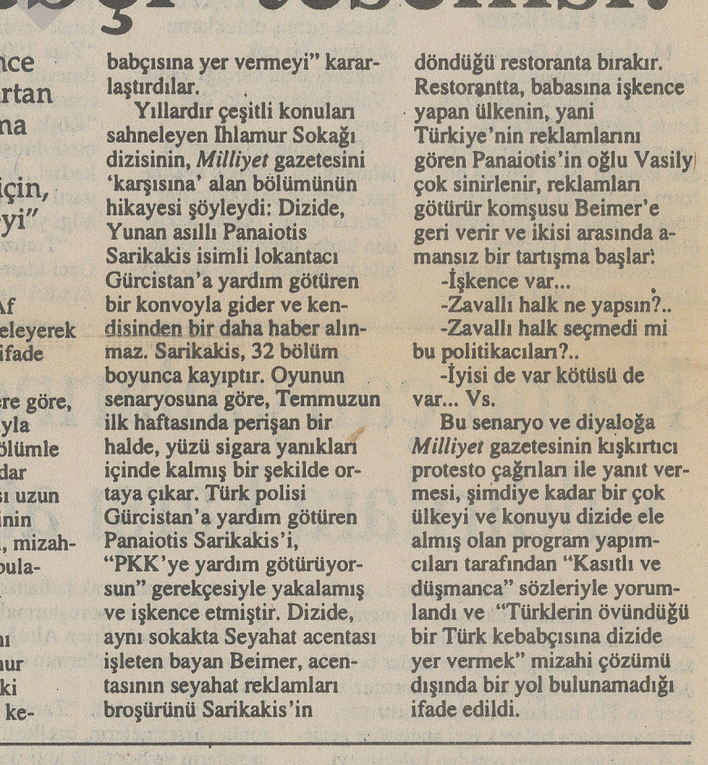

Binlerce insan, kışı umutsuzca bekliyor.

(Fotoğraf: Şakir ECZACIBAŞI)

Ölümün adı kalleş

Nazım usta, bir şiirinde *"Çocuklara kıymayın efendiler/ Bulutlar adam öldürmesin"* der. Ama, bulutlar yurdun "afakını" sarmıştır artık. O mazlum, korunaksız ve tertemiz 'bahtlar' kararmıştır. Bulutlar sadece adam öldürmüyor, savunmasız kadınları, çocukları da katlediyor. Gerek Bosna'da, gerek Kürt coğrafyasında... Kurşunlar, bombalar "adres sormuyor." "Ölüm adın kalleş olsun" temennisi gerçeğe dönüştü; çünkü ölümün adı "kalleş" artık. Peki çocukların günahı ne? Acaba, savaşta sıkılan mermilerin satışı silah tüccarlarını tatmin etmiyor da, boşa gitmesin diye çocuklara mı havale ediliyor? Ne kadar mermi o kadar para... Fotograftaki çocuğa bakın. Bir de fotografı çekenin ismine. Şakir Eczacıbaşı bu çocuğu "sanatsal bir poz yakaladığı için mi çekti" acaba? Çünkü kendisinin yönetim kurulunda olduğu holdingin bu savaştan elde ettiği kâr, sanatına daha ağır bastı galiba. Bu çocuklar masum, bu çocuklar her şeyden habersiz. Fotograflarını çekin, ama onları öldürmeyin "bulutlar!"

Milliyet'e 'kebabçı' tesellisi!

Geçtiğimiz ay Alman WDR televizyonunda Türkiye'de işkence yapıldığını anlatan programı protesto eden ve okurlarını kışkırtan Milliyet gazetesinin bu tutumu Almanya Anayasasını Koruma Teşkilatı tarafından kınanırken, sözkonusu TV programı yapımcılarının, "Milliyet gazetesinin duygularını yatıştırmak için, dizinin sonraki bölümlerinde bir Türk kebabçısına yer vermeyi" düşündükleri öğrenildi!

Faik TİMUR

KÖLN- Geçtiğimiz ay Alman TV kanalı West Rudfung-WDR'de gösterilen 'Lindenstrasse' (Ihlamur Sokağı) isimli TV dizisine Milliyet gazetesenin gösterdiği tepkinin yankıları sürüyor. Şimdiye kadar 501 bölümü yayınlanan dizinin son bölümlerinden birinde Türkiye'de işkence yapıldığının ima edilmesi üzerine *Milliyet* gazetesinin "Türklere hakaret edildiği" gerekçesiyle yaptığı protesto yayınlarını inceleyen Alman Anayasası'nı Koruma Teşkilatı Verfassungsschutz'un Köln birimi, "Türk gazetelerinin bu tür propagandaları, Türk vatandaşlarını anti-Alman duruma getiriyor ve kışkırtıyor" belirlemesine yer veren bir rapor hazırladı.

Öte yandan, *Milliyet*'in çağrısı üzerine telefon ve fakslarla protesto edilen WDR kanalındaki Ihlamur Sokağı dizisinin yapımcısı Anke Becker, Türklere ve Türkiye'ye hakaret etmediklerini, sıradan bir TV programı yaptıklarını ve Milliyet'in protesto ettiği bölümü Uluslararası Af Örgütü raporlarını inceleyerek senaryolaştırdıklarını ifade etti.

Edindiğimiz bilgilere göre, *Milliyet*'in kışkırtmasıyla WDR yöneticilerinin ölümle tehdit edilmelerine kadar varan 'tepki'ler sonrası uzun bir tartışma yapan dizinin yapımcı ve oyuncuları, mizahtan başka bir yöntem bulamayacakları sonucuna vardılar ve "*Milliyet* gazetesinin duygularını yatıştırmak için, Ihlamur Sokağı dizisinin sonraki bölümlerinde bir Türk kebabçısına yer vermeyi" kararlaştırdılar.

Yıllardır çeşitli konuları sahneleyen Ihlamur Sokağı dizisinin, *Milliyet* gazetesini 'karşısına' alan bölümünün hikayesi şöyleydi: Dizide, Yunan asıllı Panaiotis Sarikakis isimli lokantacı Gürcistan'a yardım götüren bir konvoyla gider ve kendisinden bir daha haber alınmaz. Sarikakis, 32 bölüm boyunca kayıptır. Oyunun senaryosuna göre, Temmuzun ilk haftasında perişan bir halde, yüzü sigara yanıkları içinde kalmış bir şekilde ortaya çıkar. Türk polisi Gürcistan'a yardım götüren Panaiotis Sarikakis'i, "PKK'ye yardım götürüyorsun" gerekçesiyle yakalamış ve işkence etmiştir. Dizide, aynı sokakta Seyahat acentası işleten bayan Beimer, acentasının seyahat reklamları broşürünü Sarikakis'in döndüğü restoranta bırakır. Restorantta, babasına işkence yapan ülkenin, yani Türkiye'nin reklamlarını gören Panaiotis'in oğlu Vasily çok sinirlenir, reklamları götürür komşusu Beimer'e geri verir ve ikisi arasında amansız bir tartışma başlar:

-İşkence var...

-Zavallı halk ne yapsın?..

-Zavallı halk seçmedi mi bu politikacıları?..

-İyisi de var kötüsü de var... Vs.

Bu senaryo ve diyaloğa *Milliyet* gazetesinin kışkırtıcı protesto çağrıları ile yanıt vermesi, şimdiye kadar bir çok ülkeyi ve konuyu dizide ele almış olan program yapımcıları tarafından "Kasıtlı ve düşmanca" sözleriyle yorumlandı ve "Türklerin övündüğü bir Türk kebabçısına dizide yer vermek" mizahi çözümü dışında bir yol bulunamadığı ifade edildi.

Hıristiyanlık döneminde Diyarbakır

DİYARBAKIR/Roj- Diğer ilahi dinler gibi hıristiyanlık da doğuşuyla beraber hızla yayılmaya başlar. Tarih kitaplarında Hz. İsa'nın 12 Havarisi'nden birinin şakirti (öğrencisi) olduğu belirtilen Aday isimli hıristiyan din alimi vasıtasıyla; İsevi'lik, 1. yüzyıl ortalarında Diyarbakır ve çevresine yayılır.

313 yılında çıkarılan Milano Fermanı ile resmi devlet dini olarak kabul edilen hıristiyanlık, Roma İmparatoru Büyük Konstantin'in emriyle 19 Haziran 325 senesinde, İznik'te, ilk Konsil'ini toplar.

Ve bu Konsil'e, Amid'den Şem'un, Resulayn'dan Antiyakos, Eğil'den Aday, Mayafarkın'dan Marutha ve Dara'dan Mara isimli hıristiyan alimleri, Diyarbakır bölgesi metropolitleri olarak katılır.

Bu dönemden sonra devletten yardım gören hıristiyanlık suratle gelişir ve bölgede birçok kilise inşa edilir.

Diyarbakır'da inşa edilen kiliseler:

Meryem Ana Kilisesi: Lalabey Camii ile Şeytan Pazarı arasında bulunan kilisenin yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir; ancak tarih kitaplarında mihrabının Bizans, kapısının ise, Roma devrinden kaldığı belirtilir. Birçok tahribe uğrayan ve en son Patrik Gorgis zamanında Mafiryan İshak eliyle 1700 senesinde restore edilerek bugünkü duruma sokulduğu belirtilen Meryem Ana Kilisesi, bir Süryani-Kadim Kilisesi'dir.

Mar-Thoma Kilisesi: Önceleri Zerdüştilerin mabedi olduğu söylenen bu kilisenin de yapılış tarihi bilinmemektedir.

Diyarbakır'da hıristiyanlığın kabulünden sonra, yeni ilaveler yapılarak kilise haline getirildiği söylenir. 639 yılındaki islam fethinden sonra ise, bugünkü Ulu Camii'ye çevrildiği belirtilir.

Kırklar Kilisesi: 5. yüzyılda, Amid Metropoliti şair Mar-Yuhana tarafından, Diyarbakır'ın güneyinde bulunan Kırklar Dağı üzerinde yapılan kilisenin, enkazı halen bellidir.

Mar-İstefande Kilisesi: Yeri ve yıkılış tarihi belli olmayan kilisenin 4. yüzyılda yaptırıldığı tahmin edilir.

Mar-Zu'ro Kilisesi: Aynzel suyu civarında, inşa edildiği belirtilen bu kilisenin de 5. yüzyılda yapıldığı söyienir.

Sonradan yıktırıldığı belirtilen kilisenin yeri, önceleri arsa haline getirildiği ve daha sonra da arsası üzerinde bina inşa edildiği rivayet edilir.

Mar-Pityon Kilisesi: Kitaplarda Şeyh-Matar Camii civarında olduğu kaydedilen kilisenin bir Nasturi tapınağı olduğu söylenir.

Saint Teodoros Kilisesi: Hanna Dolapönü'nün çıkardığı Kara Amid dergisinde, Fatih Paşa Camii yanında gösterilen bu kilisenin de zamanla yıkıldığı yazılır.

Mar-Silp Kilisesi: Yıkılış tarihi ve yeri belli olmayan kilisenin, 520 yılında Amid metropoliti Mar-Mara tarafından yaptırıldığı tahmin edilir.

Mar-Kozma Kilisesi: Süryanilere ait olan bu kilisenin, Meryem Ana Kilisesi civarında olduğu belirtilir. 1930'da yıkıldığı belirtilen bu kilisiden Rumca yazılı bir İncil'in Meryem Ana Kilisesi'ne götürüldüğü rivayet edilir.

Saint-George Kilisesi: Yapılış tarihi belli olmayan kilisenin, bugünkü adli mahkumların kaldığı cezaevi olarak kullanılan yer olduğu kaydedilir.

Vaftizci Mar-Yuhanna Kilisesi: Şimdiki Deva Hamamı civarında olduğu söylenen bu yıkık kilisenin de 4. yüzyılda inşa edildiği rivayet edilir.

Şemsiler Tapnağı: Mardin Kapısı'nda olan kilisenin, eski Mardin yolunun genişletilmesiyle birlikte enkazı tamemen ortadan kaldırıldığı yazılır.

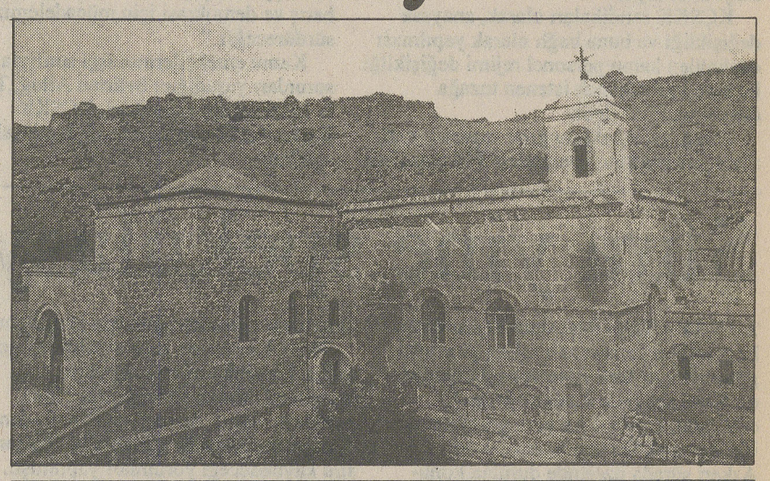

Rüşvet almanın askercesi

ANTEP/Roj- Urfa'nın Tezxerab (Demrek) köyünde anız yakmak isteyen köylüler, Avşarlı Karakolu'na bağlı askerlerce tartaklanarak gözaltına alındı.

Gözaltına alınan köylülerden Galip Akbayrak ve Hikmet Karataş'ı serbest bırakma karşılığında 4 milyon lira alan astsubay tutuklandı.

24 Haziran'da anız yakmak için Bezeva'ya bağlı Tezxaralı köyüne gittiklerini anlatan Akbayrak ve Karataş, Avşarlı Karakolu'nda görevli soyadını bilmedikleri Süleyman astsubayın yanlarına geldiğini belirtti. Astsubayın kendilerini tartaklayarak karakola götürdüğünü anlatan köylüler, şöyle devam etti:

"Karakolda astsubay bizi mahkemeye vereceğini, mahkemede de, yaklaşık olarak 53 milyon lira para cezası alacağımızı söyledikten sonra, 'İsterseniz aramızda anlaşabiliriz' dedi. Bunun üzerine kendi ev telefonunun borcu olan 3 milyon 755 bin TL.'yi vermemiz halinde bizi serbest bırakabileceğini söyledi. Daha sonra ben ve arkadaşım Hikmet Karataş ikişer milyon lirayı kendisine verdik. Ancak, Hikmet arkadaşım parayı verirken seri numarasını almayı başardı. Parayı verdikten sonra kaymakama ve savcılığa giderek şikayette bulunduk. Şikayetimiz üzerine ilçe merkezinde askeri birlikle birlikte Avşarlı Karakolu'na gittik ve burada Süleyman astsubayın üzerindeki seri numaraları alınmış paraları aldık."

Süleyman adlı astsubayın tevkif edilerek Antep Cezaevi'ne gönderildiğini söyleyen köylüler, astsubayın daha sonra kefaletle serbest bırakıldığını anlattılar. Astsubay bırakıldıktan sonra sürekli takibe uğradıklarını, hakarete ve tehdide maruz kaldıklarını vurgulayan köylüler, "Bizi davadan vazgeçmemiz için zorladı. Bir sonuç alamayınca siyasi parti temsilcilerini devreye koymak istediyse de, biz davamızdan vazgeçmedik. Davadan vazgeçmediğimiz için sürekli baskı ve tehdit altındayız. Ben ve arkadaşım hayatımızdan endişe ediyoruz. Bize bir şey olursa sorumlusu Süleyman astsubaydır. Kamuoyunun ve tüm yetkililerin bu konuda duyarlı olmasını istiyoruz" dediler.

Gazi şehitleri için şölen

Haber Merkezi- Gaziosmanpaşa Yenigün Kültür Merkezi, Gazi olaylarında yaşamını kaybedenlerden Fevzi Tunç'un ailesi ile yardımlaşma amacıyla bir şölen düzenledi. Şölene katılacak sanatçıların evraklarını Emniyet Müdürlüğü'ne götüren Dr. Musa Kılıç gözaltına alındı.

5 Ağustos günü gerçekleştirilmesi düşünülen şölen öncesi, Emniyet Müdürlüğü'nün isteği üzerine, 1 Ağustos günü geceye katılacak sanatçıların belgelerini götüren Yenigün Kültür Merkezi yetkililerinden Dr. Musa Kılınç, hiçbir gerekçe gösterilmeden, Terörle Mücadele Şubesi ekipleri tarafından gözaltına alındı.

Kılıç için 10 gün gözaltı süresi alındığı öğrenildi. Olayla ilgili açıklama yapan Gaziosmanpaşa Yenigün Kültür Merkezi Demokratik Mücadele Platformu, Dr. Musa Kılıç'ın gözaltına alınmasını kınadı ve bir an önce serbest bırakılmasını istedi.

5 Ağustos günü, Gazi Mahallesi Fevzi Çakmak Caddesi'ndeki Sultan Düğün Salonu'nda gerçekleştirilecek geceye Fevzi Kurtuluş, Koma Çiya, Yenigün Müzik Topluluğu ve Ankara Birlik Tiyatrosu katılacak. Ayrıca folklor ve dia gösterimi yapılacak.